

Τ.Ε.Ι. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ – ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ
ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. Η
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ**

ΕΥΣΤΑΘΙΑ ΜΑΛΑΙΣΙΑΔΑ ΑΜ 14194

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΜΑΛΑΙΣΙΑΔΑ ΑΜ 14193

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΝΤΟΒΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2015

Πίνακας Περιεχομένων

Πίνακας Περιεχομένων	3
Ευχαριστίες	6
Εισαγωγή	7
Κεφάλαιο 1^ο: ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΠΝΟ	7
1.1. Η προέλευση του καπνού	8
1.2 Η ιστορία του καπνού στην Ελλάδα	9
1.3 Τα χαρακτηριστικά του καπνού	11
1.4 Τύποι καπνού	12
1. Αμερικάνικα καπνά	12
2. Ανατολικά καπνά	12
1.5 Ποικιλίες που καλλιεργούνται στην Ελλάδα	12
➤ Μπασμάς Μακεδονίας.	12
➤ Μπασμάς Ξάνθης.	13
➤ Ζίχνα.	13
➤ Ουδέτερος Μακεδονίας.	13
➤ Τσεμπέλια Αγρινίου.	13
➤ Μπασή - Μπαγλή.	13
➤ Μυρωδάτα Αγρινίου.	13
➤ Μαχαλά.	13
➤ Μπέρλι .	14
Κεφάλαιο 2^ο :ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	15
2.1 Επιλογή και προετοιμασία χωραφιού	15
2.2 Σπορείο	15
2.3 Μεταφύτευση καπνού στο χωράφι	16
2.4 Σκάλισμα και καταπολέμηση ζιζανίων	17
2.5 Ξηραντήριο	17
2.5.1 Συλλογή	18
2.5.2 Αρμάθιασμα	19
2.5.3 Αποξήρανση	20
2.5.4 Αποθήκευση	21
Κεφάλαιο 3^ο: Η ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	22
3.1 Τα έτοιμα χειροποίητα τσιγάρα	22
3.2. Οι πρώτες σιγαροποιητικές μηχανές και η μετάβαση στη βιομηχανική παραγωγή των μηχανοποιητικών τσιγάρων	22
3.3 Η ιστορία της καπνοβιομηχανίας στην Ελλάδα	24
3.4. Καπνοβιομηχανίες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα	26
3.4.1 Οι εισαγωγικές και εμπορικές εταιρείες τσιγάρων της ελληνικής αγοράς	26
3.4.2 Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, εισαγωγή και εμπορία τσιγάρων στην Ελλάδα	32
Κεφάλαιο 4^ο: Η καπνοβιομηχανία στην Αιτωλοακαρνανία	47

4.1. Ιστορική αναδρομή του καπνού στην Αιτωλοακαρνανία	47
4.2. Οι καπναποθήκες και η ιστορία τους στο Αγρίνιο.	49
4.2. Οι καπνοβιομηχανίες της Αιτωλοακαρνανίας	51
4.2.1 Ηλίας Ηλιού, ο καπνέμπορος	52
4.2.1 Αδελφοί Παπαστράτου, οι εκσυγχρονιστές της ελληνικής καπνοβιομηχανίας	52
4.2.1.1 Η προσφορά της εταιρείας «Παπαστράτος» στο Αγρίνιο και στην κοινωνία.	60
Κεφάλαιο 5^ο: Διαχρονική εξέλιξη βασικών μεγεθών της καπνοκαλλιέργειας στην Ελλάδα	63
5.1. Εξέλιξη εκτάσεων καπνοκαλλιέργειας και παραγωγής καπνού στην Ελλάδα	63
5.2. Εξαγωγές ελληνικών καπνών	67
5.3. Εισαγωγές ελληνικών καπνών	70
Κεφάλαιο 6ο: Ανταγωνισμός και προβλήματα του κλάδου της καπνοβιομηχανίας	73
6.1 Απειλή νεοεισερχομένων επιχειρήσεων στον κλάδο	74
6.1.1 Οικονομίες κλίμακας	74
6.1.2 Απαιτήσεις σε κεφάλαια για την είσοδο στην καπνοβιομηχανία	75
6.1.3 Πρόσβαση στα Κανάλια Διανομής	75
6.1.4 Διαφοροποίηση Προϊόντος	76
6.1.5 Κοστολογικά Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα Ανεξάρτητα από το Μέγεθος	77
6.1.6 Κυβερνητικοί - Νομικοί Περιορισμοί	77
6.1.6.1 Φορολόγηση των προϊόντων καπνού	78
6.1.6.2 Απαγόρευση καπνίσματος στην Ελλάδα	80
6.2 Διαπραγματευτική Δύναμη Προμηθευτών	81
6.3 Διαπραγματευτική Δύναμη Αγοραστών	82
6.4 Απειλή από Υποκατάστατα	82
6.4.1. Το ηλεκτρονικό τσιγάρο ως υποκατάστατο προϊόν	82
6.5 Ένταση Ανταγωνισμού μεταξύ Υφισταμένων Επιχειρήσεων	84
Κεφάλαιο 7: Το παράνομο εμπόριο καπνού: Οι συνέπειες για τον κλάδο και την οικονομία	86
7.1 Κατηγορίες παράνομων προϊόντων, οι αιτίες και οι συνέπειες του παράνομου εμπορίου	86
7.2 Το πρόβλημα στην Ελλάδα	87
7.3 Το πρόβλημα των παράνομων προϊόντων καπνού παγκοσμίως και στην Ευρώπη	89
Επίλογος	93
Βιβλιογραφία	94
Ελληνική	94
Ξένη	94
Διαδίκτυο	94

Ευχαριστίες

Η ολοκλήρωση αυτής της πτυχιακής, κατέστη εφικτή με την υποστήριξη μιας ομάδας ανθρώπων, στους οποίους θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας.

Πρωταρχικά, στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Δημήτρη Ντόβα, για τη συνεχή καθοδήγηση, την αμέριστη υποστήριξη, τις ουσιώδεις συμβουλές, καθώς και την αδιάκοπη συμπαράσταση και ενθάρρυνση που μας παρείχε όλο αυτό το διάστημα.

Επίσης, σε όσους βοήθησαν στην πρόσβαση σε αρχειακό υλικό, δίχως την οποία πρόσβαση, το πληροφοριακό περιεχόμενο της παρούσης θα ήταν λιγότερο ολοκληρωμένο.

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία εστιάζει σε έναν από τους πλέον προσοδοφόρους παραδοσιακούς παραγωγικούς κλάδους της χώρας μας την καλλιέργεια του καπνού και τις καπνοβιομηχανίες. Για περισσότερο από δύο αιώνες ο καπνός ήταν μια από τις σημαντικότερες καλλιέργειες της ελληνικής γεωργίας. Αποτέλεσε ουσιαστικό μοχλό ανάπτυξης περιοχών με φτωχά ή άγονα εδάφη και λίγες ευκαιρίες εναλλακτικής απασχόλησης.

Για αρκετές περιοχές της χώρας μας, ο καπνός ήταν η πρώτη εμπορευματική καλλιέργεια και το μέσο για τον εκχρηματισμό της τοπικής οικονομίας, συμβάλλοντας στην εξασφάλιση εισοδήματος σε δεκάδες χιλιάδες αγροτικά νοικοκυριά και σε πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στην εθνική οικονομία.

Ο κλάδος της καπνοπαραγωγής/ καπνεμπορίας/ τσιγαροβιομηχανίας στην Ελλάδα φαίνεται, αν και μοιάζει περίεργο σε σχέση με τη σημασία του στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό, πως δεν έχει μελετηθεί επαρκώς και στο σύνολό του, όπως αντίθετα έχει γίνει αντίστοιχα για παράδειγμα στην περίπτωση της σταφίδας και την περιοχή της Αχαΐας. Ακόμη περισσότερο δεν έχει μελετηθεί το ζήτημα του καπνού σε σχέση με την Αιτωλοακαρνανία.

Είναι γεγονός ότι ο κλάδος της καπνοβιομηχανίας αποτέλεσε στο παρελθόν έναν από τους σημαντικότερους ελληνικούς βιομηχανικούς κλάδους με ουσιαστική συνεισφορά στην ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας. Τα «συνθήματα» όπως «ο καπνός είναι ο χρυσός της Ελλάδας» και «η Ελλάδα αναπτύσσεται από τον καπνό» δείχνουν μια πραγματικότητα, όσον αφορά το τι υπήρξε στο παρελθόν, αλλά κυρίως τι δύναται να είναι στο μέλλον ο καπνός για την Ελλάδα γεωργικά, οικονομικά, κοινωνικά, δημοσιονομικά, περιφερειακά και διακλαδικά.

Κεφάλαιο 1ο: ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΠΝΟ

1.1. Η προέλευση του καπνού

Πρόκειται για την ιστορία ενός «ιερού φυτού», που χάνεται στα βάθη των αιώνων, κατά τη διάρκεια των οποίων γίνεται γνωστό σε όλο τον κόσμο, με πολλαπλές χρήσεις και ποικίλες συμπεριφορές ως προς αυτό, ανάλογα βέβαια με τις κοινωνικές και τις νοοτροπίες. Στο διάβα των χρόνων, το άλλοτε «ιερό φυτό», χάνει την αρχική του ταυτότητα και αποκτά τη νέα: γίνεται βιομηχανικό προϊόν. Και ο μύθος με τις μαγικές ιδιότητες του φυτού, παραχωρεί τη θέση του στον σύγχρονο μύθο της εμπορικής και βιομηχανικής αξίας του. Η ιστορία του είναι συναρπαστική. Για κανένα άλλο προϊόν του φυτικού βασιλείου δεν ειπώθηκαν, γράφτηκαν και έγιναν τόσα πολλά, όσα γι' αυτό. Είναι το φυτό, που η ύπαρξή του συνδέθηκε με την ανακάλυψη μιας ηπείρου:

Ο Χριστόφορος Κολόμβος ταυτόχρονα με την ανακάλυψη της Αμερικής (1492), ανακάλυψε και τον καπνό. Εκτός από το γεγονός αυτό, ο καπνός συνδέθηκε και με την δραστηριότητα πάρα πολλών ετερόκλητων προσώπων: Ιερείς, βασιλείς, θαλασσοπόροι, εξερευνητές, κατακτητές, δούλοι, καλλιεργητές, έμποροι, λαθρέμποροι, βιομήχανοι, καπνεργάτες, καπνιστές, αντικαπνιστές, ερευνητές, επιστήμονες, λογοτέχνες, δικαστές, πολιτικοί και κυβερνήτες, επικέντρωσαν ο καθένας με το δικό του τρόπο, το ενδιαφέρον τους¹.

Στην Αμερική πολύ πριν ανακαλυφθεί από τον Κολόμβο οι Ινδιάνοι χρησιμοποιούσαν τον καπνό και πίστευαν ότι έχει σπουδαίες φαρμακευτικές ιδιότητες. Τον κάπνιζαν ή τον μασούσαν και έπαιζε σημαντικό ρόλο στις διάφορες τελετουργίες. Η εισαγωγή του στην Ευρώπη έγινε το 1556 όταν έφτασε στη Γαλλία και στη συνέχεια στην Πορτογαλία και την Ισπανία. Οι ιδιότητές του έγιναν γνωστές χάρη στον Γάλλο πρεσβευτή στην Πορτογαλία Ζαν Νικό, (Jean Nicot) στον οποίον οφείλεται και η επιστημονική του ονομασία, Νικοτιανή ο ταμπάκος (*Nicotiana tabacum*), επίσης γνωστό ως Νικοτιανή η κοινή (αποδιδόμενο στα ελληνικά ως "Νικοτιανή"). Από εκεί με τους

Εικόνα 1: Καπνοκαλλιέργεια

¹ Πηγή: Περιοδικό Ρίζα Αγρινιωτών, Τεύχ. 64 (2007), ΚΑΠΝΟΣ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΙΩΝΩΝ Γράφει η Μαρία Ν. Αγγέλη, Δρ. Κοινωνικής Λαογραφίας

Πορτογάλους και Ισπανούς θαλασσοπόρους μεταφέρθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο. Στην Ελλάδα ο καπνός έφτασε στις αρχές του 17ου αιώνα και καλλιεργήθηκε πρώτα στην Ξάνθη και αργότερα στη Μακεδονία².

1.2 Η ιστορία του καπνού στην Ελλάδα

Πληροφορίες για την εισαγωγή του καπνού στην Ελλάδα. Έχουμε από τις αφηγήσεις περιηγητών. Τον 16^ο αιώνα, σύμφωνα με το ταξιδιωτικό σύγγραμμα του Rouquerville «Περιηγήσεις στην Ελλάδα» που εκδόθηκε το 1820. Η ελληνική γη δέχεται τους πρώτους σπόρους καπνού και βλασταίνουν τα πρώτα φυτά των μικρόφυλλων γευστικών ελληνικών ποικιλιών. Σύμφωνα με την αφήγηση του περιηγητού, ως εισαγωγείς φέρονται δύο Γάλλοι, που μεταξύ του 1573 και 1589 καλλιεργούσαν καπνό στα περίχωρα της Θεσσαλονίκης. Τον 17ο αιώνα, οι αναφορές για καπνοκαλλιέργειες στη Μακεδονία και στην Παλαιά Ελλάδα πληθαίνουν. Η Ελληνική Εμπορική Εγκυκλοπαίδεια που εκδόθηκε στη Βενετία το 1815, αναφέρει ότι στη Μακεδονία, επαρχία τότε της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι καπνοκαλλιέργειες τον 17ο αιώνα καταλάμβαναν μεγάλες εκτάσεις.

Αργότερα καλλιεργήθηκε στη Μικρά Ασία και την υπόλοιπη Βαλκανική χερσόνησο. Σήμερα καλλιεργείται και στις 5 ηπείρους και καταναλώνεται σχεδόν παντού. Η πρώτη ποικιλία καπνού καλλιεργήθηκε στη Χρυσούπολη, στη Γενησέα και στην Ξάνθη. Οι περιοχές αυτές είχαν εξαιρετικά καπνά γνωστά σε όλη την Τουρκία με το όνομα «χρυσόφυλλα».³

Εικόνα 2:Επεξεργασία των καπνόφυλλων Η επεξεργασία των καπνόφυλλων γινόταν στα σπίτια των παραγωγών και χρειαζόταν πολυμελείς οικογένειες και ειδικούς χώρους, οι οποίοι έπρεπε να είναι ευάεροι. Η αποθήκευση έπρεπε να γίνεται σε αποθήκες, οι οποίες βρίσκονταν στο ισόγειο. Οι καπνοπαραγωγοί παρέδιδαν τα καπνά στους καπνέμπορους που τα επεξεργάζονταν στις πόλεις: Καβάλα, Ξάνθη, Δράμα, Ελευθερούπολη και Δοξάτο μέσα σε αποθήκες.

Πολύ σύντομα όμως, οι μεγάλοι καπνέμποροι έχτισαν δικές τους καπναποθήκες δίνοντας τεράστια ποσά για εκείνες τις εποχές. Τα περισσότερα

² Πηγή: <http://el.wikipedia.org/>: «Καπνός-φυτό», 17/09/2014
http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%80%CE%BD%CF%8C%CF%82_%28%CF%86%CF%85%CF%84%CF%8C%29#.CE.99.CF.83.CF.84.CE.BF.CF.81.CE.AF.CE.B1

³ Πηγή: <http://kavala.pkteam.gr/index.php?page=history> Παπακοσμάς, Κ: «Ο Καπνός και η ιστορία του», 20/09/2014

καπνά από τη Θράκη και τη Ξάνθη μεταφερόντουσαν από το λιμάνι της Κεραμωτής στην Τουρκία. Η ραγδαία ανάπτυξη του καπνεμπορίου ανέδειξε την Καβάλα το 1909-1912 σε πρώτο εξαγωγικό λιμάνι με εξαγωγές πολλαπλάσιες και από αυτές που γίνονταν από τη Θεσσαλονίκη. Στην Καβάλα, οι πρώτες καπναποθήκες χτίζονται στην παραλία μετά το 1860, οι οποίες ήταν κτίρια διώροφα, ορθογώνιας κάτοψης, κτισμένα με πέτρα και ξύλο⁴.

Η επεξεργασία του καπνού ήθελε εργατικά χέρια και στις αρχές του 20ου αιώνα αναπτύχθηκε το εργατικό δυναμικό κίνημα που ήταν οι καπνεργάτες. Το 1921 στην Καβάλα υπήρχαν 4654 καπνεργάτες, το 1922 με τον ερχομό των Ελλήνων της Μικράς Ασίας του Πόντου και της Θράκης ο αριθμός των καπνεργατών φτάνει τους 9.400. Τα επόμενα χρόνια ο αριθμός αυξάνεται και το 1925 έχουμε την αύξηση των καπνεργατών όπου φτάνει τους 12.543 και είναι αριθμός ρεκόρ. Οι καπνεργάτες, επομένως, αποτελούσαν τον πολυπληθέστερο κλάδο της εργατικής τάξης και υπήρχε ισχυρή παρουσία στις εξής πόλεις : Καβάλα, Θεσσαλονίκη και Βόλο. Ο καπνός ήταν το βασικό εξαγωγικό προϊόν της Μακεδονίας και της Θράκης και έδινε ζωή στην Καβάλα και τη Θεσσαλονίκη. Επίσης, μετά το 1922 έλυσε το πρόβλημα της ανεργίας σε χιλιάδες πρόσφυγες Έλληνες.

Το υψηλό κόστος της επεξεργασίας οδήγησε τους Αμερικάνους έμπορους στην εξαγωγή ακατέργαστων καπνών από το λιμάνι της Καβάλας, το 1909, το οποίο δεν έγινε γιατί υπήρξε μεγάλη αντίδραση των καπνεργατών και τότε έχουμε και τις πρώτες συγκρούσεις και τις πρώτες απεργίες.⁵

Εικόνα 3: Οι καπναποθήκες Παναγόπουλου στο Αγρίνιο

Ένας άλλος τρόπος για να μειώσουν το κόστος προς την εξαγωγή καπνών ήταν στη θέση ειδικευμένων καπνεργατών να βάλουν γυναίκες, οι οποίες θα

δούλευαν με πολύ χαμηλότερο ημερομίσθιο και εκεί πάλι είχαμε συγκρούσεις και απεργίες.

Έτσι, λοιπόν, το 1913 στη Θεσσαλονίκη, έγινε το πρώτο καπνεργατικό συνέδριο στο

Επίδραση της επεξεργασίας του καπνού στην Ελλάδα: η επίδραση τους σε ελληνικό εφηβικό πληθυσμό», 2008

⁵ Πηγή: Καρκάση. Π-Τσιχλάκη. Β, «Εφαρμογή γραφικών προειδοποιήσεων στα πακέτα των τσιγάρων στην Ελλάδα: η επίδραση τους σε ελληνικό εφηβικό πληθυσμό», 2008.

οποίο αποφασίστηκε να ιδρύσουν στη Καβάλα μια επιτροπή η οποία θα αποφασίζει για τους καπνέμπορους⁶.

Μετά από πολλές συγκρούσεις και αντιδράσεις οι καπνέμποροι αποφάσισαν για τη μείωση του κόστους επεξεργασίας. Το 1920 οι γυναίκες ήταν διπλάσιες από τους άντρες και το 1930 τους ξεπέρασαν κατά 7 φορές⁷.

1.3 Τα χαρακτηριστικά του καπνού

Ο βλαστός του καπνού φτάνει το ύψος των 2 μέτρων, τα άνθη του είναι σωληνόμορφα λευκού, ροζ ή κόκκινου χρώματος και σχηματίζουν ταξιανθίες. Ο καρπός είναι κάψα και περιέχει μερικές χιλιάδες σπόρια. Ο καπνός γονιμοποιείται εύκολα με τα έντομα και τον άνεμο. Ο

κοινός καπνός είναι το είδος ταμπάκο, μονοετές, ιθαγενές φυτό της Νοτίου Αμερικής. Τα φύλλα του εναλλάσσονται και είναι είτε με μίσχους είτε χωρίς ,φτάνοντας στο μήκος τα 80 εκατοστά. Ο βλαστός του είναι τριχοειδής με μικρές ίνες που εκκρίνουν ένα ιξώδες υγρό.

Το χαρακτηριστικό του καπνού είναι η νικοτίνη, ένα αλκαλοειδές της ομάδας των πυριδινών, που βρίσκεται κυρίως στα φύλλα. Είναι εθιστικό και χαρακτηρίζεται σαν ναρκωτικό. Η ποσότητα της νικοτίνης στο φυτό εξαρτάται από το είδος, την ποικιλία και τις κλιματολογικές συνθήκες. Στα καπνά των πούρων επειδή υφίστανται ειδική επεξεργασία με διάφορες ζυμώσεις, χάνεται αρκετή ποσότητα νικοτίνης.

Το γένος Νικοτιανή περιλαμβάνει γύρω στα πενήντα είδη, εκ των οποίων τα πλείστα είναι ιθαγενή της Αμερικανικής ηπείρου. Ο καπνός που χρησιμοποιείται στο κάπνισμα του ναργιλέ είναι το φύλλο του φυτού Νικοτιανή η πτερωτή ή Νικοτιανή η περσική (*Nicotiana alata*, *Nicotiana persica*), ιθαγενούς της Βραζιλίας.

Ο προσδιορισμός της ποιότητας του καπνού έχει να κάνει με το πάχος και το μήκος του φύλλου, την ελαστικότητα, το χρωματισμό, την υφή και διάφορα χημικά χαρακτηριστικά. Επίσης ένας τύπος καπνού θεωρείται καλός όταν έχει προτίμηση

⁶ Πηγή: <http://kavala.pkteam.gr/index.php?page=history> Παπακοσμάς, Κ: «Ο Καπνός και η ιστορία του», 24/01/2015

⁷ Πηγή: Ιωαννίδης, Ι, «Το καπνικό στην Καβάλα», (έκδοση του Δημοτικού Μουσείου).

από πολλούς καπνιστές και είναι αρωματικός, πολύ ή λιγότερο, δυνατός ή ελαφρύς με γλυκιά ή λιγότερο γλυκιά γεύση⁸.

1.4 Τύποι καπνού

Δύο είναι οι βασικοί τύποι καπνού:

1. Αμερικάνικα καπνά

Είναι 3 οι βασικοί τύποι των Αμερικάνικων καπνών.

- a. Ο τύπος Βιρτζίνια που κάθε φυτό έχει 25 περίπου φύλλα μεγάλου μεγέθους με χρώμα κιτρινωπό που οφείλεται κυρίως στη σύσταση του εδάφους των αγρών που καλλιεργείται.
- b. Τα καπνά τύπου Μπέρλεϋ (Burley) των οποίων τα φύλλα είναι μικρότερα από τα Βιρτζίνια και το χρώμα των φύλλων τους είναι πράσινο ανοιχτό ο βλαστός τους δε λευκοκίτρινος. Ο τύπος αυτός καλλιεργείται και στην Ελλάδα.
- c. Τέλος τα καπνά τύπου Fire-cured με τα φύλλα τους να έχουν μαύρο χρώμα, σκληρή υφή και ιδιαίτερη βαριά γεύση.

2. Ανατολικά καπνά

- Καλλιεργούνται σε εδάφη ξηρά και φτωχά είναι δε ποικιλίες καπνών με μικρά και κοντά φύλλα.
- Θεωρούνται αρκετά εύγευστα καπνά και πολύ καλής ποιότητας. Βρίσκονται σε καλλιέργειες στην Ελλάδα, Βουλγαρία, Σερβία, Τουρκία, Συρία και αλλού.
- Τα καλύτερης ποιότητας ανατολικά καπνά φυτεύονται στις Μεσογειακές χώρες και ωριμάζουν κυρίως τις ξηρές περιόδους χωρίς πολλές βροχές⁹.

1.5 Ποικιλίες που καλλιεργούνται στην Ελλάδα

Μέχρι πρόσφατα καλλιεργούνταν στην Ελλάδα περί τις 80 ποικιλίες, υποποικιλίες και βιότυποι καπνών. Οι κυριότερες ήταν:

➤ Μπασμάς Μακεδονίας.

⁸ Πηγή: <http://el.wikipedia.org/>: «Καπνός-φυτό», 17/09/2014

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9ACE%B1CF%80CE%BD%CF%8C%CF%82_%28CF%86CF%85CF%84CF%8C%29#.CE.A7.CE.B1.CF.81.CE.B1.CE.BA.CF.84.CE.B7.CF.81.CE.B9.CF.83.CF.84.CE.B9.CE.BA.CE.AC

⁹ Πηγή: <http://el.wikipedia.org/>: «Καπνός-φυτό», 17/09/2014

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9ACE%B1CF%80CE%BD%CF%8C%CF%82_%28CF%86CF%85CF%84CF%8C%29#.CE.99.CF.83.CF.84.CE.BF.CF.81.CE.AF.CE.B1

Αρωματικός καπνός Καλλιεργείται στην Ανατολική Μακεδονία. Τα φύλλα του είναι κοντά με λεπτές νευρώσεις, αρκετά ελαστικά.

➤ **Μπασμάς Ξάνθης.**

Ο πιο αρωματικός του κόσμου , εξαιρετικής ποιότητας. Τα φύλλα του έχουν μέτριο πάχος και ερυθροκίτρινο χρώμα όταν ξεραθούν. Καλλιεργείται στη Χρυσούπολη Καβάλας στο Σιδηρόνερο Δράμας και στις περιοχές της Δυτικής Θράκης.

➤ **Ζίχνα**

Μοιάζει με τους μπασμάδες και το άρωμα του είναι αρκετά έντονο. Καλλιεργείται στην επαρχία Φυλλίδας.

➤ **Ουδέτερος Μακεδονίας**

Ψηλό φυτό με μεγάλα φύλλα ανοιχτού πράσινου χρώματος. Είναι καπνά φτωχά σε νικοτίνη και το άρωμα τους είναι ελάχιστο έως ανύπαρκτο. Καλλιεργούνται σε μικρή κλίμακα σε διάφορες περιοχές της Μακεδονίας.

➤ **Τσεμπέλια Αγρινίου**

Χαμηλά φυτά με παχιά μεγάλα φύλλα χωρίς μίσχο. Το χρώμα τους είναι ανοιχτό και καλλιεργούνται κυρίως στην Αιτωλοακαρνανία, Ιωάννινα και Θεσπρωτία. Θεωρούνται τα καλλίτερα για παρασκευή τσιγάρων και καταναλώνονται αποκλειστικά εγχώρια.

➤ **Μπασή - Μπαγλή**

Καλλιεργούνται στην περιοχή της Προσοτσάνης. Ψηλά καπνά , φύλλα με μίσχους μετρίου μεγέθους. Θεωρούνται μέτριας ποιότητας.

➤ **Μυρωδάτα Αγρινίου**

Παρά την ονομασία τους το άρωμα των καπνών αυτών είναι φτωχό. Είναι ποτιστική ποικιλία και απαιτεί υγρό έδαφος για να αναπτυχθεί. Όταν τα φύλλα ξεραθούν τότε αποκτούν χρυσοκίτρινο χρώμα. Είναι φτωχά σε περιεκτικότητα νικοτίνης.

➤ **Μαχαλά**

Είναι ποικιλία καπνών με πολύ λεπτά φύλλα. Το κάπνισμα τους είναι ήπιο και γλυκό ενώ δεν έχουν καθόλου άρωμα.

➤ Μπέρλι

Αμερικάνικος τύπος καπνού που τελευταία καλλιεργείται ευρέως στην Ελλάδα. Ο τύπος αυτός καλλιεργείται σε πεδινά εδάφη καλά αρδευόμενα και οι στρεμματικές αποδόσεις του είναι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες των ανατολικών τύπων¹⁰.

¹⁰ Πηγή: <http://el.wikipedia.org/>: «Καπνός-φυτό», 17/09/2014
http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%80%CE%BD%CF%8C%CF%82_%28%CF%86%CF%85%CF%84%CF%8C%29

Κεφάλαιο 2^ο:ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα στάδια της καλλιέργειας του καπνού το χωράφι μαζί με το ξηραντήριο είναι τα πιο σημαντικά γιατί στο χωράφι παράγεται το προϊόν και στο ξηραντήριο διαμορφώνεται η ποιότητά του. Τα στάδια της καλλιέργειας του καπνού είναι τα εξής:

2.1 Επιλογή και προετοιμασία χωραφιού

Το χωράφι πρέπει να οργωθεί καλά και να προετοιμαστεί κατάλληλα. Η φύτευση των καπνών στον αγρό γίνεται σε γραμμές και η απόσταση των φυτών μεταξύ τους ποικίλει ανάλογα με τον τύπο και τη γονιμότητα του εδάφους. Η χρήση λιπασμάτων θέλει προσοχή και πρέπει να γίνεται μόνο όταν το έδαφος είναι φτωχό σε θρεπτικά στοιχεία. Οι διάφοροι τύποι καπνού έχουν και διαφορετικές απαιτήσεις λίπανσης. Τα Αμερικάνικου τύπου καπνά συνήθως χρειάζονται περισσότερη λίπανση και πότισμα απ ότι τα ανατολικού τύπου. Τα καπνά που δε χρειάζονται πολύ πότισμα είναι και καλλίτερης ποιότητας¹¹.

2.2 Σπορείο

Σπορείο είναι ο τόπος που σπέρνεται ο καπνόσπορος για να βλαστήσει και να δώσει τα καπνοφυτάρια, που αργότερα φυτεύονται στο χωράφι. Στις διάφορες περιοχές ονομάζεται φυτώριο, βραγιά ,τζάκι κλπ.).

Κατάλληλη είναι η εποχή για την προετοιμασία των καπνοσπορειών (ψυχρών ή θερμών) με το έδαφος να φρεζάρεται για να λεπτοτεμαχιστεί και να διαμορφώνεται στη συνέχεια σε πρασιές πλάτους 1 μέτρου, μήκους 5-10 μέτρων

Εικόνα 5:Σπορείο καπνού

και ύψους 20 εκατοστών από την επιφάνεια του εδάφους, έτσι ώστε να στραγγίζει καλά και εύκολα. Ενδεικνύται μεταξύ των πρασιών να αφήνεται διάδρομος 50 εκατοστών για τη διευκόλυνση των καλλιεργητικών φροντίδων, να ακολουθεί η ισοπέδωση και ο ψιλοχωματισμός της επιφάνειάς τους και να ολοκληρώνεται η διαδικασία με την απολύμανση, με τα κατάλληλα σκευάσματα, με στόχο την αποφυγή εμφάνισης μυκητολογικών, αλλά και άλλων προσβολών στα νεαρά καπνόφυτα.

¹¹ Πηγή: <http://el.wikipedia.org/>: «Καπνός-φυτό», 17/09/2014

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%80%CE%BD%CF%8C%CF%82_%28%CF%86%CF%85%CF%84%CF%8C%29

Η σπορά στο καπνοσπορείο γίνεται τους μήνες Φεβρουάριο και Μάρτιο, με 0,6 - 0,8 γραμμάρια σπόρου ανά τετραγωνικό μέτρο για τα καπνά ανατολικού τύπου και 0,2 - 0,4 γραμμάρια για τα καπνά αμερικάνικου τύπου. Σημειώνεται ότι μεγαλύτερη ποσότητα σπόρου ανά τετραγωνικό μέτρο οδηγεί σε μεγάλη πυκνότητα φυτών με πιθανές τήξεις σπορείων, δημιουργώντας και φτωχό ριζικό σύστημα, ενώ αντίθετα μικρότερη ποσότητα μπορεί να δώσει φυτά που χαρακτηρίζονται από πρώιμη άνθηση. Επισημαίνεται ότι για ένα στρέμμα χωραφιού χρειάζονται φυτά που προέρχονται από 6 - 10 τετραγωνικά μέτρα σπορείου, για τις αμερικάνικες ποικιλίες (π.χ. Virginia, Burley) και θα μεταφυτευτούν 2.500 - 3.000 φυτά ανά στρέμμα και 10 - 20 τετραγωνικά μέτρα σπορείου για τις ανατολικού τύπου (Μπασμάς, Κατερίνης) που με την σειρά τους θα μεταφυτευτούν 15.000 - 25.000 φυτά ανά στρέμμα.

Η σπορά γίνεται στα «πεταχτά» (χύδην) με το χέρι και αφού ο σπόρος ανακατευθεί με άμμο ή στάχτη για να αυξηθεί ο όγκος (ο σπόρος του καπνού είναι πολύ μικρός) και να διευκολυνθεί η ομοιόμορφη κατανομή του. Ενδείκνυται μετά τη σπορά να ακολουθεί καλό πάτημα του καπνοσπορείου με σανίδα ή κύλινδρο για την καλή πρόσφυση του σπόρου με το έδαφος και για την κάλυψη του σπόρου με ένα λεπτό στρώμα χωνεμένης και απολυμασμένης κοπριάς¹².

2.3 Μεταφύτευση καπνού στο χωράφι

Αφού πραγματοποιηθεί η σπορά σε σπορείο, ακολουθεί η φύτευση των σπορόφυτων στο χωράφι. Η εποχή φύτευσης καθορίζεται κυρίως από τη θερμοκρασία. Για παράδειγμα στη περιοχή του Αγρινίου η μεταφύτευση αρχίζει τέλη Απριλίου και τελειώνει τέλη Μαΐου. Διαρκεί 3 - 4 βδομάδες. Η πρώιμη μεταφύτευση που συνηθίζεται στην περιοχή αυτή αυξάνει γενικώς την απόδοση, ενώ βελτιώνει την ποιότητα. Πριν την μεταφύτευση το σπορείο ποτίζεται καλά έτσι

Εικόνα 6:Μεταφύτευση καπνού με το χέρι

Εικόνα 7:Μεταφύτευση καπνού με τη μηχανή

¹² Πηγή: <http://www.paragogi.net/> «Το ημερολόγιο του καλλιεργητή» 10/10/2014
<http://www.paragogi.net/2398/hmerologio-kallierghth>

ώστε τα φυτά να εκριζώνονται εύκολα με το χέρι. Τα καπνόφυτα για να είναι κατάλληλα για μεταφύτευση πρέπει να είναι ευθύγραμμα και να έχουν ύψος περίπου 15cm, να έχουν πλούσιο ριζικό σύστημα, να είναι δυνατά και υγιή και όχι γερασμένο και ο βλαστός να μπορεί να τυλίγεται δύο φορές στο δάχτυλο χωρίς να σπάζει. Μετά την εξαγωγή τους μπαίνουν όρθια σε σκεύη μεταφοράς κατά δεσμίδες έτσι ώστε να μη διπλώνει η ρίζα τους και να μην στραβώσουν. Η μεταφύτευση γίνεται με το χέρι ή με μεταφυτευτικές μηχανές οι οποίες ανοίγουν ταυτόχρονα αυλάκια σε 2 - 4 σειρές, τοποθετούν τα φυτά, ποτίζουν και πιέζουν το χώμα από τις δυο πλευρές της γραμμής σποράς φέρνοντας ξηρό χώμα επάνω στην υγρή επιφάνεια. Ενώ στη μεταφύτευση με το χέρι προηγείται άνοιγμα αυλακίων και στη συνέχεια ποτίζεται το αυλάκι, ανοίγοντας σπές με ειδικό φυτευτήρι, φυτεύονται τα φυτά και μετά το υγρό χώμα στη βάση του φυτού καλύπτεται με ξηρό¹³.

2.4 Σκάλισμα και καταπολέμηση ζιζανίων

Γίνονται δύο σκαλίσματα συνήθως ένα 15 - 20 μέρες από τη φύτευση και το δεύτερο 15 - 20 ημέρες αργότερα. Το σκάλισμα αποσκοπεί στην αναμόχλευση του εδάφους ώστε να δημιουργηθούν καλύτερες συνθήκες θερμοκρασίας αερισμού και υγρασίας, ενώ με το δεύτερο σκάλισμα γίνεται ελαφρύ παράχωμα και έτσι αυξάνεται η αντοχή των φυτών στον άνεμο. Το σκάλισμα γίνεται συνήθως με το χέρι ή με μηχανές σκαλίσματος. Επίσης το σκάλισμα αποσκοπεί και στον έλεγχο ζιζανίων. Βάσει ερευνών που έχουν γίνει από το Καπνολογικό Ινστιτούτο τα ζιζανιοκτόνα μπορούν να αντικαταστήσουν κυρίως το πρώτο σκάλισμα. Επειδή όμως τα ζιζανιοκτόνα προκαλούν φυτοτοξικότητες και αφήνουν επικίνδυνα υπολείμματα, η χρήση τους απαιτεί μεγάλη προσοχή τόσο ως προς την δόση και τον χρόνο εφαρμογής όσο και στην επιλογή του κατάλληλου σκευάσματος¹⁴.

2.5 Ξηραντήριο

Στο στάδιο αυτό περιλαμβάνονται οι εξής εργασίες: η συλλογή, το αρμάθιασμα και η αποξήρανση των καπνόφυλλων.

¹³ Πηγή: <http://www.gaiapedia.gr/> «Καλλιέργεια καπνού»,10/10/2014

http://www.gaiapedia.gr/gaiapedia/index.php/%CE%9ACE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%B1_%CE%BA%CE%B1%CF%80%CE%BD%CE%BF%CF%8D

¹⁴ Πηγή: <http://www.gaiapedia.gr/> «Καλλιέργεια καπνού»,10/10/2014

http://www.gaiapedia.gr/gaiapedia/index.php/%CE%9ACE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%B1_%CE%BA%CE%B1%CF%80%CE%BD%CE%BF%CF%8D

2.5.1 Συλλογή

Για να γίνει η συγκομιδή των καπνόφυλλων πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τα στάδια της ωρίμανσης όπου στο καπνό είναι δύο. Το πρώτο στάδιο είναι η βοτανική ωρίμανση όπου το φύλλο έχει πάρει το τελικό του μεγέθος και έχει εκτελέσει όλες του τις λειτουργίες ως φυτικό όργανο. Το δεύτερο στάδιο είναι η

Εικόνα 7:Ωρίμανση καπνού

ωρίμανση όπου μας δείχνει τη φυσιολογική κατάσταση του φύλλου στην οποία είναι έτοιμο για να συγκομιστεί. Στην πράξη όμως για να καταλάβουμε πότε είναι έτοιμο για συγκομιδή βλέπουμε την μεταβολή του χρώματος του φύλλου από πράσινο προς το κίτρινο. Όμως ο τρόπος με τον οποίο εμφανίζεται αυτός ο μεταχρωματισμός επηρεάζεται από τις συνθήκες καλλιέργειας και έτσι η εκτίμηση του σωστού χρόνου συλλογής γίνεται σύμφωνα με την εμπειρία του

Εικόνα 9:Συγκομιδή καπνού

παραγωγού, και ότι το φύλλο αποσπάται εύκολα από τη βάση του μίσχου. Η πρόωρη συγκομιδή έχει ως αποτέλεσμα τα φύλλα να διατηρούν το πράσινο χρώμα και μετά την ξήρανση τους και έτσι το προϊόν να έχει κακή γεύση κατά το κάπνισμα¹⁵.

Η συλλογή των φύλλων γίνεται συνήθως το πρωί με τα χέρια, γιατί το πρωί βρίσκονται σε σπαργή και σπάζουν πιο εύκολα. Εφόσον υπάρχει δυνατότητα και υπάρχει συννεφιά και χαμηλή θερμοκρασία μπορεί να γίνει συλλογή και το απόγευμα. Τα καπνά συλλέγονται σε ομάδες όπως αποκαλούνται, "χέρια", από κάτω προς τα επάνω. Στη συνέχεια τοποθετούνται σε κοφίνια και μεταφέρονται στο σπίτι για αρμάθιασμα. Το κάθε "χέρι" κυμαίνεται από 2 - 5 φύλλα για το κάθε φυτό. Σύμφωνα με το Καπνολογικό Ινστιτούτο όλα τα φύλλα πρέπει να συλλέγονται σε 5 - 7 χέρια. Η συλλογή του καπνού αρχίζει 45 - 55 μέρες μετά την φύτευση και 40 - 55 μέρες ανάλογα τις συνθήκες καλλιέργειας και τον αριθμό στρεμμάτων. Συνήθως αρχίζει μέσα Ιουνίου και τελειώνει το πρώτο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου. Όταν έχουμε κάνει πότισμα ή μεσολαβήσει βροχή τότε η συλλογή διακόπτεται για 5 μέρες¹⁶.

¹⁵ Πηγή: <http://www.gaiapedia.gr/> «Καλλιέργεια καπνού»,10/10/2014
http://www.gaiapedia.gr/gaiapedia/index.php/%CE%9A%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%B1_%CE%BA%CE%B1%CF%80%CE%BD%CE%BF%CF%8D

¹⁶ Πηγή: <http://www.gaiapedia.gr/> «Καλλιέργεια καπνού»,10/10/2014

2.5.2 Αρμάθιασμα

Τα καπνά αρμαθιάζονται την ίδια μέρα αμέσως μετά τη συλλογή και αρμαθιάζονται είτε με το χέρι, είτε με ειδική μηχανή.

Αρμάθιασμα με το χέρι: Είναι ο παραδοσιακός και παλαιότερος τρόπος αρμαθιάσματος ο οποίος σήμερα δεν χρησιμοποιείται καθόλου. Χρησιμοποιείται ειδική ατσάλινη βελόνα με μήκος 50cm και σπάγγος από κάνναβι. Γίνεται διαλογή των φύλλων κατά μέγεθος, ωριμότητα και υγιεινή κατάσταση και στη συνέχεια τρύπημα των φύλλων στο κεντρικό νεύρο και σε σταθερή απόσταση 2,5 - 3,5cm από την βάση του μίσχου. Με αυτό τον τρόπο τα φύλλα δεν τραυματίζονται, γίνονται ομοιόμορφες οι αρμάθες και δεν πέφτουν τα φύλλα από τις αρμάθες. Το μήκος της κάθε αρμάθας είναι 2 - 3m και έχει περίπου 300 - 500 φύλλα ανά μέτρο ανάλογα το χέρι. Το αρμάθιασμα με το χέρι είναι πολύ χρονοβόρο γιατί απαιτείται σχεδόν δύομισι φορές περισσότερος χρόνος από ότι για τη συλλογή.

Εικόνα 8: Αρμάθιασμα καπνού με το χέρι

Αρμάθιασμα με μηχανές: Χρησιμοποιούνται δύο βασικοί τύποι μηχανών: η διατρητική και η συρραπτική. Η διατρητική μηχανή κάνει παρόμοιες αρμάθες με τις παραδοσιακές με το χέρι αλλά αποδίδει λιγότερο σε σχέση με τη συρραπτική η οποία συρράπτει τα φύλλα του καπνού σε πλάγια θέση. Οι μηχανές αρμαθιάσματος μειώνουν το κόστος παραγωγής αλλά μειώνουν όμως παράλληλα και την ποιότητα του προϊόντος. Έτσι για να μειωθούν οι επιπτώσεις των μηχανών θα πρέπει να υπάρχουν καλοσηματισμένες δεσμίδες με ομοιόμορφα φύλλα και ομοιόμορφη πυκνότητα, να γίνεται σωστή διάτρηση των φύλλων στη μικρή απόσταση από τη βάση τους, επίσης τα φύλλα να βρίσκονται σε πλάγια θέση προς τον άξονα της αρμάθας και το πάχος της συρραπτόμενης αρμάθας να είναι μικρό ώστε να μην συνθλίβονται τα φύλλα¹⁷.

Εικόνα 9: Αρμάθιασμα καπνού με μηχανή

http://www.gaiapedia.gr/gaiapedia/index.php/%CE%9ACE%B1CE%BBCE%BBCE%B9CE%ADCF%81CE%B3CE%B5CE%B9CE%B1_%CE%BACE%B1CF%80CE%BDCE%BFCE%8D

¹⁷ Πηγή: <http://www.gaiapedia.gr/> «Καπνός προϊόν», 10/10/2014

http://www.gaiapedia.gr/gaiapedia/index.php/%CE%9ACE%B1CF%80CE%BDCE%8CF%82_%CF%80CF%81CE%BFCE%8ACE%8CF%80CE%BD#.CE.91.CF.81.CE.BC.CE.AC.CE.B8.CE.B9.CE.B1.CF.83.CE.BC.CE.B1

2.5.3 Αποξήρανση

Αποξήρανση δεν είναι η αφυδάτωση του προϊόντος αλλά η διεργασία της απώλειας της υγρασίας που πρέπει να γίνεται προοδευτικά και κάτω από ορισμένες συνθήκες, όπως η υγρασία, θερμοκρασία και αερισμός ώστε να συντελεστούν οι επιθυμητές χημικές και φυσικές μεταβολές για μια καλή ποιότητα καπνού. Στα καπνά της περιοχής Αγρινίου που είναι όλα ηλιοαποξηραίνόμενα είναι δύσκολη η δυνατότητα ελέγχου κα ρύθμισης αυτών των συνθηκών καθώς και η διάρκεια της αποξήρανσης δεν είναι απόλυτη. Μετά το αρμάθιασμα, τα καπνά απλώνονται στον ήλιο για αποξήρανση, είτε αμέσως είτε αφού μείνουν 1 - 2 μέρες στη σκιά

Εικόνα 10:Αποξήρανση καπνού με λιάστρες

αναλόγως του χεριού και του βαθμού ωρίμανσης κατά τη συλλογή. Ο πιο παραδοσιακός τρόπος έκθεσης των αρμάθων στο ήλιο είναι να τοποθετούνται οι αρμάθες σε λιάστρες οι οποίες είναι επίπεδα υπερυψωμένα ικριώματα και τοποθετούνται από Ανατολή προς Δύση, ώστε οι αρμάθες να είναι από βορρά προς νότο. Οι λιάστρες είναι μόνιμα καλυμμένες με φύλλα πολυαιθυλενίου, σε μορφή

δίπλευρης στέγης επάνω σε ξύλινο ή μεταλλικό σκελετό. Σύμφωνα με τις υποδείξεις το Καπνολογικού Ινστιτούτου το πλαστικό πρέπει να τοποθετείται ψηλά, περίπου 1,75 εκατοστά στο κέντρο και 90εκατοστά στα πλάγια, ενώ το ύψος ανάρτησης των αρμάθων θα πρέπει να είναι 60 εκατοστά περίπου¹⁸.

Για διαφορετικούς τύπους καπνού χρησιμοποιούνται διαφορετικοί τύποι αποξήρανσης.

Ο καπνός Virginia υφίσταται 'αποξήρανση σε υγρό αέρα'. Τα φύλλα του καπνού κρεμιούνται σε ειδικές αποθήκες αποξήρανσης, όπου παράγεται θερμός αέρας που τα αποξηραίνει. Καθώς τα φύλλα χάνουν την υγρασία τους, αναπτύσσουν το ξεχωριστό τους άρωμα, υφή και χρώμα. Ο καλλιεργητής πρέπει να διεξάγει προσεκτικά αυτή τη διαδικασία που διαρκεί έως και μία εβδομάδα και κατά την οποία, η θερμοκρασία του θερμαινόμενου αέρα πρέπει να ελέγχεται διαρκώς και να αυξάνεται σταδιακά. Σε οποιοδήποτε στάδιο αυτής της διαδικασίας, περισσότερη ή λιγότερη ζέστη θα έχει αρνητική επίδραση στην ποιότητα του καπνού.

Ο καπνός Burley και ο ανατολικός καπνός αποξηραίνονται με διαφορετικούς τρόπους. Ο καπνός Burley υφίσταται “ αποξήρανση στον αέρα ”, σε ειδικές

¹⁸ Πηγή: <http://www.gaiapedia.gr/> «Καπνός προϊόν»,10/10/2014
http://www.gaiapedia.gr/gaiapedia/index.php/%CE%9A%CE%B1%CF%80%CE%BD%CF%8C%CF%82_%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%8A%CF%8C%CE%BD#.CE.91.CF.81.CE.BC.CE.AC.CE.B8.CE.B9.CE.B1.CF.83.CE.BC.CE.B1

αποθήκες, στις οποίες η θέρμανση και η υγρασία προέρχονται από φυσικό αερισμό. Η διαδικασία αποξήρανσης διαρκεί έως και δύο μήνες. Ο ανατολικός καπνός υφίσταται “ αποξήρανση στον ήλιο ”. Τα φύλλα κρεμιούνται σε εξωτερικό χώρο και μένουν στον ήλιο για δύο περίπου εβδομάδες.

Η διαδικασία αποξήρανσης παίζει βασικό ρόλο στην τελική ποιότητα του φύλλου καπνού και πρέπει ελέγχεται προσεκτικά, ώστε να αναδεικνύονται οι διαφορετικές χαρακτηριστικές γεύσεις κάθε τύπου καπνού¹⁹.

2.5.4 Αποθήκευση

Αφού αποξηρανθούν τα φύλλα του καπνού, ο καλλιεργητής τα ταξινομεί ανάλογα με τη θέση που είχαν στο στέλεχος του φυτού και την ποιότητά τους και τα συσκευάζει σε ξεχωριστά δέματα για παράδοση στο σημείο πώλησης. Στο σημείο πώλησης, τα φύλλα βαθμολογούνται από ειδικούς αγοραστές φύλλων καπνού, οι οποίοι αξιολογούν την ποιότητα των φύλλων ελέγχοντας τις παραλλαγές στο χρώμα, την υφή και το άρωμά τους.

Εικόνα 11: Αποθήκευση καπνού

Αφού αγοραστεί ο καπνός, αποστέλλεται σε ένα τοπικό εργοστάσιο επεξεργασίας, στο οποίο τα φύλλα καπνού υπόκεινται σε περαιτέρω επεξεργασία και ξήρανση για να είναι ομοιόμορφα. Μετά τη διαδικασία ξήρανσης, ο καπνός συμπιέζεται και τοποθετείται σε κιβώτια για αποστολή σε όλο τον κόσμο. Τα φύλλα καπνού μπορούν να μείνουν αποθηκευμένα για αρκετά χρόνια. Η διαδικασία παλαίωσης βοηθά στη βελτίωση του αρώματος²⁰.

¹⁹ Πηγή: http://www.pmi.com/grc/our_products/about_tobacco/ «Καλλιέργεια καπνού»,20/10/2014
http://www.pmi.com/grc/our_products/about_tobacco/growing_tobacco/pages/growing_tobacco.aspx

²⁰ Πηγή: http://www.pmi.com/grc/our_products/about_tobacco/ «Καλλιέργεια καπνού»,20/10/2014
http://www.pmi.com/grc/our_products/about_tobacco/growing_tobacco/pages/growing_tobacco.aspx

Κεφάλαιο 3ο: Η ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Τα έτοιμα χειροποίητα τσιγάρα

Από το 1883 επιβάλλεται η φορολογία στον καπνό, απαγορεύεται στην ελληνική επικράτεια η πώληση των σιγαρόχαρτων σε δεσμίδες. Έκτοτε, τα σιγαρόχαρτα μονοπωλούνται από το κράτος, διατίθενται μόνο από τα δημόσια καπνοκοπτήρια και αναλογούν αυστηρά στις ποσότητες καπνού που συνοδεύουν. Το νέο καθεστώς εμπορίας του καπνού δημιουργεί ένα καινούργιο προϊόν: το έτοιμο χειροποίητο τσιγάρο.

Γύρω στα 1885, κάνουν την εμφάνισή τους στα ελληνικά καπνοπωλεία τα πρώτα έτοιμα χειροποίητα τσιγάρα. Τα τσιγάρα αυτά είναι «ευτραφή» και φέρουν, σχεδόν στη μισή τους επιφάνεια, σημάδια της κόλλησης του σιγαρόχαρτου. Καθώς οι εργασίες των καπνοπωλείων αυξάνουν, ένας μικρός βιοτεχνικός χώρος προστίθεται, συνήθως στο πίσω μέρος του κυρίως μαγαζιού(καπνοπωλείου), όπου κατασκευάζονται έτοιμα χειροποίητα τσιγάρα.

Τα σήματα των έτοιμων χειροποίητων τσιγάρων, παίρνουν συχνά το όνομά τους από την επωνυμία του καπνοπωλείου που τα δημιουργεί. Έτσι, στη Λάρισα, ο καπνέμπορος Μπαλταδώρος ιδρύει το καπνοπωλείο «Μέγας Αλέξανδρος», με ομώνυμο σήμα τσιγάρων και με πακέτα που φέρουν την προτομή του Έλληνα «δορυκτόρος της Ασίας» Μ. Αλεξάνδρου.

Το 1909,κυκλοφορούν τα πρώτα ελληνικά μηχανοποίητα τσιγάρα. Για μιαν εικοσαετία περίπου ακόμη, συνυπάρχουν με τα έτοιμα χειροποίητα. Με το πέρασμα του χρόνου, η επέλαση των μηχανοποιημένων τσιγάρων κηρύσσει έκπτωτες τις παραδοσιακές μορφές παραγωγής και όλοι σαγηνεύονται από τις δελεαστικές προτάσεις μιας ακαταμάχητης εκβιομηχάνισης.

Η βιοτεχνική περίοδος παραγωγής τσιγάρων, που άρχισε στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, έφερε μαζί της, ως απαραίτητη αποσκευή, τη συσκευασία. Η αρχή της τυποποίησης διαβαίνει το κατώφλι της σιγαρεττοπαραγωγής. Χαρτονένια και τσίγκινα κουτιά τσιγάρων, σε άτολμες αρχικά απόπειρες βιομηχανικού σχεδιασμού, στεγάζουν τα έτοιμα χειροποίητα τσιγάρα.

3.2. Οι πρώτες σιγαροποιητικές μηχανές και η μετάβαση στη βιομηχανική παραγωγή των μηχανοποιητικών τσιγάρων

Το 1888, οι αδελφοί Γιώργος και Ευστάθιος Καρέλιας ιδρύουν μια μικρή καπνεμπορική επιχείρηση που προμήθευε τις γύρω πόλεις και χωριά με καπνό. Όλα ξεκίνησαν από μία μικρή βιοτεχνία καπνού με ένα κοφτήριο, που πουλούσε κομμένο καπνό σε σακούλες στην ντόπια αγορά, όταν το βιομηχανοποιημένο

τσιγάρο ήταν είδος άγνωστο στην Ελλάδα. Η μικρή οικογενειακή βιοτεχνία επεκτάθηκε σταδιακά και στο παραγωγικό της δυναμικό προστέθηκαν και κάποιες εργάτριες που έκαναν χειροποίητα τσιγάρα²¹.

Στις αρχές του 20ού αιώνα, άρχισαν να καταφθάνουν στη χώρα μας οι πρώτες σιγαροποιητικές μηχανές, οι οποίες θα έφερναν επανάσταση στο χώρο της ελληνικής καπνοβιομηχανίας, που τότε βρισκόταν ακόμα στα σπάργανα. Έτσι, παρά τις έντονες αντιδράσεις των καπνεργατών που, φοβούμενοι ότι θα έχαναν τις δουλειές τους, έκαναν ότι μπορούσαν για να αποτρέψουν την εισαγωγή, πολλές τότε οικογενειακές βιοτεχνίες καπνού, ανάμεσά τους και η οικογένεια Καρέλια, ενσωμάτωσαν τη νέα τεχνολογία και κατάφεραν να μετεξελιχθούν σε καπνοβιομηχανίες²².

Στην Ελλάδα, η πρώτη απόπειρα εισαγωγής μηχανημάτων κοπής καπνού και κατασκευής τσιγάρων (που δεν λειτούργησαν ποτέ) έγινε το 1884 από το Δημόσιο. Η πρώτη, πρωτόγονη σιγαροποιητική γκαζιού που λειτούργησε στην Ελλάδα, εισήχθη από την καπνοβιομηχανο Αγγελίδη, το 1895. Αρχικά λειτούργησε στην Αθήνα και, στη συνέχεια, μεταφέρθηκε στο Καπνεργοστάσιο του Πειραιά. Ακολουθεί ο Παπαφώτης στον Πειραιά και, το 1908, ο Χρύσσας στην Ηγεμονία της Σάμου.

Κατά τον Ι. Σερραίο, η πρώτη σιγαροποιητική μηχανή εισήχθη στην Ελλάδα το 1909. Στην Αθήνα την προμηθεύτηκε ο καπνοβιομήχανος Κ. Βάρκας, στον Πειραιά ο καπνοβιομήχανος Σπάθης και στον Πύργο ο καπνοβιομήχανος Β. Καραβασίλης. Κάθε μηχανή λειτουργούσε επί επτά ώρες και μπορούσε να παράξει από 200.000 έως 250.000 τσιγάρα, όταν το ανθρώπινο χέρι κατάφερνε να παράξει μόλις 2000 έως 3000 τσιγάρα. Ακολούθως, το 1916 ο Ανδρέας Καρέλιας αγοράζει την πρώτη του σιγαροποιητική μηχανή στην Καλαμάτα, ενώ το 1930 ο Ευάγγελος Παπαστράτος ιδρύει την πρότυπη ομώνυμη καπνοβιομηχανία του στο λιμάνι του Πειραιά. Ο Ξ. Ζολώτας αναφέρει χαρακτηριστικά ότι το 1926 λειτουργούσαν στην Ελλάδα περίπου 167 σιγαροποιητικές μηχανές και 13 ανώνυμες εταιρείες. Με τη μηχανοποίησή της, η επεξεργασία του καπνού πέρασε από τη βιοτεχνική της φάση στη συστηματοποιημένη παραγωγή, γεγονός που έφερε έντονες κοινωνικές αντιδράσεις εκ μέρους των καπνεργατών, αφού η κάθε σιγαροποιητική μηχανή αντικαθιστούσε περί τους 100 εργάτες.

Από τους πρώτους καπνοβιομηχάνους του Ελληνικού χώρου, αναφέρονται οι Βάρκας, Κουλουριώτης, Πυρπασόπουλος, Βάθης, Δεδούλης, Αλεξίου, Καραβασίλης, Τατάκης, Χασουράκης, Καπερνάρος και αργότερα η Εταιρεία «Γιαννουκάκης- Πρωτόπαπας». Ιδιωτικά καπνεργοστάσια δεν υπήρχαν ακόμη, αλλά στις διάφορες καπνουπόλεις υπήρχαν τα κρατικά Καπνοκοπήτριά όπου γινόταν η επεξεργασία και βιομηχανοποίηση του κομμένου καπνού.

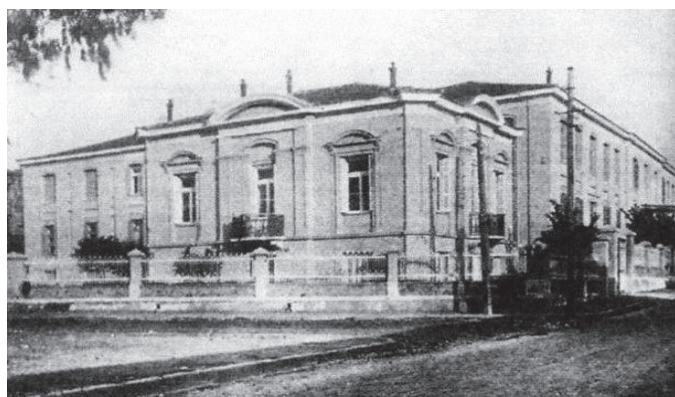
²¹ <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=121424>, 25/10/2014

²² Πηγή: <http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1997/11/16111997.pdf>, 25/10/2014

3.3 Η ιστορία της καπνοβιομηχανίας στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, το 1883, με την επιβολή φόρου στον καπνό επί κυβερνήσεως Τρικούπη, δημιουργούνται τα δημόσια καπνεργοστάσια και οι καπνέμποροι – καπνοβιομήχανοι υποχρεούνται να επεξεργάζονται τον καπνό σε αυτούς τους χώρους. Η υποχρέωση αυτή καταργείται το 1885, επί κυβερνήσεως Δεληγιάννη, για να επανέλθει επί κυβερνήσεως Τρικούπη, το 1887. Το 1890, αρχίζει στα δημόσια καπνεργοστάσια ή συστηματική κατασκευή χειροποίητων τσιγάρων, με τεχνίτες που έχουν έρθει από την Αλεξάνδρεια και την Κωνσταντινούπολη. Μετά το 1892, επιτρέπεται η λειτουργία ιδιωτικών καπνεργοστασίων, υπό την επιτήρηση διευθυντών των δημοσίων καπνοκοπτήριων και των υπαλλήλων τους.

Τα καπνεργοστάσια βρίσκονταν κοντά ή μέσα σε πόλεις. Τα κυριότερα ήταν στην Αθήνα, στον Πειραιά, στην Καλαμάτα και στην Πάτρα. Στην οδό Αριστοτέλους,

Εικόνα 12: Αποθήκη επεξεργασίας καπνών Παπαστράτου

στην Αθήνα, υπήρχε για τριάντα χρόνια το Δημόσιο Καπνοκοπτήριο. Μετά την καταστροφή του από πυρκαγιά, μεταφέρθηκε στο κτίριο της οδού Λένορμαν, όπου σήμερα στεγάζεται η Εφορεία Καπνού, το παράρτημα της βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων και η

καπνοβιομηχανία

Κωνσταντίνου.

Η

πλειοψηφία των ελληνικών καπνοβιομηχανιών αναπτύχθηκε στα κρατικά καπνοκοπτήρια και κατόπιν σε ιδιωτικά εργοστάσια. Η πρώτη καπνοβιομηχανία που ίδρυσε απ' ευθείας ιδιόκτητο εργοστάσιο είναι η « Παπαστράτος Α.Β.Ε.Σ. ».

Το 1920, λίγο μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, γίνεται η πρώτη προσπάθεια βελτίωσης της λειτουργίας των καπνοβιομηχανιών, με τη δημιουργία του πρώτου ιδιωτικού καπνεργοστασίου από τη συγχώνευση διάφορων καπνοβιομηχανιών. Η «Ελληνική Εταιρεία Βιομηχανίας Καπνού» είναι το πρώτο ελληνικό καπνεργοστάσιο που ιδρύεται. Στεγάζεται στην οδό Φιλαδέλφειας στην Αθήνα. Τη δεκαετία του 1920, τα καπνεργοστάσια είναι εγκατεστημένα στο νότιο κυρίως μέρος της χώρας. Το 1929, λειτουργούν 149 σιγαροποιητικές μηχανές.

Το 1930, καταγράφονται 331 καπνοβιομηχανίες που αναλογούν στο 0,4% της βιομηχανικής δραστηριότητας της χώρας, εκ των οποίων οι 83 βρίσκονται στη Στερεά Ελλάδα, οι 18 στη Θεσσαλία, οι 34 στην Πελοπόννησο, οι 13 στη Μακεδονία, οι 7 στην Ήπειρο, οι 28 στα νησιά του Αιγαίου, οι 3 στην Κρήτη και οι 22 στη Δυτική Θράκη. Απασχολούσαν 5.347 άτομα, αριθμός που αντιστοιχεί στο 1,9% του απασχολούμενου στην ελληνική βιομηχανία προσωπικού. Από αυτές τις καπνοβιομηχανίες οι περισσότερες, 187 στον αριθμό, είναι μικρού μεγέθους με 5

περίπου άτομα προσωπικό, οι 98 με 6-25 άτομα προσωπικό και μόνο οι 46 απασχολούν από 26 άτομα.

Η οικονομική κρίση της περιόδου 1929-1932, επηρεάζει σημαντικά τη μέχρι τότε πορεία της καπνοβιομηχανίας. Στο τέλος της δεκαετίας του 1930, το σύνολο σχεδόν της παραγωγής (το 95%) συγκεντρώνεται σε οκτώ μόλις πόλεις (Αθηνά, Πειραιά, Βόλο, Καλαμάτα, Θεσσαλονίκη, Πύργο, Πάτρα και Ξάνθη). Υπάρχουν πολλές επιχειρήσεις που στη πλειοψηφία τους είναι μικρού μεγέθους, ενώ το 65% της παραγωγής καλύπτεται από λιγότερες των δέκα. Το 1940, οι λιγότερο σημαντικές βιομηχανίες κλείνουν. Όσες απέμειναν βρίσκονται συγκεντρωμένες στα κύρια καταναλωτικά κέντρα και κυρίως στον άξονα Αθηνών – Πειραιά, καθώς και στα σημαντικά κέντρα παραγωγής καπνού εσωτερικής κατανάλωσης (Στερεά Ελλάδα, Εύβοια, Πελοπόννησο, Θεσσαλία και Ήπειρο).

Η πολεμική εμπλοκή της χώρας, κατά την περίοδο 1941-1944, βρίσκει την καπνοβιομηχανία σε πλήρη ακμή, με αποθέματα καπνών 20.000 τόνων που εξασφαλίζουν την παραγωγή των δύο μετέπειτα χρόνων. Οι λεηλασίες των εχθρικών στρατευμάτων, οι επιτάξεις, οι αρπαγές των τσιγάρων καθώς και όλων των αποθεμάτων καπνού, σε συνδυασμό με τα κενά ταμεία του κράτους οδηγούν την καπνοβιομηχανία σε παύση. Το 1945, η απελευθέρωση βρίσκει το καπνεμπόριο σε πλήρη αδυναμία. Η λειτουργία των εργοστασίων αναστέλλεται για τρεις μήνες. Με τον Α.Ν. 107 του Μαρτίου 1945, οι εργασίες επαναλαμβάνονται με πιστώσεις καπνών και ταινιών φόρου κατανάλωσης.

Επανέρχεται το σύστημα αυστηρής διατίμησης των τσιγάρων, για να καταργηθεί αργότερα, το 1950, με εξαίρεση τα βασικά συρταρωτά. Οι εξαγωγές, μεταπολεμικά, παρουσιάζουν πρόβλημα.

Το 1950, ο αριθμός των καπνοβιομηχανιών έχει κατέβει στις 56. Εδρεύουν σε Αθηνά, Πειραιά, Βόλο, Καλαμάτα, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Ξάνθη, Κέρκυρα, Κρήτη, Λάρισα, Αγρίνιο, Πάτρα, Μυτιλήνη, Σάμο, Δράμα και Σέρρες. Μέχρι το 1954, εφαρμόζεται μια πολύπλοκη οικονομική κρατική καπνική τακτική, που είναι αναποτελεσματική, μάλλον ανεπιτυχής και εκτός του κυρίου κορμού της μεταπολεμικής εθνικής ανασυγκρότησης. Το 1955, η έλλειψη οικονομικών μέσων δεν επιτρέπει την ιδιαίτερη δαπανηρή συντήρηση των παλαιών εγκαταστάσεων. Οι μεσαίες και μικρής αντοχής καπνεμπορικές επιχειρήσεις οδηγούνται σε κλείσιμο. Στην κατάληξη αυτή, συνέβαλαν τα ιδιαίτερα προβλήματα του κλάδου της καπνοβιομηχανίας, όπως η απώλεια παλαιών αγορών της δυναμικής αμερικάνικης πολιτικής, η κρίση τιμών λόγω της διεθνούς κρίσης των ανατολικών καπνών, (ελάττωση των εξαγωγών), το ισχυρό μονοπώλιο του καπνεμπορίου και της καπνοβιομηχανίας και η μάλλον ευνοϊκή οικονομική πολιτική του κράτους απέναντι στις ξένες καπνεμπορικές επιχειρήσεις και στους αντιπροσώπους ξένων εταιρειών. Το 1954, τριάντα επτά περίπου καπνοβιομηχανίες διακόπτονται, με την εθελουσία έξοδο, τη λειτουργία τους, λόγω οικονομικού αδιεξόδου.

Από το 1960 και μετά, οι ελληνικές καπνοβιομηχανίες αρχίζουν να παράγουν, εκτός των ελληνικών σημάτων, ξένα σήματα και τσιγάρα Blended με

άδεια από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Το σύνολο σχεδόν της παραγωγής, το 95% περίπου συγκεντρώνεται στις τέσσερις μεγαλύτερες καπνοβιομηχανίες: Παπαστράτος Α.Β.Ε.Σ., Γ.Α. Κεράνης, Άφοι Ματσάγγου και Αφοί Καρέλια.

3.4. Καπνοβιομηχανίες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται ελληνικές καπνοβιομηχανίες που παράγουν ή εισάγουν για λογαριασμό άλλων εταιριών τσιγάρα καθώς και πολυεθνικές εταιρίες που ασκούν εμπορική δραστηριότητα.

3.4.1 Οι εισαγωγικές και εμπορικές εταιρείες τσιγάρων της ελληνικής αγοράς

- **British American Tobacco(BAT):** Έχει μια δυναμική παρουσία στον χώρο της παγκόσμιας καπνοβιομηχανίας περισσότερα από 100 χρόνια. Η εταιρεία ιδρύθηκε το 1902, όταν το Ηνωμένο Βασίλειο Imperial Tobacco Company και η American Tobacco Company των ΗΠΑ συμφώνησαν να σχηματίσουν μια κοινή επιχείρηση, την βρετανική-American Καπνοβιομηχανία Ltd.

Το 1999 συγχωνεύτηκε με την εταιρεία Rothmans International σε διεθνές επίπεδο. Στη χώρα μας η British American Tobacco Hellas S.A δημιουργήθηκε στις 20 Νοεμβρίου 1999 από τη συγχώνευση των Εταιρειών British American Tobacco Hellas ΕΠΕ και Rothmans Εταιρία Διανομών ΑΕΕ. Το Δεκέμβριο του 2008, η British American Tobacco Hellas ένωσε τις δυνάμεις της με την Scandinavian Tobacco Hellas σε συνέχεια της εξαγοράς της εταιρείας καπνικών προϊόντων Skandinavisk Tobakskompagni A/S (“ST”) σε διεθνές επίπεδο .

Εικόνα 13: Εμπορικά σήματα της British American Tobacco

εμπορικά σήματα που διανέμονται σε 200 αγορές.

Η British American Tobacco Hellas κατέχει τη 2η θέση στη χώρα μας στην εμπορία καπνικών προϊόντων. Τα εμπορικά σήματα της εταιρείας περιλαμβάνουν τα τσιγάρα Dunhill, Pall Mall, Prince, Lucky Strike, Vogue, Peter Stuyvesant, Rothmans, Kent κ.α. καθώς και τα προϊόντα καπνού για στριφτά τσιγάρα Craven, Samson, Pall Mall και τον καπνό πίπας Captain Black και Dunhill. Ανήκει στην British American Tobacco plc, έναν διεθνή Όμιλο που λειτουργεί πάνω από 100 χρόνια, απασχολεί πάνω από 57.000 ανθρώπους και διαθέτει γκάμα με περισσότερα από 200

Η British American Tobacco Hellas, με 100 εργαζομένους, έχει διακριθεί τα τελευταία χρόνια ως ένα από τα καλύτερα εργασιακά περιβάλλοντα και στην Ελλάδα για τρία συνεχόμενα έτη (2011-2012-2013), ενώ το 2014 η εταιρεία ξεπέρασε για πρώτη φορά τα ελληνικά σύνορα και έλαβε σε ευρωπαϊκό επίπεδο

την αναγνώριση του «Καλύτερου Εργοδότη στην Ευρώπη» (Top Employer Europe & Greece) από το Ινστιτούτο Top Employer.

- **Japan Tobacco International S.A.:** Η JT international (JTI) είναι η διεθνής εταιρεία καπνού της Japan Tobacco Inc., τρίτης μεγαλύτερης εταιρείας καπνικών προϊόντων στον κόσμο και εισηγμένη στο χρηματιστήριο του Τόκιο. Η κληρονομιά της εκτείνεται πίσω στο 1784, όταν ο αυτοκράτορας Ιωσήφ Β ίδρυσε την Austria Tabak, πιστεύεται από πολλούς ότι είναι η παλαιότερη εταιρεία καπνού στην Ευρώπη. Η Austria Tabak εξαγοράστηκε από την Gallaher, ένα άλλο μέλος της οικογένειάς, το 2001. Τρεις επιχειρήσεις αποτελούν το επόμενο αιώνα της ιστορίας της εταιρείας. Το 1857, ο Tom Gallaher δημιούργησε την επιχείρησή του στο Londonderry, Βόρεια Ιρλανδία. Το 1858, ο Sir William McDonald ίδρύσε τη McDonald Brothers & Co στο Μόντρεαλ του Καναδά. Στη συνέχεια, το 1874, η RJR ιδρύθηκε από τον Richard Joshua Reynolds, στο Winston, της Βόρειας Καρολίνας των ΗΠΑ.

Η Japan Tobacco Inc. δημιούργησε την JTI μετά την εξαγορά της Reynolds το 1999, ενώ το 2007 εξαγόρασε την Gallaher Group Plc, διευρύνοντας έτσι σημαντικά τη γκάμα των προϊόντων της και ενισχύοντας τη θέση της στην παγκόσμια αγορά προϊόντων καπνού. Σε παγκόσμια κλίμακα, η JTI απασχολεί σήμερα περισσότερους από 25.000 εργαζόμενους ενώ διαθέτει τα προϊόντα της σε 120 χώρες. Τα κεντρικά της γραφεία βρίσκονται στη Γενεύη της Ελβετίας. Το ανθρώπινο δυναμικό της JTI αποτελεί ένα μωσαϊκό 110 εθνικοτήτων. Μια πραγματικά «πολυεθνική» εταιρεία.

Στην Ελλάδα, η JT International Hellas δημιουργήθηκε το 1999, ενώ τα προϊόντα της είναι παρόντα στην αγορά από το 1980. Με έδρα την Παιανία και γραφεία στη Θεσσαλονίκη και την Πάτρα, η εταιρεία απασχολεί 87 εργαζομένους. Η JTI είναι η ταχύτερα αναπτυσσόμενη εταιρεία παγκοσμίως στον κλάδο των καπνικών προϊόντων την τελευταία δεκαετία. Στην Ελλάδα η εταιρεία κατέχει τη δεύτερη θέση της συνολικής αγοράς προϊόντων καπνού. Τα προϊόντα της είναι παρόντα στην ελληνική αγορά από το 1980 μέσω της τότε RJ Reynolds. Η JT International Hellas διακινεί σήμερα στην Ελλάδα τις γνωστές μάρκες Camel, Winston, Silk Cut, Benson & Hedges, La Femme καθώς και τον καπνό για στριφτά τσιγάρα, Old Holborn.

Εικόνα 14: Εμπορικά σήματα της JTI

- **Imperial Tobacco:** είναι μια Βρετανικών καταβολών διεθνής εταιρεία καπνού που εδρεύει στο Bristol της Αγγλίας. Η ιστορία της Imperial Tobacco ξεκινά το 1786, με την ίδρυση της εταιρείας WD and HO Wills στο Bristol.

Το 1901, αντιδρώντας στο ενδεχόμενο να περάσει η Βρετανική καπνοβιομηχανία υπό Αμερικανικό έλεγχο, η WD and HO Wills ενώνει τις δυνάμεις

της με την John Player&Sons και έντεκα ακόμη οικογενειακές επιχειρήσεις. Καρπός της ένωσης αυτής είναι η Imperial Tobacco Company.

Τον Οκτώβριο του 1996, μετά από δέκα χρόνια υπό τον έλεγχο της Hanson PLC, η Imperial ανακτά την αυτονομία της και η Imperial Tobacco Group PLC εισάγεται στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου ως μια από τις εταιρίες του δείκτη FTSE 100. Μεταξύ του 1987 και του 1995 η παραγωγικότητα τριπλασιάζεται, το χαρτοφυλάκιο των μαρκών επαναπροσδιορίζεται και το μερίδιο αγοράς αυξάνεται. Η Διοίκηση επιδιώκει ενεργά την ενίσχυση της παρουσίας της σε κερδοφόρες υπεράκτιες αγορές.

Από το 1996 η Imperial πραγματοποιεί σημαντικότερες επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες. Μόνο στη μονάδα Horizon Nottingham του Ηνωμένου Βασιλείου επενδύεται ποσό που ξεπερνά τις 170 εκατ. λίρες στερλίνες. Η αποδοτική παραγωγική βάση της Imperial ενισχύει περαιτέρω την επιτυχημένη διεθνή της πορεία.

Στις αρχές του 1997 η Imperial εξαγοράζει τη Rizla, τη νούμερο ένα εταιρία παραγωγής τσιγαρόχαρτων στον κόσμο. Το 1998, η Imperial εξαγοράζει την Ολλανδικών συμφερόντων Douwe Egberts Van Nelle και τις διάσημες μάρκες καπνού για στριφτά τσιγάρα και καπνού πίπας Drum, Van Nelle, Amphora και Winner. Η εξαγορά επιχειρήσεων αυτού του διαμετρήματος ενισχύει περαιτέρω την παρουσία της Imperial στην Ευρώπη και αυξάνει τις δυνατότητες διανομής όλων των προϊόντων της.

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της παγκόσμιας θέσης της, η Imperial Tobacco συνεχίζει την επέκτασή της μέσω διαδοχικών εξαγορών. Το Σεπτέμβριο του 1999 πραγματοποιείται η εξαγορά μιας σειράς σημάτων τσιγάρων, καπνού για στριφτά τσιγάρα και τσιγαρόχαρτων υψηλής ποιότητας στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία καθώς και ενός εργοστασίου στο Petone της Νέας Ζηλανδίας, ισχυροποιώντας την παρουσία της εταιρίας στην αγορά της Ωκεανίας.

Ο Βελγικός όμιλος Baelen Group που παράγει καπνό για στριφτά τσιγάρα εξαγοράζεται το Σεπτέμβριο του 2000 και ένα μήνα αργότερα έρχεται η σειρά του ομίλου EFKA Group που κατασκευάζει τσιγαρόχαρτα και στελέχη τσιγάρων να ενσωματωθεί στην Imperial Tobacco. Τον Δεκέμβριο του 2000, η Sinclair Collis, θυγατρική της Imperial που ασχολείται με τις μηχανές αυτόματης πώλησης, εξαγοράζει την Mayfair Vending.

Στις αρχές του 2001 η Imperial ανακοινώνει την εξαγορά του 75% της Tobaccoor έναντι 179 εκατ. λιρών στερλινών. Το μερίδιο αυτό αυξάνεται σε 87,5% και παράλληλα συμφωνείται να γίνει εξαγορά του υπόλοιπου 12,5% έως τον Δεκέμβριο του 2005. Η Tobaccoor είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός/διανομέας στην υποσαχάρια Αφρική, με διαρκώς διευρυνόμενη παρουσία και στο Βιετνάμ. Η εξαγορά αυτή αναβαθμίζει την παρουσία της Imperial στην Αφρικανική ήπειρο και αποτελεί εφελθτήριο για περαιτέρω επέκταση στην Ασία.

Τον Αύγουστο του 2001 η Imperial ανακοινώνει τη σύναψη συνεργασίας με τη Philip Morris International για τη διανομή των τσιγάρων Marlboro, Raffles και Chesterfield στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τα Marlboro είναι τα κορυφαία σε πωλήσεις premium τσιγάρα καπνού αμερικανικού τύπου στον κόσμο και συμπληρώνουν την υπάρχουσα γκάμα τσιγάρων καπνού Virginia της Imperial που διατίθενται στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Τον Μάιο του 2002 η Imperial εξαγοράζει το 90,01% της Reemtsma Cigarettenfabriken GmbH, μιας διεθνούς καπνοβιομηχανίας με έδρα τη Γερμανία. Η εξαγορά αυτή σηματοδοτεί στρατηγικές εξελίξεις στην επιχειρηματική δραστηριότητα της Imperial και ενισχύει τη δέσμευσή της να εξελιχθεί σε εταιρία καπνού παγκόσμιου βεληνεκούς.

Η ισχυρή παρουσία της Reemtsma σε Γερμανία, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και Ασία συμπληρώνει ιδανικά τη μεγάλη διείσδυση της Imperial στις αγορές του Ηνωμένου Βασιλείου, της Δυτικής Ευρώπης, της Αυστραλασίας και της Αφρικής. Η Imperial εξαγοράζει τις υπόλοιπες μετοχές της Reemtsma το 2004, βάσει της συμφωνίας προαίρεσης που συνόδευε την εξαγορά.

Τον Μάιο του 2004 η Imperial εξαγοράζει την επιχειρηματική δραστηριότητα και τα περιουσιακά στοιχεία της Καναδικής εταιρίας παραγωγής φίλτρων CTC Tube Company, ενισχύοντας τη θέση του Ομίλου στις αναπτυσσόμενες αγορές τσιγαρόχαρτων και φίλτρων και διευρύνοντας περαιτέρω την γκάμα των προϊόντων του. Το 2005 επενδύει στην Skruf, Σουηδική εταιρία παραγωγής snus, και το επόμενο έτος εξαγοράζει την Gunnar Stenberg AS, Νορβηγική εταιρία διανομής προϊόντων καπνού και ειδών καπνιστού. Το 2006 η Imperial Tobacco εξαγοράζει το παγκόσμιο εμπορικό σήμα τσιγάρων Davidoff.

Τον Απρίλιο του 2007 εξαγοράζεται η Commonwealth Brands, η τέταρτη μεγαλύτερη εταιρία παραγωγής τσιγάρων στις ΗΠΑ και τον Ιανουάριο του 2008 εξαγοράζεται η Altadis, η πέμπτη μεγαλύτερη εταιρία παραγωγής τσιγάρων στον κόσμο και παγκόσμιος ηγέτης στα πούρα.

Η Imperial Tobacco είναι σήμερα μία από τις κορυφαίες καπνοβιομηχανίες στον κόσμο, διαθέτοντας τα προϊόντα της σε περισσότερες από 160 χώρες. Ο Όμιλος απασχολεί πλέον των 38.000 εργαζομένων και διαθέτει 50 μονάδες παραγωγής ανά την υφήλιο.

Η Imperial Tobacco Hellas είναι θυγατρική της Imperial Tobacco Group, μίας από τις 4 κορυφαίες καπνοβιομηχανίες στον κόσμο. Αποτελεί το κέντρο της περιφέρειας της Νότιας Κεντρικής Ευρώπης, έχοντας υπό την ευθύνη της ακόμα 4 αγορές: τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία την Κύπρο και τη Μάλτα. Στην γκάμα των προϊόντων της

Εικόνα 15: Εμπορικά σήματα της Imperial

περιλαμβάνονται κορυφαίες μάρκες καπνικών προϊόντων όπως είναι τα τσιγάρα Davidoff, R1, Slim Line, Gauloises, Maxim Slims, West, JPS, οι καπνοί Drum, Golden Virginia και Van Nelle καθώς και τα χαρτάκια και τα φίλτρα Rizla.

Στα 31 χρόνια παρουσίας της στην Ελληνική αγορά, η εταιρία έλαβε σημαντικές διακρίσεις. Πιο συγκεκριμένα, κατέκτησε τη θέση Νο 264 στη λίστα των "500 πιο Κερδοφόρων Επιχειρήσεων στην Ελλάδα" (βάσει των οικονομικών της επιδόσεων για το 2009), η οποία περιλαμβάνει όλους τους κλάδους της Ελληνικής οικονομίας και δημοσιεύεται από την ICAP, ενώ το 2010 και το 2011 συμπεριλήφθηκε στις "Ισχυρότερες Εταιρίες της Ελλάδας", σε αναγνώριση της υψηλής (AA) πιστοληπτικής της ικανότητας, βάσει αξιολόγησης της εταιρίας ICAP με την πιστοποίηση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος και της Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας. Τον Απρίλιο του 2011 η Εταιρία κατέκτησε την 3η θέση στην λίστα των Best Workplaces στην Ελλάδα.

- **Scandinavian Tobacco:** είναι ο μεγαλύτερος κατασκευαστής στον κόσμο των πούρων και τον καπνό πίπας. Ο όμιλος απασχολεί 9.500 άτομα σε όλο τον κόσμο, με περίπου 500 στη Δανία. Η εταιρεία έχει την έδρα της στην Κοπεγχάγη. Η εταιρεία ιδρύθηκε ως η σκανδιναβική εταιρεία καπνού το 1961.

Η Scandinavia Tobacco Hellas ιδρύθηκε κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2002 και έχει ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών προώθησης πωλήσεων και marketing για τα προϊόντα της μητρικής εταιρείας House of Prince (HoP) και των υπόλοιπων εταιρειών του Ομίλου της Scandinavia Tobacco που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, STCG(πούρα Café Crème, Nobel Petit, HW Founder's Blend) και Orlik Tobacco Company (καπνός πίπας SCANDINAVIK).

Η εξαιρετικά πετυχημένη μέχρι σήμερα πορεία της εταιρείας οφείλεται στη δυναμική πορεία των σημάτων της, μεταξύ των οποίων, ως σήμα-ηγέτης, είναι η γνωστή μάρκα τσιγάρων Prince. Τα prince κυκλοφορούν στην ελληνική αγορά σε πέντε διαφορετικές επιλογές στο κανονικό πακέτο και σε δύο επιλογές στο πακέτο των δέκα. Στην κατηγορία τσιγάρων τύπου Slim, η Scandinavia Tobacco Hellas προωθεί στην αγορά τα Slim Agenda σε δύο ξεχωριστές αρωματικές επιλογές, ενώ ο εκπρόσωπος της εταιρείας στην κατηγορία «οικονομικού» τύπου πακέτο, είναι τα Rockets, με επιλογή συσκευασίας 40 και 24 τσιγάρων.

Το μερίδιο της Scandinavian Tobacco Hellas στην ελληνική αγορά διαμορφώθηκε για το οικονομικό έτος 2005/2006 σε 3,08%, αυξημένο κατά 8,83% σε σύγκριση με την προηγούμενη οικονομική χρονιά. Αξίζει να σημειωθεί ότι από την ίδρυση της εταιρείας, το δεύτερο εξάμηνο του 2002, ο όγκος πωλήσεων των προϊόντων της στην ελληνική αγορά αυξήθηκε κατά 25,3%, ή αντίστοιχα ο ρυθμός ετήσιας απόδοσης (CAGR) υπολογίζεται σε 6%. Ο κος Γιώργος Αποστολόπουλος, διευθύνων Σύμβουλος της Scandinavian Tobacco Hellas, δήλωσε αναφορικά με τα μεγέθη : «Η ανοδική πορεία των σημάτων που εκπροσωπούμε μας ικανοποιεί, δεδομένου ότι επιβεβαιώνει και την αποτελεσματικότητα των επιχειρηματικών μας επιλογών. Οι προβλέψεις που είχαμε κάνει για το 2005/2006 επιβεβαιώθηκαν απόλυτα, ενώ το γεγονός ότι μόλις το Σεπτέμβριο 2006 το μερίδιο των προϊόντων

μας στην ελληνική αγορά κυμάνθηκε για πρώτη φορά στο 3,22%, με το Prince να φθάνει στο 3,02%, μας επιτρέπει αφενός να κάνουμε αισιόδοξες προβλέψεις για μελλοντική πορεία μας, αφετέρου μας ενθαρρύνει να προσπαθήσουμε για ακόμα πιο βελτιωμένα αποτελέσματα. Συνεχίζουμε με βασική πάντα πεποίθηση ότι ο καταναλωτής επιλέγει και μένει πιστός στην ποιότητα».

➤ **Gallaher Hellas:** Ιδρύθηκε το 1994 ύστερα από μετατροπή της εταιρείας Γκάλαχερ Ελλάς ΕΠΕ. Είναι υπεύθυνη για τις αγορές Ελλάδας, Κύπρου και Μάλτας. Αξίζει να σημειωθεί πως είναι 100% θυγατρική εταιρεία του ομίλου Gallaher Group PLC, η οποία είναι διεθνής καπνοβιομηχανία με έδρα της το Ηνωμένο Βασίλειο. Η μητρική εταιρία Gallaher PLC προχώρησε σε δύο σημαντικές κινήσεις τα τελευταία χρόνια: εξαγόρασε την Ligatt – Ducat την μεγαλύτερη ρωσική καπνοβιομηχανία και την Austria Tobacco, μια από τις ισχυρότερες καπνοβιομηχανίες με δικό της δίκτυο διανομής καπνικών προϊόντων στη Βόρεια Ευρώπη. Η εταιρεία, η οποία μεταξύ άλλων διακινεί τα σήματα Silk Cut, Benson & Hedges, Mayfair, Sovereign, Sobranie, Dorchester, Prima, LD, Hamlet, La Femme Slims, Memphis, Ronson, Meine Sorte, Old Holborn, Amber Leaf και Condor. και το νέο σήμα Odyssey. Οφείλουμε εδώ να επισημάνουμε πως στην Ελλάδα το Silk Cut βρίσκεται στις πρώτες θέσεις σε πωλήσεις ελαφριών σημάτων στην αγορά τσιγάρων και ο Old Holborn είναι νούμερο 1 σε πωλήσεις στην αγορά καπνού.

➤ **Reemtsma Hellas:** Τη διανομή των καπνικών προϊόντων του γνωστού γερμανικού ομίλου Reemtsma στην Ελλάδα έχει αναλάβει η ομώνυμη θυγατρική. Η Reemtsma Hellas δραστηριοποιείται από το 1966, όταν κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το σήμα Astor, το οποίο και έτυχε ιδιαίτερης αποδοχής από το ελληνικό κοινό. Λίγα χρόνια αργότερα λανσάρισε το R6, ενώ σήμερα στα προϊόντα της περιλαμβάνονται ορισμένα από τα πιο γνωστά σήματα, όπως τα Davidoff, Slim Line, R1 και West.

Η εταιρεία απασχολεί 70 εργαζομένους ενώ ακολουθεί μια επιθετική πολιτική προώθησης των προϊόντων της επενδύοντας σημαντικά κεφάλαια στην προβολή τους. Αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής είναι και η αύξηση του μεριδίου της στην εγχώρια αγορά το οποίο ξεπερνά το 4%. Οι καθαρές πωλήσεις της εταιρίας αυξήθηκαν από 24 εκ. ευρώ το 2002 σε 31 εκ. ευρώ το 2004 ενώ αντίστοιχη αύξηση υπήρξε και στην κερδοφορία της εταιρείας. Η Reemtsma Hellas ανέλαβε από την μητρική εταιρία την ευθύνη να δραστηριοποιηθεί στις χώρες Βουλγαρία, Ρουμανία και Κύπρο αποκτώντας έτσι μια πρόσθετη αγορά 65 δις. τσιγάρων.

➤ **Αθανασίου Α.Ε:** ξεκίνησε ως πρατήριο τσιγάρων στην Αθήνα το 1928 με την επωνυμία Σ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ & ΣΙΑ Ο.Ε. Η μετέπειτα πορεία της ήταν καθοριστική για να αναπτυχθεί και να καταξιωθεί στον χώρο του τσιγάρου.

Η επιτυχία της εταιρίας οφείλεται στην άμεση και αξιόπιστη ανταπόκριση στις απαιτήσεις τόσο των εταιριών που αντιπροσωπεύει, όσο και στις αλλαγές και τάσεις της ελληνικής αγοράς. Η ανοδική πορεία της βασίζεται στην πολυετή πείρα και το άρτια οργανωμένο πανελλαδικό δίκτυο των 265 συνεργατών της που στηρίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και διαρκή υποστήριξη σε επαγγελματικό, αλλά και προσωπικό επίπεδο. Το know how και η ευελιξία μας σε θέματα

αποθήκευσης, διαχείρισης και οργάνωσης εμπορευμάτων, διανομής και marketing είναι ακόμα κυρίαρχοι παράγοντες διαρκούς ανάπτυξης και διατήρησης μακρόχρονων επαγγελματικών συνεργασιών.

Η εταιρεία διαχειρίζεται περισσότερα από 160 προϊόντα, 7 πολυεθνικών εταιρειών. Τα κυριότερα εμπορικά σήματα που εισάγει και διακινεί στην ελληνική αγορά είναι τα: Milde Sorte, Memphis, Trussardi, Prince, Caines, Henry Wintermans (πούρα), Agio Panter (πούρα) και White Owl (πούρα).

3.4.2 Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, εισαγωγή και εμπορία τσιγάρων στην Ελλάδα

Η Ελληνική παραγωγή τσιγάρων βρίσκεται συγκεντρωμένη σε τρεις καπνοβιομηχανίες. Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, εισαγωγή και εμπορία τσιγάρων στην Ελλάδα είναι:

- **ΚΑΡΕΛΙΑ Α.Ε.:** Η μεγαλύτερη ελληνική καπνοβιομηχανία και πρώτος εξαγωγέας τσιγάρων της χώρας, είναι η ΚΑΡΕΛΙΑ Α.Ε. Η δυνατότητα να παρουσιάζει σήματα, αρκετά από τα οποία αποτελούν σταθμούς στην ιστορία του τσιγάρου, της χάρισε την γενική αναγνώριση.

Η ιστορία της Εταιρείας ξεκίνησε το 1888, όταν η πρώτη γενιά της οικογένειας Καρέλια ίδρυσε μια μικρή επιχείρηση καπνού στην Καλαμάτα. Κατά τις πρώτες δεκαετίες της λειτουργίας της, οι δραστηριότητες της επιχείρησης ήταν κυρίως τοπικές, μέχρι τη στιγμή που το πολιτικοκοινωνικό περιβάλλον της χώρας σταθεροποιήθηκε, επιτρέποντας στην ΚΑΡΕΛΙΑ να επεκταθεί σε όλη την Ελλάδα. Από το 1950 μέχρι σήμερα, πολλά ήταν τα σήματα της ΚΑΡΕΛΙΑ που αναδείχθηκαν σε ιδιαιτέρως δημοφιλή, εξασφαλίζοντας ευρύ δίκτυο διανομής και σημαντικό μερίδιο αγοράς σε πανελλαδικό επίπεδο.²³

Το 1888 στην Καλαμάτα, ο Γιώργος Καρέλιας με τον αδελφό του Ευστάθιο, ιδρύουν καπνεμπορική επιχείρηση και προμηθεύουν την Καλαμάτα και τα γύρω χωριά με καπνό. Ο καπνός, καθώς η Μεσσηνία δεν είναι καπνοπαραγωγική περιοχή - έρχεται με καΐκια από το Αγρίνιο και τη Λαμία. Ο Γ. Καρέλιας απέκτησε οκτώ παιδιά, τέσσερις γιούς και τέσσερα κορίτσια. Αργότερα, οι γιοί του Ανδρέας, Κωνσταντίνος, Ιωάννης και Ευστάθιος ασχολούνται με την επιχείρηση. Το 1916, ο γιος του Ανδρέας Καρέλιας, αγοράζει την πρώτη σιγαροποιητική μηχανή. Τη δεκαετία του 1930, η καπνοβιομηχανία «Καρέλια Α.Ε.» είναι πασίγνωστη στην Πελοπόννησο, σχεδόν άγνωστη όμως στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Το 1929, η επιχείρηση συγκαταλέγεται μεταξύ των 29 πρώτων ελληνικών βιομηχανιών και 20 χρόνια αργότερα βρίσκεται στη 12η θέση. Το 1932 βρέθηκε στην ένατη θέση μεταξύ των 164 καπνοβιομηχανιών επεξεργαζόμενη 131.105 κιλά καπνού και τον επόμενο χρόνο, το 1933, διατηρήθηκε στην ίδια θέση, μεταξύ όμως

²³ <http://www.karelia.gr/greek/karelia.html>, 1/12/2014

των 140 καπνοβιομηχανιών, ενώ φαίνεται ότι κέρδισε μερίδιο στην αγορά, αφού επεξεργάστηκε 136.788 κιλά καπνού.²⁴

Τα επόμενα χρόνια είναι ανοδικά για την εταιρεία. Το 1934, διαφημίζει το σήμα Έξτρα Καρέλια από καπνά Αγρινίου. Το 1947 διαφημίζει τα σήματα: Αφοί Καρέλια σε κούτα των 100 λαϊκά, Σέρτικα Λαμίας, Αφοί Καρέλια (Αγρινίου). Το χαρακτηριστικό κόκκινο πακέτο «Σέρτικα» καπνίστηκε κατά κόρον από τις λαϊκές μάζες και τους Πελοποννήσιους αγρότες. Θεωρήθηκε το καλύτερο «σέρτικο» τσιγάρο της εποχής του. Από το 1950 και εντεύθεν τα τσιγάρα της καπνοβιομηχανίας Καρέλια προωθούνται πανελλαδικά και αποκτούν φανατικούς φίλους. Όσπου το 1957 κυκλοφορεί το κλασικό πλέον «Καρέλια Φίλτρο» στην περίφημη κασετίνα που γνωρίζει εντυπωσιακή επιτυχία. Επίσης την ίδια περίοδο κυκλοφόρησαν τα σήματα «Εκλεκτά», «Έξτρα Καρέλια», «Λουξ», «Ρεκόρ», «Rex», «Λήθη», «Ζαπάντι», «Ζαπάντι 12» και «Ζαπάντι 13».

Η έδρα της Διοίκησης και η μονάδα παραγωγής εξακολουθούν να βρίσκονται στην Καλαμάτα. Το 1971, η Εταιρεία μεταφέρθηκε στις τωρινές της εγκαταστάσεις, συνολικής έκτασης 80.000 τ.μ. Το τμήμα πωλήσεων και το τμήμα μάρκετινγκ στεγάζονται στο Μέγαρο ΚΑΡΕΛΙΑ, στην Αθήνα. Η Εταιρεία εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αθηνών το 1976, με τη διαπραγμάτευση των μετοχών της να γίνεται υπό την επωνυμία Αδελφοί ΚΑΡΕΛΙΑ.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, δημιουργείται το σήμα KARELIA LIGHTS

Εικόνα 16: Σήματα της ΚΑΡΕΛΙΑ Α.Ε.

που έρχεται πρώτο σε πανελλήνια κλίμακα στις πωλήσεις τσιγάρων Lights (ελαφρά). Το 1991-1993, κυκλοφορούν τα σήματα: ROYAL, ULTRA, EARL OF WELDON και KARELIA LIGHTS 100's. Από τις αρχές της δεκαετίας του '90, η ΚΑΡΕΛΙΑ μετεξελίχθηκε, από ελληνική εταιρεία, σε διεθνή όμιλο που απασχολεί 460 άτομα και που επωφελείται από ένα ισχυρό δίκτυο διανομής για την προώθηση και την ανάπτυξη των σημάτων του σε κάθε γωνιά του κόσμου. Το 1991, η Εταιρεία υιοθέτησε τη σημερινή της ονομασία, Καπνοβιομηχανία ΚΑΡΕΛΙΑ Α.Ε. Το γραφείο της Σόφιας, στη Βουλγαρία, ιδρύθηκε το 1994. Η Meridian Α.Ε., μια εξ' ολοκλήρου

ιδιόκτητη θυγατρική της ΚΑΡΕΛΙΑ, η οποία δραστηριοποιείται στην τροφοδοσία πλοίων με προϊόντα Duty Free, αποκτήθηκε το 1995. Από το 1995, γίνονται επενδύσεις στον εμπορικό τομέα. Η παραδοσιακή κασετίνα ΚΑΡΕΛΙΑ ΦΙΛΤΡΟ είναι το πρώτο σε πωλήσεις ελληνικό τσιγάρο. Τα ελληνικά σήματα της «Καρέλια Α.Ε.» κατέχουν το 11% της συνολικής αγοράς. Εξ άλλου, η καπνοβιομηχανία «Καρέλια Α.Ε.» συνεργάζεται με την αμερικάνικη εταιρεία « R.J. Reynolds», για την παραγωγή και την διανομή των τσιγάρων CAMEL, που συνολικά κατέχον το 7% της ελληνικής αγοράς.

²⁴ Ι. Σερραϊός, «Περί της Εισαγωγής Μονοπωλίου Καπνού εν Ελλάδι», Αθήνα, 1934

Το 1995, κυκλοφόρησε το σήμα KARELIA SLIMS, κυρίως εντός Ελλάδας, το οποίο στη συνέχεια γνώρισε πρωτοφανή επιτυχία. Την ίδια χρονιά, κυκλοφόρησε και το GEORGE KARELIAS AND SONS σε πολυτελή συσκευασία τύπου κασετίνα. Το 2003, η Εταιρεία ίδρυσε τη θυγατρική της στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Karelia Tobacco Company (U.K.) Ltd., για τη διανομή των προϊόντων της στη χώρα. Το 2006, κυκλοφόρησε το στριφτό καπνό GEORGE KARELIAS AND SONS ROLL YOUR OWN (RYO), το οποίο γρήγορα κατέκτησε ένα σημαντικό μερίδιο στην ελληνική αγορά.

Το 2007, το γραφείο στην Βουλγαρία αναβαθμίστηκε σε εισαγωγική εμπορική εταιρεία με την επωνυμία Karelia Bulgaria EOOD. Το 2008, η KARELIA ίδρυσε μια θυγατρική εταιρεία στην Τουρκία, την Karelia Tutun ve Ticaret A.S. Την ίδια χρονιά, η KARELIA απέκτησε από την Altadis S.A., το σήμα πούρων Backwoods, ειδικά για την ελληνική αγορά και τα καταστήματα αφορολογητών ειδών της χώρας. Το 2010, κυκλοφόρησε το Ome, σήμα στην κατηγορία superslims με αξιολογότετη εξέλιξη στις πωλήσεις της Εταιρείας εντός Ε.Ε. Το 2012 κυκλοφόρησε τα νέα George Karelias and Sons Soft Packs.

Την Καπνοβιομηχανία Καρέλια βράβευσε για 3η συνεχόμενη χρονιά η ICAP Group. Βασιζόμενη σε τέσσερα μετρήσιμα κριτήρια με δημοσιευμένα αποτελέσματα, η Καρέλια Α.Ε. πέτυχε να διακριθεί ανταποκρινόμενη ταυτόχρονα στα εξής κριτήρια:

1. Βρίσκεται στις 10 κορυφαίες θέσεις του κλάδου της (με βάση τον τζίρο)
2. Έχει υψηλό ICAP Credit Score (αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας που κυμαίνεται από B2 έως A1)
3. Συμπεριλαμβάνεται στις 500 πιο κερδοφόρες εταιρείες ή στους 200 πιο κερδοφόρους ομίλους για το 2013, με βάση τα στοιχεία της έκδοσης Business Leaders in Greece (κριτήριο κατάταξης το EBITDA)
4. Συγκαταλέγεται στις 500 εταιρείες ή στους 200 ομίλους με το μεγαλύτερο αριθμό προσωπικού, το οποίο και έχουν αυξήσει από το 2012 στο 2013.

Με πάνω από το 80% της συνολικής της παραγωγής να διανέμεται σε περίπου 65 χώρες του εξωτερικού, η Καπνοβιομηχανία Καρέλια βρίσκεται στην κορυφή του κλάδου της και έχει εδραιώσει μια ισχυρή παρουσία στο διεθνή χώρο και στην Ελλάδα. Είναι ο πρώτος εξαγωγέας καπνικών προϊόντων, με συνολικές πωλήσεις του ομίλου 720 εκατ. ευρώ με κέρδη (προ φόρων) ύψους 60,98 εκατ. ευρώ. Το 2013, ο αριθμός του απασχολούμενου προσωπικού του ομίλου ανήρχετο σε 534 άτομα, αύξηση 7,4% σε σχέση με το 2012. Το 2013, ο αριθμός του απασχολούμενου προσωπικού του ομίλου ανέρχονταν σε 534 άτομα, έχοντας αυξήσει κατά 7,4% τον αριθμό, σε σχέση με το 2012. Ενώ πέρυσι, το 2014, τιμήθηκε με το βραβείο «True Leader», από την ICAP, βασιζόμενη σε 4 μετρήσιμα κριτήρια.

Σήμερα, η KARELIA Α.Ε. είναι η μεγαλύτερη καπνοβιομηχανία και ο πρώτος

εξαγωγέας τσιγάρων της Ελλάδας και, ταυτόχρονα, μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες ανεξάρτητες καπνοβιομηχανίες του κόσμου. Διαθέτει εμπειρία άνω των 120 ετών, η οποία βασίζεται στην αδιαπραγμάτευτη ποιότητα, στην εμπιστοσύνη και στην παροχή άρτιων υπηρεσιών. Η Εταιρεία κατέχει το 0,32% της παγκόσμιας κατανάλωσης με παρουσία σε 70 και πλέον χώρες του κόσμου (στη Δυτική και στην Ανατολική Ευρώπη, στη Βόρειο Αμερική, στη Μέση Ανατολή, στην Αφρική, αλλά και στην Άπω Ανατολή).

Η Καπνοβιομηχανία ΚΑΡΕΛΙΑ έχει αναλάβει τη δέσμευση να τηρεί τις υψηλότερες ηθικές αρχές, σε κάθε της έκφανση. Κάθε τομέας της επιχείρησής διαπνέεται από αυτές τις εταιρικές αρχές, ιδιαίτερως εις ό,τι αφορά τους εργαζόμενους και τους πελάτες μας, καθώς επίσης την κοινότητα και το περιβάλλον στο πλαίσιο των οποίων δραστηριοποιούμεθα.

Στο προσωπικό της εφαρμόζει πολιτική ίσων ευκαιριών για όλους τους εργαζόμενους, ανεξαρτήτως φύλου, πεποιθήσεων, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής. Σε αυτή τη βάση, δημιούργησαν ένα κλίμα ανοιχτής επικοινωνίας και διαφάνειας, με παράλληλη δέσμευση για τη συνεχή επιμόρφωση των ανθρώπων, συμβάλλοντας στην προσωπική τους εξέλιξη και επενδύοντας στα ταλέντα τους.

Οι πελάτες είναι και πάντα θα είναι αποκλειστικά ενήλικοι που έχουν ήδη επιλέξει να καπνίζουν. Αποφεύγουν με ιδιαίτερη προσοχή τη, με οποιονδήποτε τρόπο, προώθηση των προϊόντων σε ανηλίκους, οι οποίοι συμφωνούν ότι πρέπει να προστατεύονται από τη χρήση προϊόντων καπνού και από τις ενέργειες για την προώθησή τους.

Η Καπνοβιομηχανία ΚΑΡΕΛΙΑ αντιμετωπίζει με μεγάλη υπευθυνότητα το ολοένα και πιο ευαίσθητο θέμα της διαφήμισης και της προώθησης των τσιγάρων, το ρόλο των οποίων εμείς αντιλαμβανόμαστε, αποκλειστικά, ως την ενθάρρυνση ενήλικων καπνιστών να επιλέξουν τα σήματά της. Σέβονται αυστηρά τους ισχύοντες νόμους, τους κανονισμούς και τη δεοντολογία που διέπει τη διαφήμιση σε κάθε μία από τις αγορές όπου πωλούνται τα σήματά της. Επενδύει και θα συνεχίσει να επενδύει σε διαδικασίες παραγωγής και διανομής που υιοθετούν αρχές υπεύθυνης διαχείρισης του περιβάλλοντος, ειδικά δε στους τομείς κατανάλωσης ενέργειας και παραγωγής αποβλήτων.

Εικόνα 17: Εγκαταστάσεις της Καπνοβιομηχανίας ΚΑΡΕΛΙΑ

Εδώ και πολλά χρόνια, η Καπνοβιομηχανία ΚΑΡΕΛΙΑ έχει τη χαρά να παρέχει υποστήριξη σε οργανισμούς και εκδηλώσεις της τοπικής κοινωνίας. Οι πολυάριθμες δωρεές στηρίζουν σχολεία, οργανώσεις νέων, άτομα με ειδικές ανάγκες, καθώς και πολιτιστικές, μουσικές και άλλες εκδηλώσεις. Επίσης, έχει μακρά παρουσία ως

χορηγός πρωτοβουλιών που προβάλλουν τον ελληνικό πολιτισμό, υποστηρίζοντας ιδιαίτερως τους οργανισμούς που επιδιώκουν τη διάδοση και τη διατήρηση των εθνικών και τοπικών τραγουδιών, των χορών και των ενδυμασιών της Ελλάδας.

- **Σ.Ε.Κ.Α.Π:** Η ιστορία της ξεκινάει το 1975, ωστόσο οι ρίζες της μπορούν να εντοπιστούν πολύ νωρίτερα στο όραμα του πρωτοπόρου συνεταιριστή Αλέξανδρου Μπαλτατζή ο οποίος το 1945 συνέλαβε την ιδέα ίδρυσης της ΣΕΚΕ στο πρώτο μεταπολεμικό Συνέδριο Καπνοπαραγωγών. Το 1947 έχουμε την ίδρυση της Συνεταιριστικής Ένωσης Καπνοπαραγωγών Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε. Α.Ε.). Η Σ.Ε.Κ.Α.Π. Α.Ε. ιδρύθηκε το 1975 με πρωτοβουλία της Συνεταιριστικής Ένωσης Καπνοπαραγωγών Ελλάδος (ΣΕΚΕ), με έδρα τη φημισμένη Καπνούπολη της Ξάνθης. Κύριος σκοπός της ίδρυσης της ΣΕΚΑΠ ήταν η στήριξη του εισοδήματος των Ελλήνων καπνοπαραγωγών απορροφώντας σε μόνιμη βάση τα καπνά τους με καλύτερες τιμές, διαδραματίζοντας έτσι έναν ευρύτερο κοινωνικό ρόλο.

Σύντομα η ΣΕΚΑΠ εξελίχθηκε σε μία σύγχρονη εμποροβιομηχανική οργάνωση κατακτώντας σημαντικά μερίδια στην Ελληνική αγορά. Το 1980 κυκλοφορούν στην Ελληνική Αγορά τα πρώτα σήματά της : “SEKAP” και το ιστορικό “Kiretsiler”. Το 1984 η ΣΕΚΑΠ λανσάρει το πρώτο Ελληνικό blend. Το COOPER ταράζει τα νερά στην Ελληνική Αγορά, δημιουργώντας νέα δεδομένα. Το 1989 έχουμε το ως λανσάρισμα του GR Lights ως επέκταση στη σειρά GR. Δεύτερη μεγάλη εμπορική επιτυχία της ΣΕΚΑΠ σε πέντε μόνο χρόνια. Το 1995 επανατοποθετείται στην αγορά το ιστορικό Ελληνικό σήμα ΑΡΙΣΤΑ. Το 1997 έχουμε το λανσάρισμα BF. Η ΣΕΚΑΠ αλλάζει την ιστορία στο κάπνισμα και δημιουργεί για μια ακόμα φορά νέα δεδομένα στην Ελληνική Αγορά. Αξιοποιώντας Έλληνες επιστήμονες, εισάγει στην αγορά το BF που διαθέτει το πρώτο διεθνώς βιολογικό φίλτρο biofilter. Το 2003 έχουμε το λανσάρισμα GR International 25. Νέα τεράστια εμπορική επιτυχία της ΣΕΚΑΠ, που για τρίτη φορά δημιουργεί νέα δεδομένα στην αγορά των τσιγάρων στην Ελλάδα.

Η ΣΕΚΑΠ δίνοντας έμφαση σε ότι δημιουργεί προστιθέμενη αξία και μακροπρόθεσμη προοπτική και συναρτώντας τις αξίες και την επιχειρηματική της στρατηγικής είναι δεσμευμένη να επιδιώκει τη βέλτιστη οικονομική ανάπτυξη της κοινωνίας και της ίδιας σεβόμενη παράλληλα και αναπτύσσοντας το φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο και να οικοδομεί τις ικανότητες του πέραν του να παράγει απλώς κέρδη.

Το ανθρώπινο δυναμικό της ΣΕΚΑΠ, που φτάνει σήμερα τα 417 άτομα, εκ των οποίων τα 157 είναι στην Παραγωγή. Δυναμικό, που αξιοποιείται στο έπακρο, συμμετέχει ενεργά, εκπαιδεύεται σε συνεχή βάση, δημιουργεί με πρωτοβουλία και συμβάλλει αποφασιστικά μέσα στο πνεύμα της συνεργασίας στην πραγμάτωση τόσο των μεσοπρόθεσμων όσο και των μακροπρόθεσμων σχέσεων της εταιρείας.

Η ΣΕΚΑΠ διαθέτει σήμερα μία από τις πιο σύγχρονες βιομηχανικές μονάδες επεξεργασίας και τυποποίησης προϊόντων καπνού σε ένα χώρο 112.000 τ.μ. με

αντίστοιχες κτιριακές εγκαταστάσεις 59.000 τ.μ. στη βιομηχανική περιοχή της Ξάνθης. Στις κεντρικές εγκαταστάσεις της Ξάνθης, απασχολούνται συνολικά 315 άτομα κυρίως στην παραγωγική διαδικασία, στην τεχνική και διοικητική της

υποστήριξη. Εκτός της Ξάνθης, λειτουργούν δύο υποκαταστήματα. Το ένα είναι στην Αθήνα, όπου βρίσκεται και η έδρα της διοίκησης της εταιρείας και απασχολούνται 78 άτομα, τα οποία εργάζονται κυρίως στις διοικητικές υπηρεσίες της Διοίκησης και Γενικής Διεύθυνσης και στα Εμπορικά

Τμήματα της εταιρείας. Το άλλο βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη όπου απασχολούνται 24 άτομα κυρίως στα εμπορικά τμήματα Πωλήσεων και Διανομών της Β. Ελλάδας.

Ο πρώτος μηχανολογικός εξοπλισμός του εργοστασίου της ΣΕΚΑΠ στην Ξάνθη εγκαταστάθηκε το 1979 και ήταν ότι καλύτερο υπήρχε την εποχή εκείνη. Από τότε μέχρι σήμερα, η ΣΕΚΑΠ εξακολουθεί να παρακολουθεί τις τεχνολογικές εξελίξεις και να συμβαδίζει με αυτές. Έτσι, από το 1983 – 1996, προχώρησε σε νέες επενδύσεις με σκοπό αφ' ενός την αύξηση της παραγωγικής δυναμικότητας του εργοστασίου και αφ' ετέρου τον εκσυγχρονισμό του μηχανολογικού εξοπλισμού και την ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων της. Πρόσφατα υλοποιήθηκε επενδυτικό πρόγραμμα ύψους 9,4 εκ. ευρώ ανεβάζοντας τις συνολικές επενδύσεις σε Τεχνολογία αιχμής πάνω από 26 εκ. ευρώ από το 1986 και μετά. Με αυτό τον τρόπο η ΣΕΚΑΠ καταφέρνει να πρωτοστατεί σε σύγχρονο μηχανολογικό εξοπλισμό τελευταίας τεχνολογίας. Έτσι σήμερα, το μεγαλύτερο μέρος του μηχανολογικού εξοπλισμού είναι μοντέρνας τεχνολογίας με αυτοματισμούς και ηλεκτρονικά συστήματα.

Σήμερα, στις εγκαταστάσεις του εργοστασίου της ΣΕΚΑΠ παράγονται τσιγάρα διαφόρων τύπων συσκευασμένα σε πακέτο μαλακό (soft) ή σκληρό (box). Το σκληρό πακέτο παράγεται με 20-25 τσιγάρα. Η συνολική μηνιαία δυναμικότητα ανέρχεται περίπου σε 600 εκ. τσιγάρα με δύο βάρδιες παραγωγής ή 850 εκ. τσιγάρα με 3 βάρδιες. Δηλαδή ημερήσια συνολική δυναμικότητα περίπου 30 εκ. τσιγάρα (με 2 βάρδιες) ή 40 εκ. τσιγάρα (με 3 βάρδιες).

Μέσα σε δύο δεκαετίες, η ΣΕΚΑΠ, καθιερώνει μια σειρά από πετυχημένα εμπορικά σήματα βασισμένα αρχικά σε ανατολικού τύπου, που το καθένα απευθύνονταν σε διαφορετικά τμήματα της αγοράς και ικανοποιούσε ιδιαίτερες καπνιστικές προτιμήσεις. Έτσι εμφανίστηκαν σήματα όπως το ΣΕΚΑΠ EXTRA, το ΚΙΡΕΤΣΙΛΕΡ, το ΞΑΝΘΗ, το ΑΡΙΣΤΑ. Τομή όμως στην πορεία της ΣΕΚΑΠ αποτέλεσε η εμφάνιση το 1984 του COOPER του πρώτου Ελληνικού American Blend τσιγάρου. Ακολούθησε η εξ ίσου πετυχημένη εμφάνιση της σειράς GR Classic το 1986 και του GR Lights. Αποκορύφωμα της μέχρι τώρα πορείας της ήταν η εμφάνιση του BF το 1997 με το πρώτο διεθνώς βιολογικό φίλτρο biofilter, που άλλαξε την ιστορία στο κάπνισμα εκτινάσσοντας τη ΣΕΚΑΠ τότε στη δεύτερη θέση

μεταξύ των Ελληνικών Καπνοβιομηχανιών. Η πλέον πρόσφατη εμπορική επιτυχία της ΣΕΚΑΠ είναι το λανσάρισμα της σειράς GR International 25's, που με το συνδυασμό της εξαιρετικής του ποιότητας και της οικονομικής του τιμής, δημιούργησε νέα δεδομένα στην Ελληνική αγορά των τσιγάρων.

Η ΣΕΚΑΠ με τα πρωτοποριακά της σήματα όπως το BF που αποτελεί μια αναμφισβήτητη διεθνή επιτυχία της. Με υψηλά ποιοτικά standards που παραμένουν αμετάβλητα και με σήματα δοκιμασμένα σε μια δύσκολη και άκρως ανταγωνιστική αγορά όπως είναι η Ελληνική (COOPER, BF, GR). Οι τιμές της διεθνώς είναι ανταγωνιστικές. Η ΣΕΚΑΠ σήμερα, ξεπερνάει κατά πολύ τα όρια της Ελλάδας φθάνοντας με τα προϊόντα της στις 5 ηπείρους :

- 1) Ευρώπη
- 2) Αφρική
- 3) Μ. Ανατολή
- 4) Ασία
- 5) Αμερική

Τα διεθνή σήματα της ΣΕΚΑΠ είναι :

- 1) COOPER
- 2) COOPER SLIM
- 3) BROOKS
- 4) JET SET

- **Philip Morris International:** Η ιστορία αυτής της παγκόσμιας σήμερα εταιρείας ξεκίνησε όταν, το 1847, ο Φίλιπ Μόρις άνοιξε το μοναδικό κατάστημα στη Bond Street του Λονδίνου το οποίο πουλούσε καπνό και έτοιμα τσιγάρα.

Μετά το θάνατο του Φίλιπ Μόρις, η επιχείρηση πέρασε στη γυναίκα του, Μάργκαρετ και τον αδελφό του, Λεοπόλδο. Το 1881 εισήχθη στο χρηματιστήριο και ο Λεοπόλδος Μόρις συνεταιρίστηκε με τον Τζόζεφ Γκρούνεμπαουμ για να ιδρύσουν την Philip Morris & Company and Grunebaum, Ltd. Αυτή η συνεργασία διαλύθηκε το 1885 και η εταιρεία έγινε γνωστή ως Philip Morris & Co., Ltd.

Η Εταιρεία έπαψε να ανήκει στην οικογένεια που την είχε ιδρύσει, όταν το 1894 την ανέλαβε ο Ουίλιαμ Κέρτις Τόμσον και η οικογένειά του. Υπό τη διεύθυνση του Τόμσον, η εταιρεία ορίστηκε ως ο επίσημος καπνοπωλητής του βασιλιά Εδουάρδου Ζ' και, το 1902, ο Γκούσταβ Έκμαγιερ ίδρυσε την ανώνυμη εταιρεία στη Νέα Υόρκη. Η κυριότητα μοιράστηκε 50-50 μεταξύ της βρετανικής μητρικής και των αμερικανών συνεργατών. Ο Έκμαγιερ ήταν ο αποκλειστικός αντιπρόσωπος για τη

Philip Morris στις Ηνωμένες Πολιτείες από το 1872, εισάγοντας και πουλώντας αγγλικά τσιγάρα.

Το 1919 ήταν μια σημαντική χρονιά για την εταιρεία. Τότε εμφανίστηκε για πρώτη φορά ο θυρεός ως λογότυπο της Philip Morris, πραγματοποιήθηκε η εξαγορά της Philip Morris Company από μια νέα εταιρεία στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι ιδιοκτήτες της οποίας ήταν Αμερικανοί μέτοχοι, ενώ ιδρύθηκε η ανώνυμη εταιρεία στη Βιρτζίνια υπό το όνομα Philip Morris & Co., Ltd., Inc. Προς το τέλος της επόμενης δεκαετίας η εταιρεία άρχισε να παρασκευάζει τσιγάρα στο δικό της εργοστάσιο στο Ρίτσμοντ της Βιρτζίνια. Το 1924 πρωτοεμφανίστηκε στην αγορά το Marlboro, η μάρκα που επρόκειτο να γίνει η δημοφιλέστερη της εταιρείας. Στα μέσα της δεκαετίας του 1950, η εταιρεία ήταν πλέον μέρος της αμερικανικής κουλτούρας, ενώ λίγο αργότερα ίδρυσε τη Philip Morris International για την παρασκευή και την προώθηση των προϊόντων της σε όλον τον κόσμο.

Το 1954 η Philip Morris (στην Αυστραλία) γίνεται η πρώτη θυγατρική της Philip Morris Companies Inc. εκτός των Η.Π.Α και το 1955 η Philip Morris Overseas ορίζεται ως διεθνές τμήμα. Τα πρώτα τσιγάρα Marlboro που κατασκευάζονται εκτός των ΗΠΑ παράγονται με βάση μια συμφωνία με την εταιρεία Fabriques de Tabac Réunies στην Ελβετία το 1957. Αυτή η μονάδα παραγωγής εξαγοράστηκε στη συνέχεια από τη Philip Morris το 1963.

Η Philip Morris Incorporated το 1967 ιδρύει τη Philip Morris Domestic, τη Philip Morris International (PMI) και τη Philip Morris Industrial, που η καθεμιά τους είναι υπεύθυνη για τρεις ξεχωριστές δραστηριότητες στο πλαίσιο των εργασιών της. Το 1972, το Marlboro γίνεται το πρώτο σε πωλήσεις τσιγάρο στον κόσμο και συνάπτεται συμφωνητικό αδειοδότησης με την Japan Tobacco για την έναρξη της παραγωγής του Marlboro στην Ιαπωνία. Οι πωλήσεις τσιγάρων το 1973 διεθνώς φτάνουν τις 124 δισεκατομμύρια μονάδες, έναντι 123 δισεκατομμυρίων στις ΗΠΑ.

Το 1977 η Licensingtorg, που εκπροσωπεί τη σοβιετική καπνοβιομηχανία, και η PMI υπογράφουν ένα συμφωνητικό για την τοπική παραγωγή μαρκών της PMI. Η PMI, το 1980 ανοίγει το μεγαλύτερο εργοστάσιό της εκτός των ΗΠΑ στο Bergen op Zoom της Ολλανδίας. Σήμερα, το εργοστάσιο αυτό εξακολουθεί να είναι το μεγαλύτερο της PMI. Η PMI εντάσσεται στον όμιλο Philip Morris Companies Inc το 1987.

Η PMI αποκτά πλειοψηφική συμμετοχή στην κρατική τσεχική εταιρεία Czech Republic Tabak AS για 420 εκατομμύρια δολάρια, πραγματοποιώντας τη μεγαλύτερη για την εποχή της μεμονωμένη επένδυση αμερικανικής εταιρείας στην Κεντρική Ευρώπη το 1992. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η PMI συμμετείχε σε αποκρατικοποιήσεις επιχειρήσεων σε διάφορες χώρες, στις οποίες συγκαταλέγονται το Καζακστάν, η Λιθουανία και η Ουγγαρία. Το 1995 η PMI ανοίγει το πρώτο της εργοστάσιο στην Ασία, στο Seremban της Μαλαισίας και το 2000 κάνει έκκληση για τη θέσπιση ρυθμίσεων για την καπνοβιομηχανία στις δημόσιες συνεδριάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τη Συνθήκη-Πλαίσιο για τον Έλεγχο του Καπνού στη Γενεύη της Ελβετίας

Το κέντρο λειτουργιών της PMI μεταφέρεται από το Rye Brook, N.Y., Η.Π.Α. στη Λοζάνη της Ελβετίας το 2001. Το 2003, η PMI ανοίγει ένα εργοστάσιο στις Φιλιππίνες, που αποτέλεσε τη μεγαλύτερη επένδυση της εταιρείας εκείνη την εποχή στην Ασία. Οι πωλήσεις των προϊόντων της PMI αντιπροσωπεύουν σχεδόν 14% των πωλήσεων της παγκόσμιας αγοράς τσιγάρων εκτός των Η.Π.Α. Εξαγοράζει την πλειοψηφία των μετοχών της Καπνοβιομηχανίας Παπαστράτος ΑΒΕΣ, της μεγαλύτερης εταιρείας παραγωγής και διανομής τσιγάρων στην Ελλάδα. Ακόμη, εξαγοράζει το 74,22% της DIN Fabrika Duvana AD Nis στη Σερβία. Από το Δεκέμβριο 2007, η συμμετοχή αυτή ήταν μεγαλύτερη του 80%.

Το 2005 η PMI εξαγοράζει την PT HM Sampoerna Tbk στην Ινδονησία και την Compañia Colombiana de Tabaco SA (Coltabaco) στην Κολομβία. Και οι δύο είναι οι μεγαλύτερες εταιρείες παραγωγής τσιγάρων στις χώρες τους. Παίρνει πίσω από την JTI την άδεια για το Marlboro στην Ιαπωνία και ανακοινώνει μια συμφωνία με την κινεζική China National Tobacco Company (CNTC) για την παραγωγή βάσει αδείας του Marlboro China και την ίδρυση μιας διεθνούς μετοχικής μικτής εταιρείας εκτός Κίνας. Το 2007 η PMI εξαγοράζει επιπλέον 50,2% της Lakson Tobacco Company του Πακιστάν, αυξάνοντας το συνολικό της ποσοστό περίπου στο 98%. Στο τέλος του έτους ο όγκος ανέρχεται σε 850 δισεκατομμύρια, τα λειτουργικά έσοδα στα 8,9 δις δολάρια, και εκτιμώμενο συνολικό μερίδιο αγοράς της στο 15,6%

Η PMI, το 2008 αποσχίζεται από την Altria και γίνεται η κορυφαία διεθνής εταιρεία καπνού και η τέταρτη μεγαλύτερη εταιρεία συσκευασμένων καταναλωτικών προϊόντων παγκοσμίως. Εξαγόρασε την εταιρεία Rothmans Inc. του Καναδά και το εμπορικό σήμα λεπτοκομμένου καπνού Interval. Ο όγκος στο κλείσιμο του έτους βρίσκεται στα 869,8 δισεκατομμύρια, τα λειτουργικά έσοδα στα 10,25 δις δολάρια και το εκτιμώμενο μερίδιο παγκόσμιας αγοράς στο 15,6%. Το 2009 η PMI συνάπτει συμφωνία για τη δημιουργία μιας μικτής επιχείρησης με τη σουηδική Swedish Match AB για τη διάθεση προϊόντων καπνού που δεν παράγουν καπνό διεθνώς, εκτός της Σουηδίας και των ΗΠΑ.

Το 2010 ανακοινώνει συμφωνία με την Fortune Tobacco Corporation στις Φιλιππίνες, για την ένωση των αντίστοιχων επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων, δημιουργώντας μια καινούργια εταιρεία με την ονομασία PMFTC. Τον Ιούνιο του 2011, η PMI ολοκλήρωσε την εξαγορά μιας επιχείρησης τσιγάρων στην Ιορδανία, που αποτελείται κατά κύριο λόγο από τα περιουσιακά στοιχεία κατασκευής τσιγάρων και των αποθεμάτων, για 42 εκατομμύρια δολάρια. Τον Ιανουάριο του 2011, η PMI απέκτησε μια επιχείρηση πούρο, που αποτελείται κυρίως από εμπορικά σήματα στις αγορές της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας, για 20 εκατομμύρια δολάρια. Από την 1 Ιανουαρίου 2011, η PMI δημιούργησε μια νέα διάρθρωση των επιχειρήσεων με το Βιετνάμ National Tobacco Corporation ("Vinataba") στο Βιετνάμ, την περαιτέρω ανάπτυξη των υφιστάμενων κοινοπραξία της με Vinataba μέσω της αδειοδότησης του Marlboro και για την ίδρυση PMI-ελεγχόμενη υποκατάστημα για την κατασκευή του μάρκες.

Πέντε χρόνια μετά την απόσχιση από τη μητρική της εταιρία Altria, η Philip Morris International είναι η πιο κερδοφόρα εισηγμένη εταιρεία καπνικών προϊόντων στον κόσμο. Το 2013, η PMI κατείχε μερίδιο περίπου 15,7% στη διεθνή αγορά τσιγάρων εκτός των Η.Π.Α., ή %28,3% εκτός της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και των Η.Π.Α. Το 2013 ήταν η έκτη συνεχής χρονιά που κατάφερε να επιτύχει ή να υπερβεί τον μεσο-μακροπρόθεσμο στόχο ανάπτυξής μας με προσαρμοσμένα κέρδη ανά μετοχή (EPS) σε ποσοστό 10-12%. Το σταθερό επίπεδο που παρουσιάζει το διψήφιο ποσοστό αύξησης των κερδών ανά μετοχή με ουδέτερο νόμισμα την τοποθετεί στην κορυφή των μεγαλύτερων παγκόσμιων εταιρειών καταναλωτικών προϊόντων.

Το Marlboro είναι η κορυφαία στον κόσμο μάρκα τσιγάρων από το 1972, ενώ αποτελεί και ένα από τα πιο ισχυρά εμπορικά σήματα μεταξύ όλων των καταναλωτικών προϊόντων. Το 2013, ο όγκος του Marlboro εκτός των Η.Π.Α. ήταν 291,1 δισεκατομμύρια τσιγάρα, δηλαδή μεγαλύτερος από τον συνολικό όγκο των δύο αμέσως μεγαλύτερων μαρκών μαζί.

Το 2008, η Philip Morris International (PMI) υλοποίησε μια νέα αρχιτεκτονική μάρκας με τρεις διακριτές ταυτότητες για τα τσιγάρα Marlboro: Flavor, Gold και Fresh. Η αρχιτεκτονική μάρκας του Marlboro είναι ένα χαρτοφυλάκιο που έχει αναπτυχθεί σε ένα πλαίσιο το οποίο μας επιτρέπει να αξιοποιήσουμε τις δυνατότητες που ενυπάρχουν στην καθαρή αξία της μάρκας και να καλύψουμε τις προτιμήσεις των ενήλικων καπνιστών. Η οικογένεια Marlboro Flavor, που εκφράζει την ποιότητα

Εικόνα 19: Τσιγάρα Marlboro

και την τεχνογνωσία όσον αφορά τον καπνό, ενήλικους καπνιστές το απολαυστικότερο άρωμα καπνού και τη μεγαλύτερη ικανοποίηση. Η οικογένεια Marlboro Gold χαρακτηρίζεται από τα απολαυστικά απαλά αρώματα και την εκλεπτυσμένη εμπειρία καπνίσματος που προσφέρει, με πρωτοποριακό και σύγχρονο τρόπο. Η οικογένεια Marlboro Fresh χαρίζει νέες εμπειρίες, καινοτόμες και διαφορετικές αναζωογονητικές γεύσεις, που ξεπερνούν τα συνηθισμένα.

Τα νέα προϊόντα της απέφεραν συνολικό όγκο 35,9 δισεκατομμυρίων τσιγάρων το 2013, που αντιστοιχούν σε ποσοστό μεγαλύτερο του 12% του συνολικού όγκου του Marlboro. Το L&M δημιουργήθηκε στις Η.Π.Α. το 1953. Το 2013 η μάρκα L&M ήταν η τρίτη σε πωλήσεις διεθνής μάρκα τσιγάρων εκτός των Η.Π.Α. και της Κίνας, με όγκο 95,0 δισεκατομμύρια τσιγάρα για το 2013.

Τα Bond Street, Parliament, Philip Morris, Chesterfield και Lark είναι από τις πιο διάσημες και κορυφαίες σε πωλήσεις διεθνείς μάρκες της εταιρείας μας. Η Bond Street είναι η τρίτη μεγαλύτερη διεθνής μάρκα της PMI, με όγκο 44,9 δισεκατομμύρια τσιγάρα το 2013. Τα τσιγάρα Parliament πωλούνται σε περίπου 40 αγορές. Είναι η δέκατη μεγαλύτερη μάρκα τσιγάρων στον κόσμο και η τέταρτη μεγαλύτερη διεθνής μάρκα της PMI. Το 2013, ο όγκος της μάρκας Parliament ήταν

44,7 δισεκατομμύρια τσιγάρα, με ισχυρή παρουσία στην Κορέα, την Ιαπωνία, τη Ρωσία, την Τουρκία και την Ουκρανία.

Το Philip Morris είναι η πέμπτη σημαντικότερη διεθνής μάρκα της PMI, με όγκο 35,0 δισεκατομμυρίων τσιγάρων το 2013, και πωλείται σε περισσότερες από 40 χώρες. Το Chesterfield είναι η έκτη πιο μεγάλη διεθνής μάρκα της PMI, με όγκο 34,4 δισεκατομμύρια τσιγάρα το 2013.

Δεν θα μπορούσα να μην αναφερθούμε και σε δύο μεγάλες καπνοβιομηχανίες που δυστυχώς σήμερα έχουν κλείσει, η Θ.Δ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Α.Ε. και η ΚΕΡΑΝΗΣ Α.Ε.

- **Θ.Δ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Α.Ε.:** Ο Θεόδωρος Γεωργιάδης, γιος του Δαμιανιού Γεωργιάδη, τυρέμπορου από την Καισάρεια της Καππαδοκίας, γεννήθηκε το 1885. Αντί να ακολουθήσει το πατρικό επάγγελμα, κατεβαίνει στην Ελλάδα και αποφασίζει να ασχοληθεί με το καπνεμπόριο. Ξεκίνησε από το Αγρίνιο και αρκετά γρήγορα, παράλληλα με την πετυχημένη του απασχόληση στο εμπόριο, ασχολήθηκε, με τη μίξη των καπνών και έγινε ένας από τους γνωστότερους και ίσως καλύτερους χαρμαντζήδες. Το 1932, πριν ακόμη ιδρυθεί η εταιρεία, ο Θ. Γεωργιάδης καταθέτει για βιομηχανική διάκριση το σήμα Ανθός Αγρινίου. Το 1938, ιδρύεται η εταιρεία «Θ.Δ. Γεωργιάδης Α.Ε.»

Από το 1938, που ιδρύεται η καπνοβιομηχανία, μέχρι το 1950 που πεθαίνει ο Θεόδωρος, η γυναίκα του, Μάγδα, στέκεται δίπλα του. Μέχρι το 1985, διευθύνει την επιχείρηση μόνη της. Στην εταιρεία απασχολείται επίσης η κόρη τους Αλίκη. Η Αλίκη παντρεύεται τον Ανδρέα Φαντόπουλο, καπετάνιο, ο οποίος ένα χρόνο αργότερα, το 1969, σε μια δύσκολη στιγμή της επιχείρησης, αφήνει τη θάλασσα και έρχεται στο εργοστάσιο το οποίο και θα διευθύνει μέχρι το θάνατό του, το 1992. Από το 1992 τη διεύθυνση έχουν η Αλίκη Φαντοπούλου και οι κόρες της, Γιοβάννα και Ντόρα.

Όπως τόσες άλλες, έτσι και η καπνοβιομηχανία Γεωργιάδη είχε τις εγκαταστάσεις της στο δημόσιο καπνοκοπήριο της Λένορμαν. Ο Γεωργιάδης εξαγόρασε από την « Εταιρεία Γιαννουκάκη Υιοί» τα πασίγνωστα σήματα Αντινικότ 22 και EGO. Στις 22 Ιουνίου 1938, θέτει ξανά σε κυκλοφορία το γνωστό σε όλους, από την εποχή Γιαννουκάκη – Πρωτοπαππά, Αντινικότ 22. Η κλασική μπλέ κασετίνα Αντινικότ 22 αποτέλεσε το χαρακτηριστικό σήμα της εταιρείας. Μεταπολεμικά, κυκλοφορούν τα σήματα: Μυστράς, Ανθός Αγρινίου και Στάρ. Στα Δεκεμβριανά, ένας όλμος καταστρέφει τις εργοστασιακές εγκαταστάσεις και τη μοναδική μηχανή της εταιρείας. Ακολουθούν διαδοχικές αλλαγές της έδρας της επιχείρησης (Λυκούργου, Ιουλιανού και Αριστοτέλους, Ευελπίδων), για να φθάσει, το 1984, να εγκατασταθεί σε ιδιόκτητα γραφεία, στη Λυκόβρυση Αττικής.

Από το 1969, αρχίζει η μεγάλη άνοδος της εταιρείας, λόγω της μεγάλης επιτυχίας του σήματός της, 22 Αντινικότ Φίλτρο, πολύ πριν από την εποχή των Lights. Το 22 Αντινικότ Φίλτρο πλαισιώθηκε από μια σειρά σημάτων τσιγάρων ανατολικού τύπου: Αντινικότ Special, 22 Ultra Lights, 22 Tasteful και 22 Χωρίς

Φίλτρο. Η εταιρεία, αργότερα επεκτάθηκε και στην κατασκευή των Virginia και American Blend τσιγάρων: 22 Blend, 22 Smoker, Way, 22 Lights, Webster και MG. Το 1984, η εταιρεία ξεκίνησε σε συνεργασία με την «Rothmans Int. Plc», για την παραγωγή στην Ελλάδα των τσιγάρων Rothmans K.S και Royals.

Το εργοστάσιο της εταιρείας βρισκόταν στο 75^ο χιλιόμετρο της εθνικής οδού Αθηνών – Λαμίας και κάλυπτε 10.000 τ.μ. Ήταν εξοπλισμένο με μηχανήματα σύγχρονης τεχνολογίας και παρήγαγε 20.000.000 τσιγάρα την ημέρα. Σημαντικό τμήμα της παραγωγής διοχετεύονταν στις αγορές των Αραβικών χωρών, της ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων. Μια δεύτερη μονάδα επεξεργασίας και αποθήκευσης καπνών, βρισκόταν στο Αγρίνιο, δίπλα στις περιοχές καπνοκαλλιέργειας.

«Θύμα» της οικονομικής κρίσης έπεσε και η καπνοβιομηχανία «Γεωργιάδης», μια από τις πιο ιστορικές και πιο φημισμένες καπνοβιομηχανίες της χώρας. Η εταιρεία κατέθεσε στις 23 Απριλίου 2013 στο Μονομελές Πρωτοδικείο Θήβας αίτηση πτώχευσης. Η καπνοβιομηχανία παρά την τιτάνια προσπάθεια που κατέβαλε να αντεπεξέλθει στο σκληρό ανταγωνισμό των πολυεθνικών λύγισε υπό το βάρος των οικονομικών προβλημάτων που την ταλάνιζαν τα τελευταία χρόνια. Τα τελευταία δέκα χρόνια οι πωλήσεις της έφθιναν και η επιχείρηση εμφάνιζε ζημιές από την πρώτη γραμμή των κερδών, αφού το κόστος πωλήσεων ξεπερνούσε τον συνολικό τζίρο. Ακόμα και το 2002, όταν οι πωλήσεις είχαν διαμορφωθεί στα 23 εκατ. ευρώ, η εταιρεία είχε ζημιές 1,44 εκατ. ευρώ.

Η αδυναμία εξαγωγών προέκυψε για πρώτη φορά στις αρχές του 2010. Και αυτό γιατί καταλογίστηκαν πρόστιμα από το Δημόσιο για διαφυγόντες δασμούς. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι πωλήσεις της εταιρείας το 2010 κατακρημνίστηκαν στα 748.000 ευρώ έναντι 5 εκατ. ευρώ το 2009. Ο τελευταίος δημοσιοποιημένος ισολογισμός του 2011 κατέγραψε πωλήσεις 317.000 ευρώ και συσσωρευμένες ζημιές 10 εκατ. ευρώ.

Η διευθύνουσα σύμβουλος της εταιρείας κυρία Ιωάννα Φαντοπούλου προσπάθησε να παίξει το τελευταίο χαρτί το 2011 ποντάροντας υποχρεωτικά στην εγχώρια αγορά. Λάνσαρε το σήμα MG Gold με τιμή 2,60 ευρώ, συμπιέζοντας τα περιθώρια κέρδους, έτσι ώστε να διατηρηθεί στην αγορά. Μάλιστα, αύξησε την προμήθεια των λιανοπωλητών (περίπτερα, ψιλικάτζιδικα κ.λπ.) και με μια δραματική σε τόνο επιστολή της προς τους συνδέσμους των περιπτερούχων ζήτησε τη στήριξή τους ώστε να βοηθηθεί μια μικρή αμιγώς ελληνική καπνοβιομηχανία. Το πείραμα δεν πέτυχε, υπήρξαν καταγγελίες από την πλευρά της για πόλεμο από τις πολυεθνικές, και έτσι η επιχείρηση που κάποτε απασχολούσε 80 εργαζομένους έφθασε σε αδιέξοδο.

- **ΚΕΡΑΝΗΣ Α.Ε.:** Η ιστορία του Γεωργίου Κεράνη ξεκινά από την Ευρυτανία και το Μικρό Χωριό του Καρπενησίου. Εκεί τελείωσε το δημοτικό σχολείο και αμέσως μετά έφυγε για την Αθήνα, όπου και εργάστηκε στην Καπνοβιομηχανία ΦΟΥΚΑ, το Δημόσιο Καπνεργοστάσιο Πειραιώς. Εργατικός και επιμελής, με επιχειρηματικό πνεύμα, κατάφερε να κερδίσει την εκτίμηση και τη συμπάθεια του εργοδότη του,

που του επέτρεψε να κυκλοφορήσει τη δική του μάρκα τσιγάρων, το ΕΘΝΟΣ.

Η εταιρεία ιδρύεται το 1926, από τον Γεώργιο Α. Κεράνη και στεγάζεται στις εγκαταστάσεις του δημοσίου καπνοκοπτήριου. Τον Απρίλιο του 1927, κατατίθενται για βιομηχανική διάκριση τα σήματα: ΕΘΝΟΣ και ΕΘΝΟΣ(ντάμες). Σε σύντομο χρονικό διάστημα, το ΕΘΝΟΣ γίνεται πρώτο σε πωλήσεις στην ελληνική αγορά και δίνει το όνομά του στην καπνοβιομηχανία. Το 1927, η εταιρεία επεξεργάζεται 20.160 χγρ. Καπνού. Η εταιρεία επεξεργάζεται 20.160 κιλά καπνού και το 1928 κατατίθεται το σήμα ΈΘΝΟΣ με την κεφαλή του Ερμή. Το 1929, το σήμα «ΑΡΩΜΑ».

Εικόνα 20:Καπναποθήκες " Κερανής "

Την ίδια χρονιά, το 1929, ο Γεώργιος Κεράνης συνεταιρίζεται με τους συγχωριανούς του, από το Μικρό Χωριό το Καρπενησίου, Νικόλαο Κεράνη και Σοφοκλή Φλέγκα. Το 1993, η εταιρεία αποκτά δικό της βιομηχανικό χώρο στον

Πειραιά, στην οδό Αθηνών 39. Τα σήματα που κυκλοφόρησαν ήταν τα:

ΕΘΝΟΣ(εξαιρετικά ελαφρά), ΕΘΝΟΣ (εξαιρετικά γλυκοσέρτικα), ΕΘΝΟΣ(extra-extra χορταστικά), REX, ΕΡΜΗΣ ΚΑΙ ΑΑ. Το 1935, μετατρέπεται σε ανώνυμη εταιρεία, με την επωνυμία «Καπνοβιομηχανία Έθνος – Γ.Α. Κεράνης Α.Ε.». Το 1939 μπαίνει δυναμικά στο Χρηματιστήριο και το 1960, επεκτείνει τους εργοστασιακούς της χώρους κατά 28.736 τ.μ. με δυνατότητα παραγωγής 4.769.912 χγρ τσιγάρων.

Ο ιδρυτής, Γεώργιος Κεράνης, πεθαίνει πρόωρα το 1948, πάνω στην ακμή της δραστηριότητάς του και την επιχείρηση αναλαμβάνει η γυναίκα του, πλαισιωμένη από ικανούς συνεργάτες και συνεταιίρους. Η Ευγενία Κεράνη, λίγα χρόνια αργότερα θα παντρευτεί τον συνιδρυτή της βιομηχανίας Σοφοκλή Φλέγγα και θα αποκτήσει μαζί του μία κόρη, την Μαρίνα Φλέγγα. Το 1968, κατασκευάζει μία από τις μεγαλύτερες και πιο σύγχρονες για την εποχή αποθήκες, στην οδό Θηβών 198, στου Ρέντη, με συνολικό αποθηκευτικό χώρο 48.000 τ.μ. και δυνατότητα αποθήκευσης 12 εκατομμυρίων κιλών ακατέργαστου καπνού.

Η ελληνική οικονομία στη δεκαετία του '50 ανακάμπτει, δημιουργούνται νέες βιομηχανίες και η Ελλάδα αναπτύσσεται. Έτσι, το 1960 «η ελληνική σιγαρετοβιομηχανία συγκαταλέγεται μεταξύ των κατ' εξοχήν εθνικών παραγωγικών κλάδων της χώρας. Χρησιμοποιεί εγχώρια αποκλειστικώς πρώτη ύλη, που ισοδυναμεί το 1/7 της ελληνικής καπνοπαραγωγής των περιφερειών Αργιπίου, Άργους και Θεσσαλίας.

Στις αρχές της δεκαετίας του '60 λειτουργούσαν στην ελληνική αγορά 15 καπνοβιομηχανίες, από τις οποίες οι τέσσερις είναι οι μεγαλύτερες, οι Γ.Α. Κεράνης, Παπαστράτος ΑΒΕΣ, Αφίοι Ματσάγγου και Καρέλια. Οι δύο πρώτες έχουν από κοινού μερίδιο αγοράς 69,6% και οι άλλες δύο 24,8%, ενώ οι άλλες έντεκα μοιράζονταν το υπόλοιπο 9,6%. Έτσι λοιπόν η Κεράνης επεκτείνει τους εργοστασιακούς της χώρους κατά 28.736 τ.μ. με δυνατότητα παραγωγής 4.769.912 κιλών τσιγάρων. Λίγο

αργότερα παράγεται από την εταιρεία το πρώτο ελληνικό Blend τσιγάρο που κατασκευάστηκε στην Ελλάδα, το PALLAS, που σημειώνει ρεκόρ πωλήσεων. Ακολούθησε το ΚΕΡΑΝΗΣ (φίλτρο σκληρό και μαλακό πακέτο) που επί χρόνια ήταν το σήμα με τις περισσότερες πωλήσεις της εταιρείας.

Το 1974, η καπνοβιομηχανία αποφασίζει να έχει μερίδιο και στο χώρο των διεθνών σημάτων. Έτσι, την ίδια χρονιά υπογράφει συμβόλαιο με την « Lorriland International S.A. –Switzerland» για την παραγωγή του KENT στην Ελλάδα και στη συνέχεια, για την παραγωγή του PALL MALL. Το 1978, υπογράφει συμβόλαιο με την « Bat – Zigaretten Fabriken GmbH – Germany» για την παραγωγή του HB στην Ελλάδα. Τη δεκαετία του 1980, υπογράφει συμβόλαια για εισαγωγή του BENSON & HEDGES από την Αγγλία, των KIM και CORTINA από τη Γερμανία, και της οικογένειας πούρων HENRI WINTERMANS από την Ολλανδία. Το 1979, δημιουργείται τμήμα επεξεργασίας φύλλων καπνού, με αποτέλεσμα την αύξηση της δυνατότητας επεξεργασίας σε 14.000 κιλά, ανά εργοστασιακή βάρδια. Άλλα σήματα της εταιρείας, είναι τα: ΠΡΩΤΟ, ΑΥΡΑ, ΔΕΛΦΟΙ(κασετίνα), CASTELLO, GALLOP, VIRGINIA STAR.

Η καπνοβιομηχανία «Έθνος – Γ.Α. Κεράνης Α.Ε.» κατά το έτος 1993, κατείχε το 8,5% του όγκου της εγχωρίας αγοράς και το 23% στο σύνολο των εξαγωγών. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η μεγάλη προσπάθεια της « BAT» Γερμανίας, για την εξέλιξη του τσιγάρου τεχνολογικά, έφερε ως αποτέλεσμα να παρουσιαστεί στην αγορά το CORTINA ULTRA, το πρώτο τσιγάρο που κατάφερε να πετύχει περιεκτικότητα 0,1mg νικοτίνης και 1 mg πίσσας, κάτι αδιανόητο μέχρι το 1988 στην ελληνική αγορά. Η παρουσία του και η πολύ γρήγορη αποδοχή του από τους καταναλωτές, δημιούργησε ένα νέο χώρο στην αγορά των τσιγάρων, που ως τότε χωριζόταν σε δύο τμήματα, τα Full flavor και τα Lights. Ο τομέας αυτός ονομάστηκε Ultra lights και από την ημέρα εκείνη, η κατανάλωση των τσιγάρων Ultra lights αυξάνεται καθημερινά με ραγδαίους ρυθμούς. Το 1993, διεκόπη η συμφωνία εισαγωγής του BENSON & HEDGES.

Η παρουσία της καπνοβιομηχανίας στην εγχώρια αγορά συνοδεύεται από δύο πρωτιές: Το OSCAR (100' s) είναι το πρώτο σε πωλήσεις, στο σύνολο των τσιγάρων 100 χιλ., με ποσοστό πάνω από 1% επί του συνόλου της αγοράς, και το CORTINA ULTRA είναι πρώτο, στο σύνολο των διεθνών ελαφρών (Lights) και πολύ ελαφρών (Ultra – Super lights), με ποσοστό πάνω από το 2% επί του συνόλου της αγοράς και μόλις τρίτο στο σύνολο όλων των ελαφρών τσιγάρων της ελληνικής αγοράς. Μια ακόμη πρωτιά της καπνοβιομηχανίας «Έθνος – Γ.Α. Κεράνης Α.Ε.», είναι ότι βρίσκεται πρώτη σε όγκο εξαγωγών τσιγάρων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και δεύτερη στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών.

Όμως η δεκαετία του '90 σηματοδοτεί μια άλλη εποχή. Αυτή όμως η δεκαετία είναι και του Χρηματιστηρίου. Και η Κεράνης διακρίθηκε στα χρηματιστηριακά παίγνια, τα οποία τελικώς δεν τη διέσωσαν. Από την άλλη πλευρά η βασική της δραστηριότητα άρχισε να χάνει έδαφος. Οι συνθήκες άλλαξαν, όπως και οι καταναλωτικές προτιμήσεις. Η εποχή που το «Έθνος» ήταν το must λαϊκό

τοιγάρο είχε παρέλθει. Η εταιρεία κατέγραφε συνεχώς ζημιές και έχανε ξένα σήματα.

Το 1998 η εταιρεία «Κεράνης Συμμετοχών Α.Ε.Β.Ε.» πωλήθηκε. Η Μαρίνα Φλέγγα και ο σύζυγός της Μανόλης Κυπριανίδης αποχώρησαν, αφήνοντας τον έλεγχο σε μία χρηματιστηριακή εταιρεία η οποία με την κατάρρευση του Χρηματιστηρίου θα κλείσει παρασύροντας μαζί της, στο κενό και την καπνοβιομηχανία του Γεωργίου Α. Κεράνη. Από το 2005 μέχρι και το 2007, που ήρθε και το οριστικό τέλος, δεν είχε πληρωθεί κανένας από τους εργαζόμενους.

Οι εποχές που η καπνοβιομηχανία του Γεωργίου Κεράνη μεσουρανούσε και θεωρούταν μία από τις πιο κερδοφόρες εταιρείες της χώρας έχουν περάσει ανεπιστρεπτί. Τίποτα δεν υπάρχει πλέον που να θυμίζει το άλλοτε ένδοξο παρελθόν της αλλά και τον σπουδαίο ιδιοκτήτη της, που κατάφερε, παρ' όλες τις δυσκολίες που συνάντησε στον δρόμο του, να την απογειώσει και να την κάνει γνωστή και πέρα των ελληνικών συνόρων. Ακόμη και το ιστορικό κτίριο της οδού Αθηνών 39 στον Πειραιά έχει στοιχειώσει, αφού από το 2008 που βγήκε για πρώτη φορά σε πλειστηριασμό δεν βρέθηκε κανένας ενδιαφερόμενος για να το αποκτήσει.

Μια μεγάλη ελληνική καπνοβιομηχανία είναι και η ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ Α.Β.Ε.Σ. που την αναλύσουμε παρακάτω. Η Παπαστράτος εξαγοράστηκε το 2003 από την Philip Morris International και σήμερα απασχολεί περίπου 800 άτομα στις εγκαταστάσεις παραγωγής και γραφείων διοίκησης.

Κεφάλαιο 4ο: Η καπνοβιομηχανία στην Αιτωλοακαρνανία

4.1. Ιστορική αναδρομή του καπνού στην Αιτωλοακαρνανία

Στην Αιτωλοακαρνανία η καπνοκαλλιέργεια χρονολογείται τουλάχιστον από το 17ο αι. Στα 1668 ο Τούρκος περιηγητής Evliya Celebi, περιέγραψε τα πλατύφυλλα καπνά του Ζαπαντίου. Οι ιδανικές κλιματικές και εδαφικές συνθήκες, μαζί με τη φροντίδα και το ενδιαφέρον των καπνοπαραγωγών της περιοχής, συντέλεσαν στην ανάπτυξη της καπνοκαλλιέργειας.

Μετά το 1870 η καλλιέργεια του καπνού στην περιοχή του Αγρινίου άρχισε να αποκτά μεγάλη σημασία για την τοπική οικονομία. Από τις αρχές του 20ού αιώνα, ιδιαίτερα, η επέκταση της καπνοκαλλιέργειας στην περιοχή πήρε μεγάλες διαστάσεις, απαντώντας στην αυξημένη ζήτηση και στις υψηλές τιμές που προφέρονταν για τα καπνά Αγρινίου, τόσο από την εσωτερική κατανάλωση όσο κυρίως από τη διεθνή αγορά. Εξαιτίας της ιδιοσυστασίας του εδάφους και του κλίματος, τα καπνά του Αγρινίου μαζί με τα Θρακομακεδονικά, που ονομάστηκαν και «ανατολικά», θεωρήθηκαν τα καλύτερα της παγκόσμιας παραγωγής.

Τα τσεμπέλια των περιοχών Ζαπαντίου, Παραβόλας και Ξηρομέρου απευθύνονταν στην εσωτερική αγορά και αγοράζονταν από τις καπνοβιομηχανίες που είχαν δημιουργηθεί στον Πειραιά, στον Βόλο και τη Θεσσαλονίκη. Όπως μας πληροφορεί ο Ευ. Παπαστράτος, «Μία ή δύο φορές τον χρόνο έρχονταν στο Αγρίνιο από διάφορες πόλεις της Ελλάδας οι καπνοβιομήχανοι της εποχής εκείνης: (...) Επισκέπτονταν τα καπνά των περιφερειών Αγρινίου, Παραβόλας και Ξηρομέρου και έκαναν τις προμήθειές τους²⁵. Οι καλές ποιότητες των καπνών «μυρωδάτα Αγρινίου» αγοράζονταν σε υψηλές τιμές από τις ελληνικές και ξένες καπνοβιομηχανίες της Αιγύπτου, οι οποίες μάλιστα αργότερα εγκατέστησαν μόνιμους αντιπροσώπους στο Αγρίνιο, για να προμηθεύονται απ' ευθείας από την παραγωγή τις ποσότητες που είχαν ανάγκη. Επίσης, κατώτερες κυρίως ποιότητες τσεμπελιών και μυρωδάτων εξαγονταν μέσω των εμπόρων της Πάτρας στις αγορές της Ολλανδίας και της Γερμανίας.

Έτσι, κατά την περίοδο 1900-1930, από τη μια η αύξηση της παγκόσμιας κατανάλωσης καπνού (εξαιτίας της διάδοσης του καπνίσματος από τις ανώτερες εισοδηματικές τάξεις στις μέσες και τις κατώτερες) και από την άλλη η γενικότερη θετική συγκυρία για την ελληνική αγροτική παραγωγή έδωσαν τεράστια ώθηση στην καλλιέργεια και την παραγωγή του καπνού στην Αιτωλοακαρνανία. Οι

²⁵ Παπαστράτος Ευ., Η δουλειά κι ο κόπος της Αθήνα 1964, σελ.81-82.

περισσότεροι καπνοκαλλιεργητές ήταν μικροϊδιοκτήτες και ασχολούνταν, στη μεγάλη τους πλειονότητα, αποκλειστικά με τον καπνό. Κατ' αυτόν τον τρόπο η καπνοκαλλιέργεια, χάρη στη μεγαλύτερη συγκριτικά απόδοσή της σε σχέση με άλλες καλλιέργειες, φαινόταν ως η καλύτερη λύση για την οικογένεια που είχε πολλά χέρια και λίγη γη.

Ας σημειωθεί, επίσης, ότι η ευνοϊκή συγκυρία για το κύριο επαγγελματικό προϊόν του νομού κατά την περίοδο αυτή επέτρεψε τη σχετικά ομαλή απορρόφηση του προσφυγικού πληθυσμού, που συνέρρευσε στην περιοχή μετά το 1920 προερχόμενος από τη Μικρά Ασία και τον Πόντο. Πράγματι, η εγκατάσταση περισσότερων από 2.500 προσφύγων στην περιοχή του Αγρινίου -αριθμός που αντιπροσώπευε περίπου το 15% του πληθυσμού της πόλης στην απογραφή του 1928- έγινε δυνατό να πραγματοποιηθεί χωρίς μεγάλες τριβές χάρη στην ακμάζουσα τοπική οικονομία.

Η άνθηση της τοπικής αγροτικής οικονομίας οδήγησε στην περαιτέρω ανάπτυξη και οργάνωση του εμπορίου. Πηγές της εποχής αναφέρουν ότι το 1920 υπήρχαν στο Αγρίνιο 22 καπνεμπορικοί οίκοι εξαγωγής, πολλοί από τους οποίους ήταν αντιπρόσωποι ξένων εταιρειών και μονοπωλίων.²⁶ Η αύξησή της διεθνούς ζήτησης, κυρίως για τα «μυρωδάτα Αγρινίου», είχε συνέπεια όχι μόνο την αύξηση των καπνεμπορικών εταιρειών, αλλά και την απ' ευθείας ανάληψη των εξαγωγών από τους εμπόρους του Αγρινίου, χωρίς τη μεσολάβηση μεσαζόντων από την Πάτρα ή τον Πειραιά. Επίσης, εκσυγχρονίζεται ο τρόπος διεξαγωγής του εμπορίου και τώρα δεν γίνεται άναρχα και ανοργάνωτα, όπως στο τέλος του 19ου αιώνα, αλλά ακολουθώντας πλέον τις αυστηρές προδιαγραφές που επιβάλλουν οι ξένες καπνοβιομηχανίες.

Το Αγρίνιο, η καπνούπολη της Αιτωλοακαρνανίας, θα γνωρίσει μεγάλη πρόοδο, από την πρώτη δεκαετία του 20ου αι. που άρχισε η επέκταση της καλλιέργειας, καθώς και η οργάνωση και συστηματοποίηση της εμπορίας του καπνού. Τα φημισμένα καπνά της ποικιλίας «τσεμπέλια Αγρινίου» διοχετεύονταν στην εσωτερική αγορά και τα εκλεκτά καπνά της ποικιλίας «μυρωδάτα Αγρινίου» εξαγονταν στην Αίγυπτο. Ο Ευάγγελος Παπαστράτος στο βιβλίο του «Η δουλειά και ο κόπος της», γράφει χαρακτηριστικά: «Το Αγρίνιο, σαν κέντρο παραγωγής καπνού του Νομού Αιτωλοακαρνανίας, ήταν ανέκαθεν γνωστό για την παραγωγή εκλεκτών καπνών της περιφέρειας και ιδίως των καπνών Ζαπαντίου, Παραβόλας και Ξηρομέρου για την εσωτερική κατανάλωση, καθώς και καπνών μυρωδάτων για το εξωτερικό, που είχαν ζήτηση στην αγορά της Αιγύπτου».

Η ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής και του εξωτερικού εμπορίου δημιούργησε προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και της δευτερογενούς παραγωγής.

²⁶ Το Αγρίνιο του 1920, Εκδόσεις Ιστορικής – Αρχαιολογικής Εταιρείας Δυτικής Στερεάς Ελλάδος, Αγρίνιο.

Επειδή ο καπνός που προοριζόταν για εξαγωγή έπρεπε να γίνει αντικείμενο προσεκτικής επεξεργασίας, διαλογής και δεματοποίησης, μεγάλες καπναποθήκες-καπνομάγαζα δημιουργήθηκαν στην πόλη του Αγρινίου. Οι σημαντικότερες ήταν αυτές των Αδελφών Παπαστράτου(1924), Αδελφών Παπαπέτρου(1925), Αδελφών Παναγοπούλου(1925), Ηλία Ηλιού, Καμποσιώρα και Κόκκαλη. Σε αυτές εργάζονταν καθημερινά εκατοντάδες εργάτες και εργάτριες, πολλοί από τους οποίους προέρχονταν από τους νεοφερμένους στην πόλη πρόσφυγες.

Η καπνοκαλλιέργεια συνεχίζεται καθ' όλη τη διάρκεια του 20ου αι. Και ο καπνός γνωρίζει άλλοτε περιόδους αυξημένης ζήτησης, οπότε η αγροτική οικονομία τονώνεται και άλλοτε περιόδους κρίσης, οπότε δημιουργούνται δυσκολίες, εντάσεις και διαμαρτυρίες. Αξίζει να αναφερθεί ότι ο Καπνός επέτρεψε την ομαλή σχετικά απορρόφηση των προσφύγων της Μ. Ασίας και του Πόντου, που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή, είτε ως καλλιεργητές στα καπνοχώραφα είτε ως καπνεργάτες στα καπνομάγαζα του Αγρινίου.

Τα χρόνια της Κατοχής και του Εμφυλίου που ακολουθούν, θα συντρίψουν την ανθούσα καπνική οικονομία. Οι άνθρωποι, όπως σε όλη την Ελλάδα και στο Αγρίνιο αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της επιβίωσης. Η συλλογική μνήμη και οι προφορικές μαρτυρίες των ανθρώπων που βίωσαν αυτά τα «πέτρινα χρόνια», αναπαραστούν τη φτώχεια και την εξαθλίωση του τότε. Αναφέρονται, όμως, και στην πρόοδο που συντελείται στα μεταπολεμικά χρόνια. Κατά τη διάρκεια αυτών των χρόνων, χάρη στη μεγάλη προσπάθεια των καπνοπαραγωγών, η παραγωγή ανεβαίνει σταδιακά σε υψηλά επίπεδα. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από την μελέτη στατικών στοιχείων της περιοχής.

Σταθμό στην τοπική ιστορία του καπνού αποτελεί η αναδιάρθρωση της καλλιέργειας. Στην αρχή της δεκαετίας του '80, οι παραγωγοί θα οδηγηθούν από τα τσεμπέλια στα Βιρτζίνια. Πρόκειται για μια ποικιλία καπνού, που αποτελεί τη βάση των αμερικάνικων τσιγάρων τύπου Blend, τα οποία κατέκλυσαν τη διεθνή αγορά. Αναγκαστικά, λοιπόν, οι καπνοκαλλιεργητές εγκαταλείπουν την παραδοσιακή καλλιέργεια και στρέφονται στη νέα, η οποία απαιτεί επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό και διαφορετικές τεχνικές παραγωγής, χαρακτηρίζεται όμως ιδιαίτερα αποδοτική.

4.2. Οι καπναποθήκες και η ιστορία τους στο Αγρίνιο

Το Αγρίνιο είναι μια πόλη με μνήμες που μυρίζουν ακόμα καπνό... Οι περισσότεροι παλιοί Αγρινιώτες εργάστηκαν στις καπναποθήκες του Παπαπέτρου, του Ηλιού, του Παναγόπουλου και φυσικά του Παπαστράτου, που σήμερα στέκονται βουβοί μάρτυρες μιας άλλης εποχής. Μιας εποχής που έδωσε πνοή ζωής στην πόλη, όμως συνέδεσε και την ιστορία της με αιματηρές αναμνήσεις. Τα θύματα της πολυήμερης απεργίας τον Αύγουστο του 1926, όπου συμμετείχαν 3.000

καπνεργάτες ή τα υπόγεια των καπναποθηκών των αφών Παναγόπουλου -έχουν πλέον κατεδαφιστεί-, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν κατά τη γερμανοϊταλική κατοχή ως φυλακές Ελλήνων κρατούμενων, είναι κομμάτια από ένα πολυτάραχο παρελθόν.

Στις αρχές του εικοστού αιώνα η παραγωγή και η καπνεμπορία βρίσκονται στο απόγειό τους στην πόλη του Αγρινίου. Η εκλεκτή ποιότητα των αγρινιώτικων καπνών, η τεχνογνωσία των καπνεργατών του Αγρινίου, αλλά και το άριστο μάρκετινγκ των Αδελφών Παπαστράτου, Αδελφών Παναγοπούλου, Αδελφών Ηλίου, Αδελφών Παπαπέτρου, καθιστούν περιζήτητα τα Αγρινιώτικα καπνά στις αγορές του εξωτερικού. Επιπρόσθετα οι Αφοί Σακελλαριάδη, Αφοί Κόκκαλη, ο Θεμ. Καπέρδας, ο Αβαρικός και ο Καμποσιώρας, ο Βασ. Παπαβασιλείου και ο Χαρ. Φαρμάκης, έκαναν το Αγρίνιο ένα από τα πιο ξακουστά κέντρα καπνοπαραγωγής και καπνεργασίας της χώρας.

Η μορφή των χώρων καπνεργασίας του Αγρινίου ακολουθούσε απολύτως τη λειτουργία τους. Καθώς χρειαζόνταν φως στην επεξεργασία και σκιά στην αποθήκευση, αρχιτεκτονικά οι αποθήκες εξασφάλιζαν φως ψηλά και σκιά χαμηλά. Ως συνέπεια, στον πρώτο όροφο στοιβάζονταν τα ανεπεξέργαστα καπνά πάνω σε ξύλινα τελάρα, γνωστά ως κρεβαταριές, ώστε τα καπνόφυλλα να αερίζονται και να προστατεύονται από το σάπισμα. Περιμετρικά υπήρχαν ανοίγματα που εξασφάλιζαν τον αερισμό του χώρου, ήταν όμως μικρά, για να περιορίζουν το φωτισμό. Στο δεύτερο όροφο γινόταν η επεξεργασία. Συμμετρικά με τον πρώτο όροφο φτιάχνονταν παράθυρα περιμετρικά, με μεγαλύτερο όμως άνοιγμα, για να εξασφαλίζουν περισσότερο φως.

Το εσωτερικό των καπνομάγαζων ήταν ενιαίο και οι στέγες ξύλινες τετράριχτες και καλύπτονταν από βυζαντινά κεραμίδια. Ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό όλων των κτιρίων αυτών είναι ότι διέθεταν μόνο μια πόρτα κι αυτή με σχετικά μικρό άνοιγμα, αν σκεφτεί κανείς ότι επρόκειτο για δημόσια κτίρια βιομηχανικού χαρακτήρα.

Καταγεγραμμένες αποθήκες στην πόλη του Αγρινίου είναι: Παπαστράτου (πλατεία Παναγοπούλου), Παπαπέτρου (οδός Κ.Παλαμά), Ηλιού (οδός Μεσολογγίου), Παναγοπούλου, Αβαρικού (Π.Σούλου & Παναγοπούλου), Χασουράκη, ΕΟΚ (οδός Μακρή), Παπαβασιλείου, Μπισδούνη (Μανδηλαρά & Παναγοπούλου).

Ο Αναστάσιος, Χρήστος και Ιωάννης Παπαπέτρου, την πενταετία 1925-30 έκτισαν μία από τις μεγαλύτερες καπναποθήκες, που συνδέονταν μάλιστα μέσω παράκαμψης με το σιδηροδρομικό δίκτυο. Το κτίριο είναι πέτρινο τετραώροφο

Εικόνα 21: Καπναποθήκες Παπαπέτρου

με υπόγειο, κεραμοσκεπές, με αυστηρή συμμετρική διάταξη των ανοιγμάτων και μορφολογία που παραπέμπει στο ύφος της Art Ντεκό. Ξεχωρίζει δε για τις επιβλητικές του διαστάσεις, καθώς το μήκος του φτάνει τα 67 μέτρα και το πλάτος του τα 37. Μετά τη συρρίκνωση του καπνεμπορίου το κτίριο έμεινε για δεκαετίες αχρησιμοποίητο. Ανήκει στο Υπουργείο Πολιτισμού και έχει κριθεί διατηρητέο από το ΥΠ.ΠΟ. καθώς αποτελεί ξεχωριστό αρχιτεκτονικό μνημείο το οποίο χρήζει ανακαίνισης και αξιοποίησης.

Το κτιριακό συγκρότημα Παπαστράτου αποτελείται από τρία κτίσματα. Ένα τριώροφο κεραμοσκεπές κτίριο που εκτείνεται επί της οδού Δεληγιώργη, ένα μικρότερο διώροφο που στέγαζε τις διοικητικές υπηρεσίες της εταιρείας, με εμφανή τα εκλεκτικιστικά μορφολογικά στοιχεία και με όψη επί των οδών Δ. Μακρή και

Εικόνα 22: Καπναποθήκες Παπαστράτου

Δεληγιώργη και ένα τρίτο νεότερο κτίριο κατασκευασμένο περίπου στα τέλη της δεκαετίας του 1960 με αρχές του 1970. Τα δύο πρώτα κτίσματα ανήκουν στο ίδρυμα Παπαστράτος και έχουν κριθεί διατηρητέα από το ΥΠΠΟ, καθώς αποτελούν αξιόλογα δείγματα της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς με μεγάλες δυνατότητες αξιοποίησης. Το τρίτο κτίριο επί των οδών Παπαθανάση, Αναστασιάδη, Δαγκλή, Δ. Μακρή και Δεληγιώργη, χρησιμοποιούνταν ως καπναποθήκες (ενδεχομένως γινόταν εκεί και κάποια επεξεργασία - διαλογή καπνού), αποτελείται από υπόγειο, ισόγειο και πέντε ορόφους. Παραχωρήθηκε από το ίδρυμα Παπαστράτος στο Δήμο Αγρινίου και θα διαμορφωθεί κατάλληλα ώστε να στεγάσει όλες τις υπηρεσίες του Δήμου Αγρινίου.

Το 1930 η επιχείρηση των Αφών Ηλιού ανήγειρε στην οδό Μεσολογγίου ένα μεγάλο λιθόκτιστο κτίσμα κατάλληλο για καπναποθήκη. Το κτίριο ανήκει σε ίδρυμα και παραμένει αχρησιμοποίητο για δεκαετίες. Τα κτιριολογικά του χαρακτηριστικά και η θέση του κάνουν αναγκαία την ανακαίνιση και την αξιοποίησή του.

Ενα από τα ελάχιστα νεοκλασικά κτίρια που διατηρήθηκαν και αναπαλαιώθηκαν είναι αυτό του Ξυνόπουλου στην πλατεία Παναγοπούλου, που χρονολογείται από το 1902. Ανήκει στη ΔΕΗ και στεγάζει υπηρεσίες της.

4.2. Οι καπνοβιομηχανίες της Αιτωλοακαρνανίας

Δυστυχώς παρ' ότι το Αγρίνιο είναι γνωστό και ως καπνούπολη, δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία για τις καπνοβιομηχανίες που δραστηριοποιήθηκαν στην περιοχή.

4.2.1 Ηλίας Ηλιού, ο καπνέμπορος

Ο Ηλίας Ηλιού καταγόμενος από την Σμύρνη εγκαταστάθηκε στο Αγρίνιο με τους αδερφούς του Οδυσσέα και Περικλή μετά την Μικρασιατική καταστροφή. Ασχολήθηκε με το εμπόριο και την επεξεργασία του καπνού . Την περίοδο εκείνη ο καπνός ανθούσε στην περιοχή . Ο ίδιος ως πρόσφυγας έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ευαισθησία για την εγκατάσταση των προσφύγων και συνέβαλε οικονομικά στη διαμόρφωση του οικισμού Αγίου Κωνσταντίνου Αγρινίου. Προσέφερε ένα σημαντικό χρηματικό ποσό ώστε να απαλλοτριωθεί μια έκταση και να προχωρήσει η οικοδόμηση της περιοχής . Στη συνέχεια ενίσχυσε οικονομικά την ανέγερση του Παλαιού ιερού ναού Αγ. Κων/νου καθώς και του Δημοτικού σχολείου της περιοχής .

Οι καπναποθήκες Ηλιού που βρίσκονται στην οδό Μεσολογγίου 17, ήταν ιδιοκτησία του . Χρησιμοποιήθηκαν ως χώροι αποθήκευσης και επεξεργασίας καπνού , όπου εργάζονταν εκατοντάδες καπνεργάτες και καπνεργάτριες της περιοχής .

Στη διαθήκη του ο καπνέμπορος Ηλίας Ηλιού, που συνέταξε το 1937 , ορίζει ότι επιθυμεί μετά τον θάνατο της συζύγου του , η ακίνητη περιουσία του να χρησιμεύσει για την ίδρυση ορφανοτροφείου , το οποίο θα φιλοξενεί ορφανά παιδιά ντόπιων και προσφύγων από το νομό Αιτωλ/νίας . Η συγκεκριμένη επιθυμία του Η. Ηλιού δεν πραγματοποιήθηκε.

Ο Δήμος Αγρινίου αξιοποίησε την επιβλητική οικία του , την οποία διαμόρφωσε σε Παιδικό σταθμό. Στο προαύλιο του Παιδικού σταθμού διατηρείται το μοναδικό σιντριβάνι με τη χαρακτηριστική μορφή του καπνόφυτου , που ο ίδιος είχε στήσει στην αυλή του. Με τον τρόπο αυτό συμβολοποιούσε την εργασία του ως καπνέμπορος , στην Καπνούπολη του νομού Αιτωλοακαρνανίας .

Ο Ηλίας Ηλιού για τις δωρεές του προς τους πρόσφυγες του Αγίου Κωνσταντίνου , αλλά και προς το Δήμο Αγρινίου , θεωρείται ευεργέτης . Προς τιμή του υπάρχει οδός που φέρει το όνομά του στο κέντρο της πόλης η οποία αρχίζει από την οδό Κ. Καζαντζή και καταλήγει στην πλατεία Δημοκρατίας .Πρόκειται για την πολυσύχναστη σήμερα οδό του Αγρινίου, με καφετέριες, ουζερί και εμπορικά καταστήματα. Ομώνυμη οδός υπάρχει και στον Άγιο Κωνσταντίνο Αγρινίου.

4.2.1 Αδελφοί Παπαστράτου, οι εκσυγχρονιστές της ελληνικής καπνοβιομηχανίας

Η εξέλιξη και η πορεία της ελληνικής καπνοπαραγωγής είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την πορεία οικογένειας των αδερφών Παπαστράτου, η οποία με τις κινήσεις και την επιχειρηματική της δράση εξώθησαν την ελληνική βιομηχανία σε πιο σύγχρονες σφαίρες, ενώ ταυτόχρονα ενίσχυσαν την εθνική οικονομία, αλλά και

και τις τοπικές κοινωνίες. Οι αδελφοί Παπαστράτου, με το καπνεμπόριο, τις καπνοβιομηχανίες και τα τσιγάρα τους έχουν περάσει από πολύ νωρίς στη μυθολογία της ελληνικής επιχειρηματικότητας. Το άστρο τους, που ανέτειλε στο Αγρίνιο στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, έλαμψε στο ελληνικό και διεθνές στερέωμα για εκατό περίπου χρόνια.

Οι αδελφοί, Επαμεινώνδας(1978-1953), Ιωάννης (1879-1958), Σωτήριος (1883- 1940) και Ευάγγελος(1884-1979), οι τέσσερις γιοί του Αναστάσιου Παπαστράτου και της Χαρίκλειας Καββαδία, εγγονοί του εφημέριου του Αγίου Χριστοφόρου στο Αγρίνιο Παπα – Στράτου, και του δημοδιδάσκालου Γεωργίου Καββαδία, ήταν οι δημιουργοί της «Παπαστράτος Α.Β.Ε.Σ.».

Η μάνα τους, Χαρίκλεια, μένει χήρα πριν από τα τριάντα της χρόνια και με σκληρή προσπάθεια και αυταπάρνηση μεγαλώνει τα τέσσερα ανήλικα αγόρια και την κόρη της, Αλεξάνδρα. Οι δύο μεγαλύτεροι σπουδάζουν. Ο πρώτος, ο Επαμεινώνδας, αρχικά στη Φυσικομαθηματική Σχολή και αργότερα σε σχολές εμπορικών και οικονομικών επιστημών πανεπιστημίων του εξωτερικού. Γίνεται καθηγητής, με σημαντικές μελέτες και διατριβές στο ενεργητικό του. Ο δεύτερος, ο Γιάννης, σπουδάζει Νομικά στην Αθήνα και επανέρχεται στο Αγρίνιο όπου ασκεί τη δικηγορία. Ο τρίτος, ο Σωτήρης, επειδή τα οικονομικά μέσα της οικογένειας δεν επιτρέπουν να γίνει κι αυτός επιστήμων, αφού παίρνει το απολυτήριο του σχολαρχείου δουλεύοντας συγχρόνως στο φαρμακείο του θείου του, κατατάσσεται εθελοντής στο στρατό, με την ελπίδα να εισαχθεί αργότερα στη σχολή υπαξιωματικών. Τα σχέδιά του όμως, σύντομα θα ανατραπούν.

Ο Ευάγγελος Παπαστράτος, αν και ήταν ο μικρότερος σε ηλικία μεταξύ των αδελφών του, υπήρξε ο θεμελιωτής του οικογενειακού και εμπορικού τους οίκου. Γεννήθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 1884, στη συνοικία Καραπανέικα Αγρινίου στο σπίτι που διέμενε με ενοίκιο η οικογένειά του, πάνω από το παντοπωλείο του πατέρα του. Αποφοίτησε από το Σχολαρχείο και αντίθετα με τις προτροπές των γονιών του που επιθυμούσαν να γίνει παπάς, ο ίδιος προτίμησε να ακολουθήσει στη ζωή του πιο πρακτικά μονοπάτια.

Τον Ιούλιο του 1896, λίγες ημέρες μετά την αποφοίτησή του σε ηλικία 12 χρονών, εργάστηκε ως βοηθός στο εμπορικό κατάστημα του Αναστασίου Παναγόπουλου, όπου παρέμεινε για πέντε χρόνια, κάνοντας συχνά τον κράχτη στην πόρτα του. Μη διαβλέποντας περαιτέρω δυνατότητες προσωπικής επαγγελματικής εξέλιξης, αποφάσισε να μεταναστεύσει στις Η.Π.Α., προοπτική που ανατράπηκε λόγω της έντονης αντίδρασης των γονιών του. Το 1901 πήγε υπάλληλος στην εταιρία εισαγωγών-εξαγωγών «Ανδρέα Ρόζη & Αθανασίου Βαρνάβα», τη μεγαλύτερη εμπορική επιχείρηση της Αιτωλοακαρνανίας την περίοδο εκείνη. Στη νέα επιχείρηση, όπως σημειώνει ο βιογράφος του Αχιλλέας Μάντζαρης, «...το γεμάτο ζωή και πρωτοβουλία παιδί αντιλαμβάνεται σύντομα την αξίαν και το ευρύ μέλλον που είχε το προϊόν του καπνού δια το Αγρίνιον και την όλην εθνικὴν οικονομίαν της Ελλάδος και στρέφει έκτοτε όλην την προσοχήν και δραστηριότητά

του εις την γνώσιν των όρων της παραγωγής και διακινήσεως του προϊόντος, που ήσαν, τότε ακόμη, υποτυπώδεις».

Το 1906, σε ηλικία 22 χρονών, αποφασίζει να εγκαταλείψει την εταιρία Ρόζη-Βαρνάβα και με κεφάλαιο 3.000 δραχμών, δανεισμένο από τοκιστή, να ασκήσει το επάγγελμα του εμπόρου. Μαζί με τον Κεφαλλονίτη Σωτήριο Αυγερινό, επίσης αυτοδημιούργητο, συστήνουν με κεφάλαιο 6.000 δραχμές την «Αυγερινός & Παπαστράτος», ομόρρυθμο εταιρία με κύρια απασχόληση το καπνεμπόριο. Σύντομα, ο κύκλος εργασιών της νεοσύστατης εταιρίας μεγεθύνθηκε και το 1913 οι παραγγελίες της ξεπέρασαν τα 400.000 κιλά ετησίως. Και κάπως έτσι, μεγαλώνοντας οι εργασίες της εταιρείας «Αυγερινός & Παπαστράτος» μεγαλώνει και το προσωπικό της με την εισχώρηση στην εταιρεία του Σωτήρη, αδερφού του Ευάγγελου. Ο Ευάγγελος Παπαστράτος ήρθε σε επαφή με την αγορά της Αιγύπτου, της Ολλανδίας (Ρότερνταμ) και της Γερμανίας (Βρέμη, Ανόβερο, Αμβούργο). Καθώς οι δουλειές συνεχώς επεκτείνονται, το δρόμο του Σωτήρη θα ακολουθήσουν και τα δύο άλλα αδέρφια, πρώτα ο Γιάννης κι ύστερα ο Επαμεινώνδας. Ο βαθύς τους σύνδεσμος, η σύμπνοια και η αλληλεγγύη τους, αλλά και η εργατικότητα και το προσοδευτικό τους πνεύμα, συνέτειναν ώστε, αλληλοσυμπληρούμενοι, να δημιουργήσουν το σημαντικό έργο που δημιούργησαν. Με την επιστράτευση του 1912, τα δύο αδέρφια Παπαστράτου στρατεύονται, ενώ ο κλονισμός της υγείας του άλλου συνεταίρου, Αυγερινού, οδηγεί στη διάλυση της εταιρείας «Αυγερινός – Παπαστράτος». Στο διάστημα μίας μόλις επταετίας η εταιρία είχε πραγματοποιήσει καθαρά κέρδη 150.000 δραχμών.

Το επιχειρηματικό δαιμόνιο ωστόσο του Παπαστράτου τον οδήγησε για δεύτερη φορά, το Μάιο του 1913, στη σύσταση ομόρρυθμης εταιρείας, λίγο πιο οικογενειακής αυτή τη φορά, με το όνομα «Αδελφοί Παπαστράτου», αφού βασικοί μέτοχοι ήταν ο ίδιος και ο αδερφός του Σωτήρης, με αντικείμενο την καπνεμπορία. Ο Ευάγγελος Παπαστράτος επισκέπτεται το εξωτερικό και επεκτείνει τις δραστηριότητες της εταιρείας. Πραγματοποιεί μεγάλες πωλήσεις καπνών, Αργινίου κυρίως, αλλά και άλλων περιφερειών της Ελλάδας, στην Ολλανδία και Γερμανία.

Το 1914, στην εταιρεία προστίθεται ο άλλος αδελφός, Γιάννης, που εκείνη την εποχή δικηγορεί στο Αργίνιο, ο Γιάννης το 1927 θα εκλεγεί αριστίνδην γερουσιαστής και το 1933 βουλευτής. Οι τρεις αδελφοί ανοίγουν γραφεία στο Άμστερνταμ της Ολλανδίας και, με τη λήξη του πρώτου παγκοσμίου πολέμου, στη Δρέσδη της Γερμανίας. Το 1915, τα τρία αδέρφια στρατεύονται. Στην επιχείρηση εισέρχεται ο τέταρτος, μεγαλύτερος αδελφός, Επαμεινώνδας, και το 1919 η έδρα της εταιρείας μεταφέρεται από το Αργίνιο στην Αθήνα, όπου

Εικόνα 23:Οι ιδρυτές της καπνοβιομηχανίας Παπαστράτος

και ιδρύεται η «Ομόρρυθμος Καπνεμπορική Εταιρεία Αδελφοί Παπαστράτου». Ο Επαμεινώνδας Παπαστράτος εγκαθίσταται στη Γερμανία, μέχρι το 1936, για να παρακολουθεί τις εξαγωγές, που έχουν γι' αυτούς ιδιαίτερη βαρύτητα. Ο βαθύς τους σύνδεσμος, η σύμπνοια και η αλληλεγγύη τους, αλλά και η εργατικότητα και το προοδευτικό τους πνεύμα, συνέτειναν ώστε, αλληλοσυμπληρούμενοι, να δημιουργήσουν το σημαντικό έργο που δημιούργησαν.

Το 1920, ίδρυσαν γραφεία στο Άμστερνταμ και το 1921 την εμπορική εταιρία «G.m.b.H. Papastratos Freres» στη Δρέσδη. Συνεργάστηκαν, επίσης, σε ευρεία κλίμακα με διάφορα μονοπώλια καπνού στο εξωτερικό (Αυστρία, Σουηδία, Γαλλία, Ισλανδία και άλλες χώρες). Οι Παπαστράτοι αποτέλεσαν σταθμό στην ιστορία της βιομηχανικής ζωής του τόπου θέτοντας ισχυρά θεμέλια στην ελληνική οικονομία, η οποία κινούνταν και ανέπνεε για πολλές δεκαετίες από το προϊόν του καπνού, όταν πλέον σταμάτησε να παίρνει οξυγόνο από την παραγωγή και εμπορία σταφίδας. Έβαλαν τη σφραγίδα τους ανατρέποντας εντελώς τα δεδομένα στον ανοργάνωτο, μέχρι τότε, κλάδο του καπνεμπορίου στην Ελλάδα.

Στην Ελλάδα, κτίζουν 12 σύγχρονες αποθήκες με πλήρεις εγκαταστάσεις διατηρήσεως του καπνού, με εξοπλισμό υγιεινής, με κάθε δυνατή εγγύηση για τους εργαζόμενους και με πρωτότυπα, για την εποχή, συστήματα οργανώσεως και επεξεργασίας. Το 1921, η «Αδελφοί Παπαστράτου», με έδρα την Αθήνα, είχε αποθήκες στο Αγρίνιο, στη Θεσσαλονίκη, στην Καβάλα, στην Ξάνθη, στον Βόλο, στο Ναύπλιο και στη Σμύρνη, καθώς και αντιπροσωπείες σε όλες σχεδόν τις καπνοπαραγωγικές περιοχές. Προτρέποντας τους παραγωγούς να ασχοληθούν με πιο ποιοτικά καπνά και εκσυγχρονίζοντας τον τρόπο συσκευασίας -καταφέροντας έτσι να ελέγχουν την σταθερή ποιότητα των καπνών που εμπορεύονταν- κατέστησαν τον ελληνικό καπνό προϊόν αρίστης ποιότητας και μεγάλης αξίας στις αγορές του εξωτερικού. Στη διάρκεια της δεκαετίας 1920-1929, επί συνολικής εξαγωγής στο εξωτερικό 400.000 περίπου τόνων ελληνικών καπνών, εταιρεία «Αδελφοί Παπαστράτου» εξήγαγε το ένα δέκατο περίπου αυτής της ποσότητας.

Τίποτα δεν φαίνεται ικανό να ανακόψει την ορμή των τεσσάρων αδερφών, ούτε καν ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ή η Μικρασιατική Καταστροφή, όταν το 1922 κάρηκαν 300.000 κιλά καπνά καλής ποιότητας που βρίσκονταν στο υποκατάστημα στη Σμύρνη. Το 1923, γίνεται η πρώτη απόπειρα διάθεσης καπνών στις Η.Π.Α. Παρ' όλες τις αντιξοότητες της δύσκολης αγοράς της Αμερικής, δημιουργούνται οι αναγκαίες επαφές και αρχίζουν οι εξαγωγές καπνών στη Βόρειο και Νότιο Αμερική. Έτσι, εξαγωγές γίνονται πλέον, εκτός από την Κεντρική Ευρώπη και την Αμερική, στις Κάτω Χώρες, στα Σκανδιναβικά κράτη, στην Αίγυπτο και στον Καναδά. Το 1926, αφ' ενός η κρίση των καπνών και αφ' ετέρου η δημιουργία γραφείων των ξένων εταιρειών απ' ευθείας στις καπνοπαραγωγικές χώρες, αρχίζουν να προβληματίζουν σε ότι αφορά των κλάδο των εξαγωγών.

Προβλέποντας τη δυσμενή κατάσταση που είχε αρχίσει να δημιουργείται στο χώρο του ελληνικού καπνεμπορίου, οι «Αδελφοί Παπαστράτου» αποφασίζει να στραφεί προς την καπνοβιομηχανία, με σκοπό τη διάδοση των προϊόντων της στη διεθνή αγορά. Κύρια αφορμή αυτής της κατεύθυνσης προς τη βιομηχανική

δραστηριότητα, αποτέλεσε η διακοπή της συνεργασίας της με τον οίκο «Haus Neuerburg» της Γερμανίας. Όπως αναφέρει ο Ε. Παπαστράτος, «πήραμε την απόφαση να πραγματοποιήσουμε πια το σχέδιο, που χρόνια μελετούσαμε: να ιδρύσουμε στην Ελλάδα ένα πρότυπο εργοστάσιο σιγαρέττων, που θέλαμε να αποτελέσει σταθμό στην εξέλιξη της καπνοβιομηχανίας στη χώρα μας».

Πράγματι τον Ιούλιο του 1930 δημιουργείται η «Ανώνυμος Βιομηχανική Εταιρεία Σιγαρέττων» (Παπαστράτος Α.Β.Ε.Σ.) και κατατίθεται για βιομηχανική διάκριση μεγάλη σειρά από σήματα τσιγάρων με ποικιλίες από καπνά Αγρινίου, Μακεδονίας και Θράκης. Στον Πειραιά, κτίζουν τεράστιο σύγχρονο εργοστάσιο, που θεωρήθηκε από τα τελειότερα του κόσμου, και το εξοπλίζουν με τις πλέον σύγχρονες μηχανικές και τεχνικές εγκαταστάσεις που εξασφαλίζουν άριστες συνθήκες εργασίας, υγιεινής και άνεσης. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, εγκαινίασε και έθεσε σε λειτουργία το καινούργιο εργοστάσιο, στις 21 Μαΐου του 1931.

Τη δεκαετία του 1931-1940, θέτουν σε κυκλοφορία πολλά σήματα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Κυριαρχούμενοι πάντα από την επιθυμία να προαγάγουν και να διαφημίσουν τα ελληνικά καπνά διεθνώς, αποφασίζουν να ιδρύσουν καπνοβιομηχανίες και στο εξωτερικό, με κύριο σκοπό να παράγουν προϊόντα προερχόμενα από ελληνικά καπνά. Το 1932 και 1933, οι Αδελφοί Παπαστράτου ιδρύουν στη Γερμανία την καπνοβιομηχανία «Hellas Zigarettenfabrik G.M.B.H.» και τα καπνά ήταν αποκλειστικώς ελληνικά. «Αυτό ήταν λάθος» γράφει ο Ε. Παπαστράτος, γιατί «το καπνιστικό κοινό της Γερμανίας ήταν μαθημένο στα ανατολικά καπνά, αλλά είχε συνηθίσει σε χαρμάνια καμωμένα από καπνά ελληνικά, τούρκικα και βουλγάρικα ανάμικτα». Το λάθος βέβαια διορθώθηκε, αλλά ήταν όμως αργά. Ο Χίτλερ είχε ανεβεί στην εξουσία, το κλίμα είχε γίνει εχθρικό για όλους τους ξένους. Έτσι, το 1936 «αναγκαστήκαμε να κλείσουμε το εργοστάσιό μας του Βερολίνου, με ζημιά πολύ σοβαρή, που εκμηδένισε τα κέρδη μιας δεκαετίας της καπνεμπορικής μας εταιρείας,. Το 1937 η οικογένεια επιχειρεί να εκμεταλλευθεί την αγορά της Αιγύπτου εξαγοράζοντας στο Κάιρο το εργοστάσιο «Nestor Gianaclis» (Νέστωρ Τζανακλής), παλιά ελληνική καπνοβιομηχανία. Αλλά «ύστερα από αγώνα δεκαοχτώ περίπου ετών, δαπανηρότατο, αναγκαστήκαμε κι εμείς το 1955 να σταματήσουμε τη λειτουργία του εργοστασίου μας του Καΐρου» γράφει ο ίδιος

Σύμφωνα με τις στατιστικές του υπουργείου το 1936, στα καπνά απασχολούνταν περίπου 1.000.000 εργάτες και υπάλληλοι, σχεδόν το 1/6 του ελληνικού πληθυσμού. Από την πώληση των καπνών στο εξωτερικό εισάγονταν χρήματα που αντιπροσώπευαν το 40% με 50% των χρημάτων που εισάγονταν από όλα τα υπόλοιπα προϊόντα, ενώ με τη φορολογία του καπνού το ελληνικό κράτος εισέπραττε το 1/5 των προσόδων του. Τα τσιγάρα των αδελφών Παπαστράτου, ειδικά ο Άσσος Παπαστράτου, έγιναν πολύ δημοφιλή στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, αν και η λέξη Άσσος δεν εμφανιζόταν αρχικά πουθενά επάνω στο πακέτο.

Τον Σεπτέμβριο του 1940, παραμονές του πολέμου, πεθαίνει αιφνιδίως ο Σωτήρης, και μετά την απελευθέρωση, η επιχείρηση συνεχίζεται από τους τρεις αδελφούς, Ευάγγελο, Γιάννη και Επαμεινώνδα, καθώς και τους ανιψιούς τους Θ.Καψάλη (οικονομολόγο και μετέπειτα πολιτικό) και Τάσο Παπαστράτο

(οικονομολόγο και γιό του Γιάννη) ο οποίος αργότερα αναλαμβάνει και τη διεύθυνση της καπνοβιομηχανίας. Ένα χρόνο μετά, οι Γερμανοί δεσμεύουν 1.500.000 κιλά καπνού που προορίζονταν για εξαγωγή. Ακολουθεί ο εμφύλιος διχασμός, οπότε το εργοστάσιο βομβαρδίζεται πρώτα από αγγλικά πλοία και μετά, όταν το κατέλαβαν οι Άγγλοι, από τον ΕΛΑΣ.

Τη δεκαετία του 1931-1940 κυκλοφορούν τα σήματα: Ν°1 (κόκκινο και λευκό), Ν°2(κόκκινο), Ν°3(πορτοκαλί), Ν°4(μπλέ), Ν°5(κίτρινο), Ν°6(λευκό) και Ν°6 HELLAS(χρυσό), Ν°7(γκρί σκούρο, κόκκινο και λευκό), Ν°8(πράσινο), Ν°9(μπλέ και λευκό), Ν°10(μπλέ ανοιχτό, κόκκινο και λευκό), και το Ν°15(μπέζ και λευκό), πολλά από αυτά σχεδιασμένα από το «Ατελιέ Καστανάκη – Σπαχή». Την ίδια δεκαετία κυκλοφορούν, κυρίως για εξαγωγή τα σήματα HELLAS, WHITE, BLUE και YELLOW, HELLAS SPECIAL(μαύρο με χρυσό), OLD NAVY(πράσινο και κίτρινο), ANCHOR (μπλέ), AZIZI και ALVANA, ενώ από το εργοστάσιο του Βερολίνου, προορισμένα για τη Γερμανική αγορά, κυκλοφορούν τα σήματα HELLAS FEE, HELLAS DIANA, και HELLAS REA.

Άλλες μάρκες προς εξαγωγή, που κυκλοφορούν τη ίδια εποχή είναι οι εξής: GOLDEN LION(μπλέ και κόκκινο), THE RED COCK(κίτρινο), GIRAFFE(κόκκινο με κίτρινο), HUNTER(κίτρινο), και QUICK, ενώ από το εργοστάσιο του Καΐρου επανακυκλοφορούν τα εξαγορασθέντα σήματα της «Nestor Gianaclis», KING, QUEEN, EXTRA FINE και SETOS. Το 1940, κυκλοφορεί το σήμα AERA(28 October 1940) και αμέσως μετά, το Ν°26(μπλέ, κόκκινο και πορτοκάλι), ενώ το 1953 το σήμα DIANA – ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ, και το 1958 το Ν°11(σε μπέζ φόντο).

Η πολύ δύσκολη περίοδος του πολέμου συσώρευσε τεράστιες ζημιές, που εν μέρει καλύφθηκαν από τις νομισματικές αναπροσαρμογές της περιόδου εκείνης. Και τα μεταπολεμικά όμως χρόνια ήταν πολύ δύσκολα. Κύριο μέλημα της εταιρείας, στάθηκε η ανασυγκρότησή της, με εκσυγχρονισμό του μηχανικού εξοπλισμού, με εκπαίδευση και προσαρμογή του προσωπικού στις νέες μεθόδους και με ανάπτυξη νέων σημάτων, προσαρμοσμένων στην προτίμηση του κοινού. Η κατανάλωση των τσιγάρων στο εσωτερικό φθάνει σε ικανοποιητικά ύψη, ενώ οι εξαγωγές δυσκολεύονται λόγω της επικράτησης των America Blend.

Πλέον ο Ευάγγελος Παπαστράτος έχει μείνει μόνος μετά το θάνατο του Επαμεινώνδα το 1953 και του Ιωάννη το 1958. Τουλάχιστον μέχρι το 1973, όταν απεβίωσε σε ηλικία 89 ετών, αφήνοντας στο τιμόνι τον Αναστάσιο Παπαστράτο.

Οι εξαγωγές της εταιρείας σε φύλλα καπνού, ξαναβρίσκουν τους προπολεμικούς πελάτες. Στη Γερμανία, τον οίκο «Reemtsa» και στην Αμερική, τους «Glenn Tobacco» και «Philip Morris». Το 1957, η εταιρεία κυκλοφορεί το πρώτο της τσιγάρο με φίλτρο, το Φ-ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ. Στη δεκαετία του 1960 αναβιώνουν πολλά από τα παλιά σήματα, προσαρμοσμένα σε συσκευασίες αμερικάνικου τύπου. Μεταξύ αυτών το OLD NAVY, ανανεωμένο και προσαρμοσμένο για καπνιστές που προτιμούν τη γεύση American Blend. Επίσης κυκλοφορούν και τέσσερα νέα σήματα του Άσσου: ΑΣΣΟΣ ΦΙΛΤΡΟ, SUPER, EXPORT και ΑΣΣΟΣ ΦΙΛΤΡΟ ΚΑΣΕΤΙΝΑ. Ακόμα κυκλοφορούν και τα σήματα ΡΗΓΑΣ, BYRON, MISTRAL και TABACO, ενώ σχεδόν

παράλληλα κατασκευάζει το σήμα ASTOR, για λογαριασμό της γερμανικής καπνοβιομηχανίας «Reemtsma».

Το 1975, ξεκινάει τη συνεργασία της με την « Philip Morris», για την κατασκευή και πώληση του σήματος MARLBORO στην Ελλάδα. Ως το 1980, τα οικονομικά αποτελέσματα είναι πενιχρά, με πολλές και ζημιογόνες χρονιές. Από το 1983, αρχίζουν να καρποφορούν οι κόποι των δύσκολων μεταπολεμικών χρόνων και τα οικονομικά αποτελέσματα ολοένα βελτιώνονται. Από τη δεκαετία του 1980 μέχρι σήμερα, μεταξύ άλλων νέων σημάτων που κυκλοφορούν, η οικογένεια των Άσων διευρύνεται με πολλά σήματα διαφόρων κατηγοριών τύπου Lights και Ultra, με κορυφαίο σήμα το ASSOS INTERNATIONAL. Ειδικά τα τελευταία χρόνια, η τεράστια επιτυχία στις εξαγωγές των σημάτων ASSOS INTERNATIONAL και PRESIDENT, κατέταξαν την εταιρεία στις πιο δυναμικές και κερδοφόρες.

Το εργοστάσιο ιδρύθηκε το 1975 από την εταιρεία «ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ ΑΒΕΣ» ως συσκευαστήριο καπνού. Ήταν ένας ουσιαστικός αναπτυξιακός πυλώνας για την περιοχή, αλλά και μια λύση για το εργασιακό ζήτημα της περιοχής, αφού δούλευε συνεχώς σε 3 βραδιές και έφτανε να απασχολεί έως και πάνω από 700 άτομα. Ένα εργοστάσιο πρότυπο σ' ένα χώρο 120 στρεμμάτων. Αυτή η παραγωγική περίοδος συνεχίστηκε αδιάλειπτα για 17 χρόνια. Ο κόσμος χόρτασε ψωμί.

Έρχεται όμως το 1992, οπότε το εργοστάσιο κλείνει για οικονομικούς λόγους ή μάλλον για λόγους οικονομίας. Μεσολαβούν 3 χρόνια πλήρους απραξίας. Το 1995 το εργοστάσιο ξανανοίγει σαν «γραμμή Μπέρλεϊ». Έχει δηλαδή ως αντικείμενο το πρώτο στάδιο επεξεργασίας καπνού. Εργαζόμενοι συνολικά είκοσι. Οι χώροι των 55.000 τετραγωνικών μέτρων (στεγασμένων) που έσφυζαν από εργασία και παραγωγή, απέμειναν με δύο δεκάδες εργαζομένους.

Στα μέσα της δεκαετίας του '90, όταν πλέον είχαν κυριαρχήσει τα ξένα σήματα στην ελληνική αγορά, το τέλος της δυναστείας της οικογένειας Παπαστράτου ήταν πια πολύ κοντά. Μόνο ο Αναστάσιος Παπαστράτος είχε μείνει για να κρατήσει το όνομα ψηλά, ο οποίος ήταν αποφασισμένος να μην ενδώσει στις δελεαστικές προτάσεις της Philip Morris. Με το θάνατό του όμως, στις 9 Ιουλίου του 1998, θα άνοιγε η κεκρόπορτα ώστε η ιστορική επιχείρηση να περάσει σε ξένα χέρια.

Τα χρόνια περνούν και έρχεται το 2003. Μια χρονιά σταθμός για την ιστορία της οικογένειας Παπαστράτου, αλλά και του Αγρινίου. Η εταιρεία «ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ ΑΒΕΣ» αγοράζεται εξ' ολοκλήρου από τη "Φίλιπς Μόρις" και βέβαια μέσα στο πακέτο είναι και το κτίριο της Μεγάλης Χώρας. Πέντε χρόνια αργότερα το 2008, τα γραφεία και το εργοστάσιο στον Πειραιά κλείνουν και η έδρα μεταφέρεται στον Ασπρόπυργο.

Τον Μάιο του 2009, εγκαινίασαν το νέο εργοστάσιο στον Ασπρόπυργο, επένδυση ύψους 100 εκατ. ευρώ, το οποίο είναι ένα από τα πλέον σύγχρονα της Philip Morris International στην Ευρώπη, όπου απασχολούνται 800 εργαζόμενοι σε διαφορετικά τμήματα & θέσεις. Πρόσφατα, η Παπαστράτος απέκτησε νέα γραμμή παραγωγής

Εικόνα 24:Εγκαταστάσεις της " Παπαστράτος " στον Ασπρόπυργο

λεπτοκομμένου καπνού για «στριφτά» τσιγάρα, μία επένδυση ύψους 3 εκατ. ευρώ. Διαθέτουμε επίσης αποθήκες καπνών στο Αγρίνιο καθώς και περιφερειακά γραφεία πωλήσεων στη Θεσσαλονίκη και την Πάτρα.

Η παραγωγή «γραμμής Μπέρλεϊ» συνεχίζει ως το 2009, οπότε το πάλαι ποτέ εργοστάσιο μετατρέπεται σε αποθήκες διακίνησης καπνού. Τα καπνά μεταφέρονται στις αποθήκες της Μεγάλης Χώρας και από εκεί προς τα Ευρωπαϊκά εργοστάσια (κατά 60%) και προς τα κεντρικά στον Ασπρόπυργο (κατά 40

Η Παπαστράτος, θυγατρική της Philip Morris International (PMI) από το 2003, είναι σήμερα η μεγαλύτερη εταιρεία παραγωγής προϊόντων καπνού στην Ελλάδα. Με έδρα της τον Ασπρόπυργο, απασχολεί περίπου 800 εργαζομένους. Στα προϊόντα της περιλαμβάνονται επιτυχημένα διεθνή σήματα, όπως το Marlboro - το κορυφαίο σήμα σε πωλήσεις διεθνώς -, τα L&M, Philip Morris, καθώς και δημοφιλή ελληνικά σήματα, όπως ο ιστορικός Assos και το Zante.

Η στήριξη της μητρικής εταιρείας PMI στην Παπαστράτος και στην Ελλάδα είναι σταθερή διαχρονικά. Από το 2003 υλοποιείται με συνέπεια ένα επενδυτικό πλάνο, το οποίο πλέον ανέρχεται σε περισσότερα από 600 εκατ. ευρώ. Έχουν πραγματοποιηθεί επενδύσεις και προγράμματα που αναβαθμίζουν το εργοστάσιο - ένα από τα πλέον σύγχρονα εργοστάσια της PMI στην Ευρώπη με συνολική δυνατότητα παραγωγής 20 δισ. τσιγάρα ετησίως -, ενισχύουν την παραγωγή και τα σήματα της εταιρείας και αναπτύσσουν τους εργαζομένους της.

Τα τελευταία χρόνια, παρ' όλη τη δύσκολη οικονομική συγκυρία, οι επενδύσεις συνεχίζονται, γεγονός εξαιρετικά σημαντικό, καθώς ο κλάδος του καπνού απασχολεί συνολικά 60.000 οικογένειες (στην καλλιέργεια καπνού, στο εμπόριο και στη βιομηχανία), αντιπροσωπεύει περίπου το 7% των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού και οι εξαγωγές καπνών και προϊόντων καπνού αποτελούν περίπου το 9% των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων.

Τον Φεβρουάριο του 2013 η PMI υπέγραψε σύμφωνο συνεργασίας με την ελληνική κυβέρνηση, το οποίο προβλέπει αφενός μεν αύξηση κατά 20% των ποσοτήτων ελληνικών καπνών ανατολικού τύπου που θα αγοράσει η εταιρεία κατά την τριετία 2013-2015 σε σχέση με την προηγούμενη τριετία, αφετέρου δε την προώθηση ορθών αγροτικών πρακτικών, προκειμένου τα ελληνικά καπνά να

διατηρήσουν την υψηλή τους ποιότητα και να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

Τον Αύγουστο του 2013 η Philip Morris International και η Παπαστράτος ανακοίνωσαν τη μετατροπή των υπερσύγχρονων αποθηκών της Παπαστράτος στο

Εικόνα 25: Καπναποθήκες " Παπαστράτος " στο Αγρίνιο

Αγρίνιο σε logistics hub για την Ευρώπη για καπνά ανατολικού τύπου. Οι αποθήκες του Αγρινίου θα αποτελέσουν το μοναδικό ιδιόκτητο logistics hub της Philip Morris International στην Ευρώπη και εκεί θα αποθηκεύονται καπνά ανατολικού τύπου προερχόμενα από την Ελλάδα, τη Βουλγαρία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, τα οποία στη συνέχεια θα διακινούνται προς εργοστάσια του ομίλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τη Ρωσία και την Ουκρανία. Οι αποθήκες του Αγρινίου καλύπτουν 58.000

τετραγωνικά μέτρα και βρίσκονται σε έκταση 250.000 τετραγωνικών μέτρων.

Ο Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της Παπαστράτος κ. Νικήτας Θεοφιλόπουλος, μετά τη συνάντηση που είχε με τον Πρωθυπουργό κ. Αντώνη Σαμαρά και τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης κ. Αθ. Τσαυτάρη, δήλωσε σχετικά «η Ελλάδα αποτελεί για την Philip Morris International χώρα στρατηγικής σημασίας για τα καπνά ανατολικού τύπου. Όταν υπογράψαμε το Φεβρουάριο με την Ελληνική Κυβέρνηση τη Συμφωνία για την αγορά καπνών ανατολικού τύπου, αναφέραμε ότι ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο στην ιστορία της εταιρείας μας στη χώρα. Προχωράμε τώρα στο επόμενο βήμα, με τη μετατροπή των υπερσύγχρονων αποθηκών της Παπαστράτος στο Αγρίνιο σε logistics hub της Philip Morris International για καπνά ανατολικού τύπου για την Ευρώπη, το οποίο θα ενισχύσει τον τομέα των διεθνών και εγχώριων μεταφορών της χώρας και το εξαγωγικό έργο του κλάδου. Σε συνδυασμό, δε, με το συνολικό πρόγραμμα επενδύσεών μας, που έχει ξεπεράσει τα 600 εκ. ευρώ την τελευταία δεκαετία, ευελπιστούμε να συμβάλλουμε στην προσπάθεια της χώρας για έξοδο από την κρίση.»

Τον Νοέμβριο του 2014 η Παπαστράτος ανακοίνωσε νέα επένδυση ύψους 25 εκατ. ευρώ για την εγκατάσταση επτά νέων γραμμών παραγωγής και μιας υπερσύγχρονης μονάδας επεξεργασίας καπνού.

4.2.1.1 Η προσφορά της εταιρείας «Παπαστράτος» στο Αγρίνιο και στην κοινωνία.

Οι αδελφοί Παπαστράτου πάντοτε φρόντιζαν για τη γενέθλια πόλη τους, το Αγρίνιο και τη βοήθησαν πολύ με πλήθος έργων. Το 1933 ο δήμος Αγρινίου έδωσε το όνομά τους στον κεντρικότερο δρόμο της πόλης, την οδό Παπαστράτου.

Τελευταίος απευθείας απόγονος των αδελφών Παπαστράτου ήταν ο Αναστάσιος Παπαστράτος γιος του Ιωάννη.

Οι αδελφοί Παπαστράτου δώρισαν τα παρακάτω κτίρια στο Δήμο Αγρινίου:

- Το μεγάλο πάρκο της πόλης, το Παπαστράτειο δημοτικό πάρκο ήταν ιδιοκτησία της οικογένειας την οποία δώρισαν στον δήμο και διαμορφώθηκε το 1933. Στην κύρια είσοδο του πάρκου βρίσκονται και οι προτομές των αδελφών. Καλύπτει συνολικά 54 στρέμματα. Η ιστορία του αρχίζει εδώ και ογδόντα έξι περίπου χρόνια, όταν το 1919 η οικογένεια Παπαστράτου αγόρασε και διαμόρφωσε το χώρο σε πρότυπο πάρκο για τους κατοίκους του Αγρινίου.
- Τα Παπαστράτεια Εκπαιδευτήρια. Η ανέγερση των εκπαιδευτηρίων έγινε εξολοκλήρου με δαπάνη των δωρητών 'Αδερφών Παπαστράτου'. Άρχισε το έτος 1931 και περατώθηκε το 1933, οπότε και παραδόθηκε για σχολική χρήση.
- Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αγρινίου στεγάζεται σε κτήριο που βρίσκεται νοτιοανατολικά του μεγάλου πάρκου της πόλης και κτίστηκε τη δεκαετία του '60 με δωρεά των αδελφών Παπαστράτου. Εκτίθεται ευρήματα που καλύπτουν ένα ευρύ χρονολογικό φάσμα από τη Νεολιθική εποχή έως τα ύστερα ρωμαϊκά χρόνια και προέρχονται από ολόκληρο το νομό Αιτωλοακαρνανίας εκτός των περιοχών Θέρμου και Θυρρείου.
- Το Παπαστράτειο Μέγαρο της ΓΕΑ (Γυμναστική Εταιρεία Αγρινίου) δωρήθηκε από την ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ ΑΒΕΣ το 1994. Στις 11 Νοεμβρίου 2004 ο Δημήτριος Γκέρτσος, Πρόεδρος της Ανωνύμου Εταιρείας Αξιοποίησης Ακινήτων "Αφοι ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΥ Α.Ε." δώρισε στον δήμο Αγρινίου το σύγχρονο κτήριο των καπναποθηκών συνολικού εμβαδού 9.835 m² που κατασκευάσθηκε το 1969. Πρόκειται για ένα μεγαλοπρεπές κτήριο που βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, απέναντι από το Δημαρχείο. Πραγματικό κόσμημα που καλύπτει τις ανάγκες της πνευματικής, λαογραφικής και καλλιτεχνικής κίνησης της πόλης του Αγρινίου και της ευρύτερης περιοχής. Περιλαμβάνει αίθουσα λαογραφικού μουσείου και βιβλιοθήκης, χώρους διοργάνωσης εκθέσεων, αίθουσες διδασκαλίας χορού, εντευκτήρια εκδηλώσεων και αίθουσα 300 θέσεων, με σύγχρονες εγκαταστάσεις και μεταφραστικό κέντρο.
- Οι παλιές καπναποθήκες στο κέντρο του Αγρινίου παραχωρήθηκαν από το ίδρυμα Παπαστράτος στο Δήμο Αγρινίου και θα διαμορφωθεί κατάλληλα ώστε να στεγάσει όλες τις υπηρεσίες του Δήμου Αγρινίου. Το συγκεκριμένο κτήριο μελετήθηκε κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αποτελέσει πρότυπο ενεργειακής απόδοσης

Παράλληλα, η Παπαστράτος έχει αναπτύξει ένα δυναμικό πρόγραμμα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Από το 2009 έως σήμερα η εταιρεία έχει διαθέσει περισσότερα από 1 εκατ. ευρώ σε δράσεις για την καπνοπαραγωγική κοινότητα, τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και τις τοπικές περιοχές στις οποίες δραστηριοποιείται. Η εκπαίδευση 1.200 ανέργων, η παροχή πετρελαίου θέρμανσης σε σχολεία καπνοπαραγωγών περιοχών, η χρηματοδότηση δικτύου ύδρευσης στην Ξάνθη, η αναβάθμιση ιστορικής περιοχής στο κέντρο της Αθήνας είναι μερικές από τις ενέργειες τις οποίες έχει υλοποιήσει η εταιρεία τα τελευταία χρόνια.

Η Παπαστράτος έχει αναπτύξει ένα δυναμικό πρόγραμμα φιλανθρωπικών χορηγιών που υλοποιείται σε πολλές περιφέρειες της χώρας. Σημαντική φιλανθρωπική δράση για το 2013 είναι η χρηματοδότηση για πετρέλαιο θέρμανσης σε σχολεία καπνοπαραγωγικών περιοχών στη Βόρεια Ελλάδα. Μια ακόμα σημαντική ενέργειά στο πλαίσιο αυτό είναι το πρόγραμμα δωρεάν κατάρτισης και πιστοποίησης 1.000 ανέργων, εργαζομένων και αυτοαπασχολούμενων «Προετοιμάσου για το Αύριο» που υλοποιήσαμε φέτος σε συνεργασία με το ΚΕΚ ΙΒΕΠΕ. Στην τοπική κοινωνία του Ασπρούργου στηρίζουμε το Κοινωνικό Παντοπωλείο του Δήμου που βοηθά φτωχές οικογένειες και αστέγους.

Κεφάλαιο 5ο: Διαχρονική εξέλιξη βασικών μεγεθών της καπνοκαλλιέργειας στην Ελλάδα

5.1. Εξέλιξη εκτάσεων καπνοκαλλιέργειας και παραγωγής καπνού στην Ελλάδα

Η καλλιεργούμενη έκταση του καπνού μειώνεται σταδιακά από 1,47 εκατ. στρέμματα το 1963 σε 822 χιλ. στρέμματα το 1974, για να ακολουθήσει μια μικρή ανάκαμψη τη δεκαετία 1975-1985 (Πίνακας 1). Μετά το 1992 συνεχίζεται η πτωτική πορεία με συνέπεια την μείωση κατά περίπου 50% την περίοδο 1992-2003. Μετά το 2006 η επίδραση της αναθεωρημένης ΚΑΠ είναι καταλυτική, αφού η καλλιεργούμενη έκταση με καπνό το 2006 δεν ξεπερνά τα 184 χιλ. στρέμματα και το 2013 δεν ξεπέρασε τα 140 χιλ στρέμματα²⁷.

ΕΤΗ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΚΑΠΝΩΝ (στρ.)
1963	1.470.000
1974	822.000
1975	1.200.000
1980	910.000
1985	990.000
1992	750.000
1995	610.000
2000	450.000
2006	184.000
2013	140.000

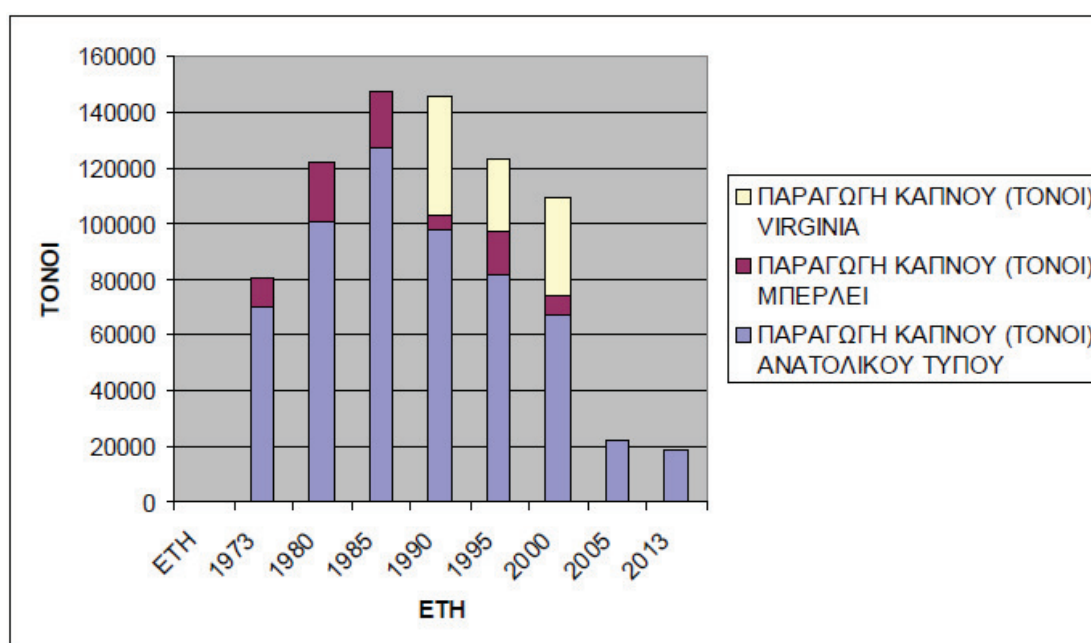
Πίνακας 1: Καλλιεργούμενες εκτάσεις καπνού κατά ποικιλία (στρ.)
(Πηγή: Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων)

Η παραγωγή καπνού ακολούθησε την αρχική πτωτική πορεία και την εν συνεχεία σταθεροποίηση που σημειώθηκε στις καλλιεργούμενες εκτάσεις, αλλά δεν ακολούθησε τη μείωση στη δεκαετία το 1990, γεγονός που οφείλεται στην αυξημένη παραγωγικότητα της ποικιλίας Virginia. Από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 η παραγωγή μειώνεται σταδιακά μέχρι το 2005, για να ακολουθήσει η θεαματική μείωση κατά 80% το 2006 ως συνέπεια της νέας ΚΑΠ (διάγραμμα 1).²⁸

²⁷ Πηγή: www.aootools.aua.gr : «Η καπνοκαλλιέργεια και η εξέλιξη της με τη νέα ΚΑΠ» Καρανικόλας, Π –Γούσιος, Ι- Νέλλας .Ε- Τσιμπούκας .Κ, 25/01/2015

²⁸ Πηγή: www.toad.eesc.europa.eu/

Ως προς τη σύνθεση της παραγωγής, τα καπνά ανατολικού τύπου αποτελούν το 80% - 90% της συνολικής παραγωγής (το υπόλοιπο καταλαμβάνει η ποικιλία Μπέρλεϊ) μέχρι το 1983, οπότε αρχικά η ποικιλία Μπέρλεϊ και κατόπιν η ποικιλία Virginia αποτελούν το 1/4 της συνολικής παραγωγής και αθροιστικά οι δύο αμερικάνικες ποικιλίες πάνω από το 1/3 της παραγωγής, με αυξητική τάση στις αρχές της δεκαετίας του 2000, οπότε και φθάνουν το 50% το 2005. Η παραγωγή, από 109 χιλ. τόνους το 2005 μειώνεται κατά 80% για να φθάσει στις 22 χιλ. τόνους περίπου το 2006, αποτελούμενη αποκλειστικά από ποικιλίες ανατολικού τύπου και σήμερα (2013) να μην ξεπερνά τους 19 χιλ. τόνους.

Διάγραμμα 1: Παραγωγή καπνού στην Ελλάδα (τόνοι)
(Πηγή: Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων)

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη της καπνοπαραγωγής στην χώρα μας τα τελευταία τρία χρόνια όσον αφορά την ποσότητα παραγωγής, τις εκτάσεις που καλλιεργήθηκαν, τον πλήθος των καπνοκαλλιεργητών και τις μέσες τιμές παραγωγού για τις ποικιλίες Βιρτζίνια και Ανατολικού τύπου.

Για την ποικιλία Βιρτζίνια το 2011 σε σχέση με το 2010 παρατηρούμε μια αξιοσημείωτη αύξηση στην παραγωγή της τάξης του 131% με αντίστοιχη αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων και των καπνοκαλλιεργητών. Η αύξηση της παραγωγής αποδίδεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση της τιμής παραγωγού η οποία κατά μέσο όρο το 2011 κυμάνθηκε γύρω στα 2,40 €/κιλό αυξημένη κατά 18% σε σχέση με αυτή του 2010. Το 2012 σε σχέση με το 2011 παρουσιάζεται μικρή κάμψη της παραγωγής της τάξης του -0,48% με αντίστοιχη κάμψη των καλλιεργούμενων εκτάσεων κατά -5,40% και του αριθμού των παραγωγών κατά -1,96% με την μέση τιμή παραγωγού να παραμένει αμετάβλητη στα 2,40€/κιλό.

Για τις ποικιλίες Ανατολικού τύπου (Μπασμά και Κατερίνη) το 2011 σε σχέση με το 2010 η παραγωγή σημείωσε μικρή αύξηση της τάξης του 1% περίπου ενώ

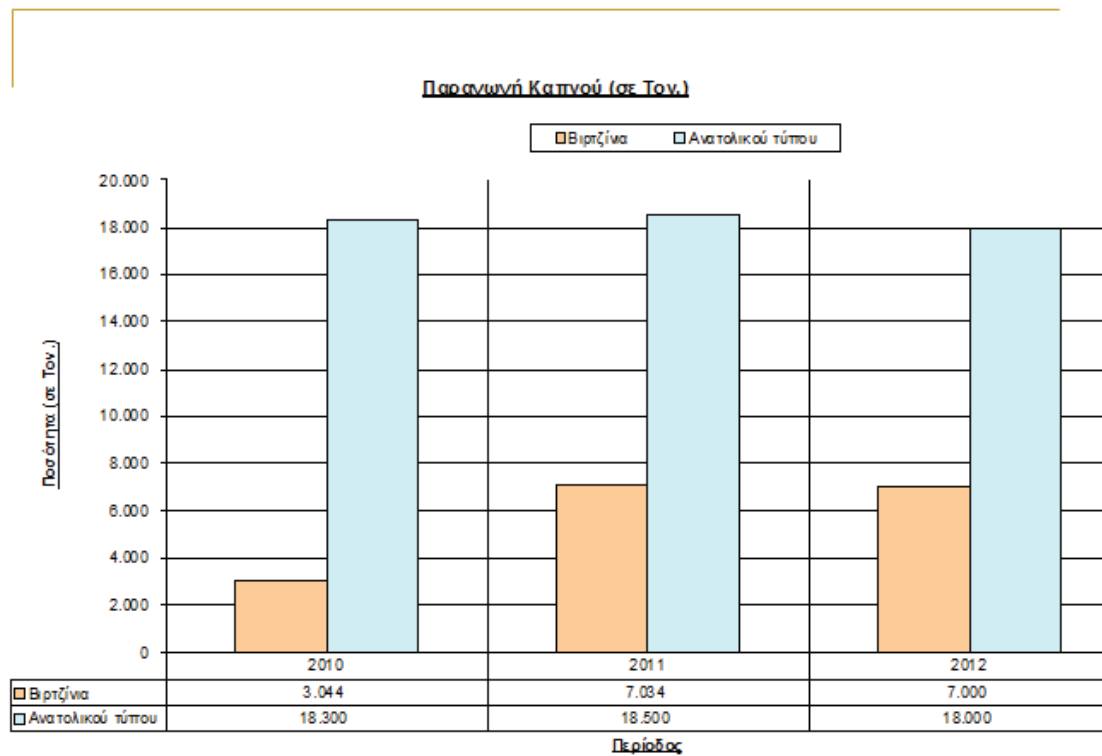
αντίστοιχα οι καλλιεργούμενες εκτάσεις μειώθηκαν κατά -11% και ο αριθμός των παραγωγών κατά -2% περίπου ενώ οι τιμές παραγωγού παρουσίασαν αισθητή αύξηση της τάξης του 17%. Το 2012 σε σχέση με το 2011 ενώ οι καλλιεργούμενες εκτάσεις παρουσιάζουν αύξηση κατά 5,26% και ο αριθμός των παραγωγών κατά 3,05% η παραγωγή μειώθηκε κατά -2,70% περίπου ενώ η τιμή παραγωγού κατά μέσο όρο κυμάνθηκε στα ίδια επίπεδα του 2011 στα 4,10€/κιλό²⁹.

		2010	2011	2012	% Μεταβ. 2010-2011	% Μεταβ. 2011-2012
Βιρτζίνια	Αριθμός Παραγωγών	225	510	500	127%	-1,96%
	Έκταση (σε Εκτάρια)	707	1.797	1.700	154%	-5,40%
	Παραγωγή (σε Τον.)	3.044	7.034	7.000	131%	-0,48%
	Μέση Τιμή (σε €/κιλό)	2,03	2,40	2,40	18%	0%
Ανατολικού τύπου	Αριθμός Παραγωγών	13.300	13.100	13.500	-2%	3,05%
	Έκταση (σε Εκτάρια)	14.864	13.300	14.000	-11%	5,26%
	Παραγωγή (σε Τον.)	18.300	18.500	18.000	1%	-2,70%
	Μέση Τιμή (σε €/κιλό)	3,50	4,10	4,10	17%	0%

Πίνακας 2: Εξελίξεις στα καπνά τα έτη 2010,2011 και 2012
(Πηγή: ΠΑΣΕΓΕΣ)

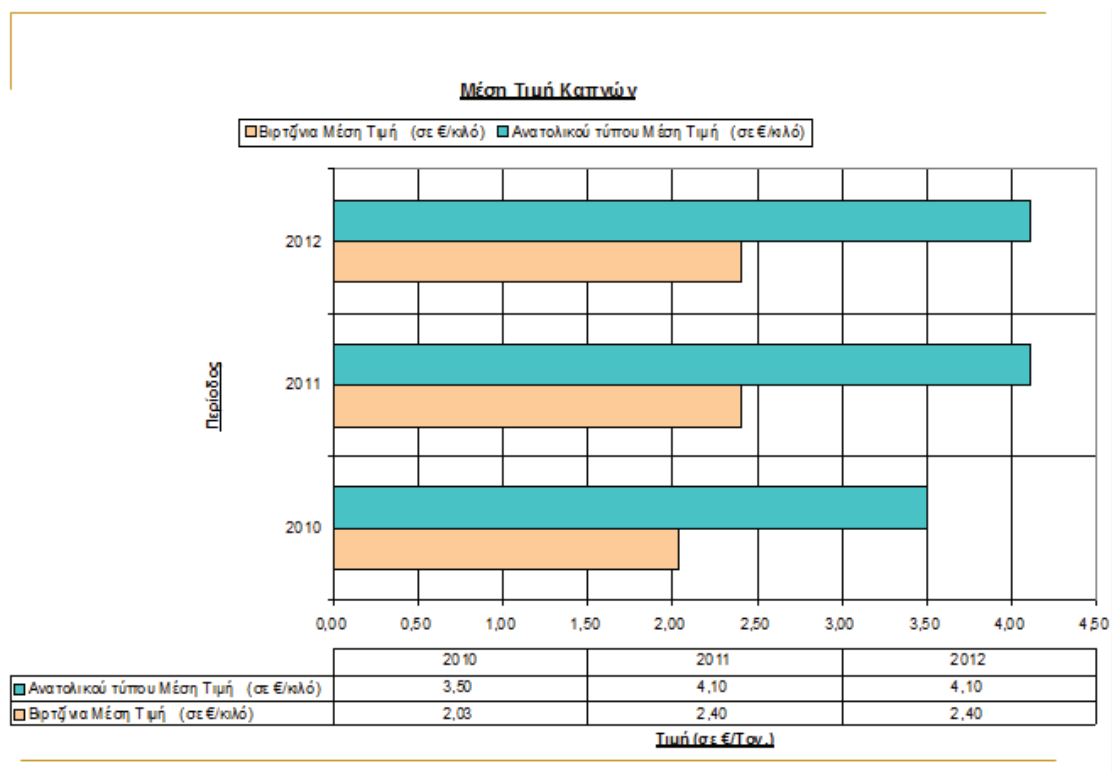
Στο γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζεται η διακύμανση της παραγωγής καπνών τα τελευταία τρία χρόνια κατά ποικιλία. Όπως φαίνεται η ποικιλία Βιρτζίνια παρουσιάζει αξιοσημείωτη αύξηση τα έτη 2011 και 2012 σε σχέση με το 2010 ενώ η παραγωγή των Ανατολικού τύπου καπνών κυμαίνεται την τελευταία τριετία στα ίδια σχεδόν επίπεδα. Βέβαια εμφανές είναι ότι η καλλιέργεια και παραγωγή Ανατολικού τύπου καπνών υπερτερεί σημαντικά της αντίστοιχης των Βιρτζίνια.

²⁹ Από την ΠΑΣΕΓΕΣ, Υπηρεσία Αγροτικής Οικονομίας, Θ. Βλουτής: Εξελίξεις στην αγορά των Καπνών [2010-2012]:

Διάγραμμα 2: Παραγωγή καπνού τα έτη 2010, 2011 και 2012
(Πηγή: ΠΑΣΕΓΕΣ)

Όσον αφορά την μέση τιμή παραγωγού στα καπνά Ανατολικού τύπου και Βιρτζίνια αντίστοιχα το παρακάτω διάγραμμα αποτυπώνει την διακύμανση των τελευταίων τριών ετών αλλά και την διαφοροποίησή τους.

**Διάγραμμα 3: Μέση τιμή καπνών τα έτη 2010, 2011 και 2012
(Πηγή: ΠΑΣΕΓΕΣ)**

5.2. Εξαγωγές ελληνικών καπνών

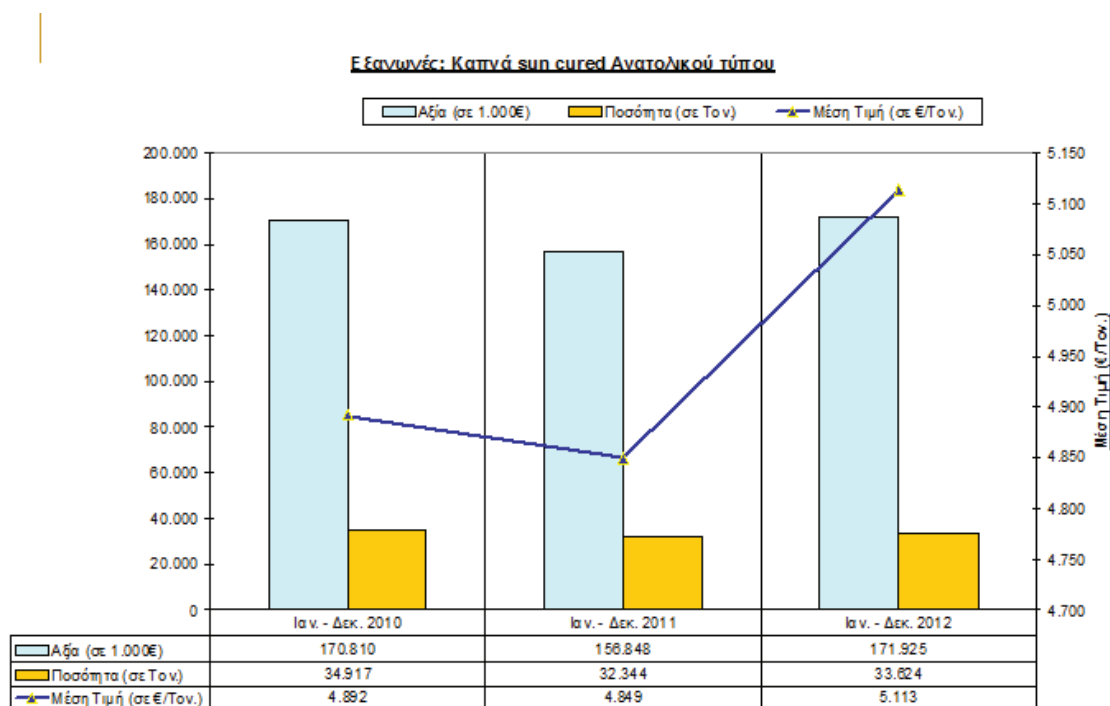
Η εμπορία καπνού στην Ελλάδα δημιουργήθηκε από την ανάγκη διάθεσης της μεγάλης παραγωγής καπνού, η οποία δεν μπορούσε να απορροφηθεί από την εγχώρια κατανάλωση. Ο καπνός θεωρείται ένα από τα εθνικά μας προϊόντα και συγκαταλέγεται μεταξύ των κυριότερων εξαγωγίμων προϊόντων, δεδομένου ότι το 80% περίπου ετήσιας εγχώριας παραγωγής του εξάγεται σε περισσότερες από εκατό χώρες τα τελευταία χρόνια, αποτελώντας έτσι σημαντική πηγή συναλλάγματος. Στις δεκαετίες του 50 και 60, η αξία των εξαγωγών καπνού αποτελούσε το 50% της συνολικής αξίας των γεωργικών εξαγωγών, στην δεκαετία του 70 το 30% και του 80 του 16%.

Οι εξαγωγές καπνών Ανατολικού τύπου την τελευταία τριετία, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, παρουσιάζονται στον πίνακα και το διάγραμμα που ακολουθούν. Σύμφωνα με αυτά το 2011 σε σχέση με το 2010 παρουσιάζεται μία μείωση της ποσότητας που εξήχθη κατά -7% και της αξίας κατά -8% ενώ η μέση τιμή μειώθηκε κατά -1%.

Αντίστοιχα το 2012 σε σχέση με το 2011 οι ποσότητες που εξήχθηκαν παρουσιάζουν αύξηση κατά 4% η δε αξία τους παρουσιάζεται αυξημένη κατά 10% με την μέση τιμή να παρουσιάζει τελικά αύξηση κατά 5%.

	Αξία (σε 1.000€)	Ποσότητα (σε Τον.)	Μέση Τιμή (σε €/Τον.)
Ιαν. - Δεκ. 2010	170.810	34.917	4.892
Ιαν. - Δεκ. 2011	156.848	32.344	4.849
Ιαν. - Δεκ. 2012	171.925	33.624	5.113
% Μεταβολή 2010 -2011	-8%	-7%	-1%
% Μεταβολή 2011 -2012	10%	4%	5%

Πίνακας 3:Εξαγωγές καπνών sun cured Ανατολικού τύπου τα έτη 2010, 2011 και 2012
(Πηγή:ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

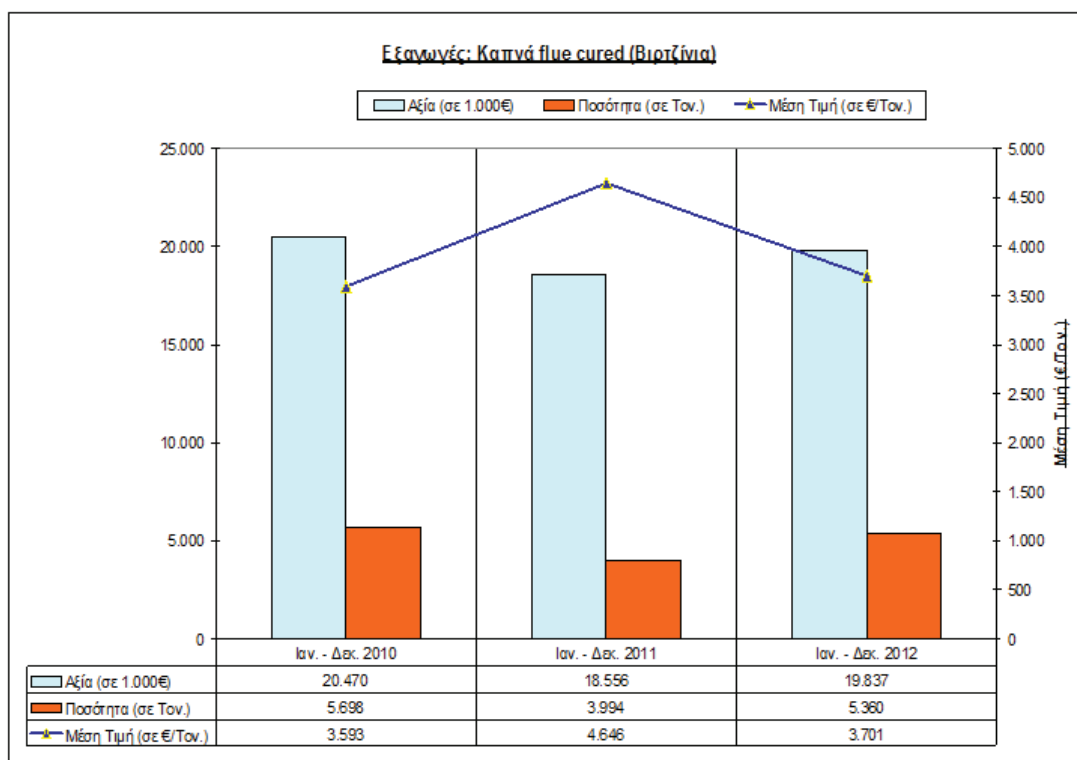

Διάγραμμα 4:Εξαγωγές καπνών sun cured Ανατολικού τύπου
(Πηγή:ΠΑΣΕΓΕΣ)

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ οι εξαγωγές καπνών Βιρτζίνια τα τελευταία τρία χρόνια παρουσιάζονται στον πίνακα και το γράφημα που ακολουθούν. Σύμφωνα με αυτά το 2011 σε σχέση με το 2010 η αξία των εξαγωγών μειώθηκε κατά -9% και οι ποσότητες κατά -30% ενώ αύξηση 29% παρουσίασε η μέση τιμή. Το 2012 σε σχέση με το 2011 ενώ η αξία των εξαγωγών αυξήθηκε κατά 7% και η εξαχθείσα ποσότητα κατά 34% η μέση τιμή μειώθηκε κατά -20%.

Εξαγωγές: Καπνά flue cured (Βιρτζίνια).			
	Αξία (σε 1.000€)	Ποσότητα (σε Τον.)	Μέση Τιμή (σε €/Τον.)
Ιαν. - Δεκ. 2010	20.470	5.698	3.593
Ιαν. - Δεκ. 2011	18.556	3.994	4.646
Ιαν. - Δεκ. 2012	19.837	5.360	3.701
% Μεταβολή 2010 -2011	-9%	-30%	29%
% Μεταβολή 2011 -2012	7%	34%	-20%

Πίνακας 4:Εξαγωγές καπνών flue cured (Βιρτζίνια)
(Πηγή:ΕΛ.ΣΤΑΤ)

Διάγραμμα 5:Εξαγωγές καπνών flue cured (Βιρτζίνια)
(Πηγή:ΠΑΣΕΓΕΣ)

Στον πίνακα και στο διάγραμμα που ακολουθούν αποτυπώνονται τα στοιχεία εισαγωγών της τελευταίας τριετίας των Ανατολικού τύπου καπνών σύμφωνα με την ΕΛ.ΣΤΑΤ. Όπως φαίνεται το 2011 σε σχέση με το 2010 η αξία των εισαγωγών παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 10% και η ποσότητα αυξάνει κατά 11% ενώ η μέση τιμή μειώνεται κατά -1%. Αντίστοιχα το 2012 σε σχέση με το 2011 η αξία των εισαγωγών μειώθηκε κατά -40% και οι εισαχθείσες ποσότητες μειώθηκαν κατά -46% ενώ η μέση τιμή αυξήθηκε κατά 13%.

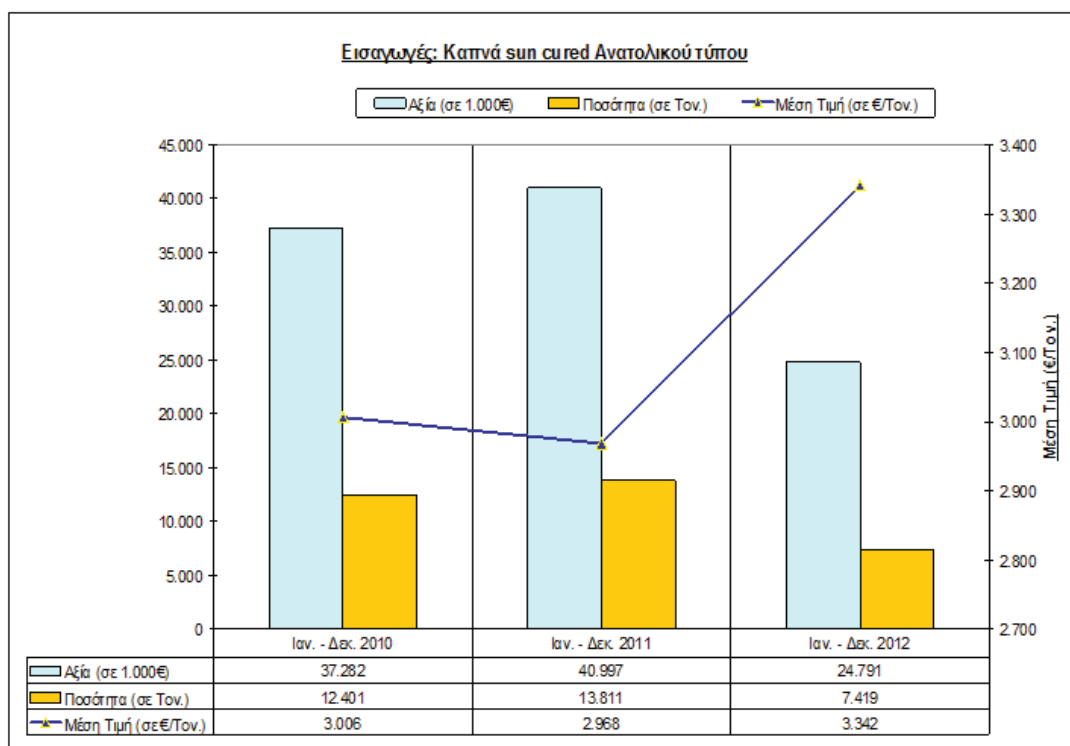
5.3. Εισαγωγές ελληνικών καπνών

Παρατηρούμε ότι παρ' όλο που η παραγωγή καπνού ίσως θα έφτανε να καλύψει τις εγχώριες ανάγκες, η ανάγκη για ελαφρύτερου τύπου καπνού μας οδηγεί σε εισαγωγές. Η Ελλάδα, όπως και πολλές άλλες χώρες, εισάγει κάθε χρόνο ορισμένες ποσότητες καπνού (περίπου το 50% των αναγκών καπνού για εσωτερική κατανάλωση), απαραίτητες για την παρασκευή τσιγάρων τύπου blend. Οι ποσότητες αυτές τα τελευταία χρόνια συνεχώς αυξάνονται(4 τόνοι τη δεκαετία του 80, 15χιλ. τόνοι το 1995,22.000 το 1999) χάρις στην συνεχώς αυξανόμενη συνήθεια των Ελλήνων καπνιστών να προτιμούν τσιγάρα τύπου American Blend τα οποία χρειάζονται καπνό ποικιλιών οι οποίες δεν παράγονται στη χώρα μας.

Η ανάγκη προσμίξεις διαφόρων ποικιλιών για την δημιουργία κατάλληλων χαρμανιών(blends) οδηγεί κάθε χώρα στο να εισάγει κάποιες ποσότητες από άλλα κράτη τόσο για την παρασκευή τσιγάρων που προορίζονται για την εσωτερική κατανάλωση όσο και για τις εξαγωγές έτοιμων προϊόντων ανεξάρτητα από τις ποσότητες καπνού που παράγει η ίδια. Έτσι και η Ελλάδα παρά την μεγάλη ποσότητα που παράγει, αναγκάζεται κάθε χρόνο να εισάγει από διάφορες άλλες χώρες ποσότητες καπνού. Η αύξηση των εισαγόμενων καπνών οφείλεται στην ολοένα αυξανόμενη συνήθεια των Ελλήνων να προτιμούν την κατανάλωση τσιγάρων τύπου American blend που απαιτούν προσμίξεις με ποικιλίες καπνών που δεν καλλιεργούνται στην χώρα μας. Οι εισαγωγές καπνών στην χώρα μας γίνονται κυρίως από Βραζιλία, Ζιμπάμπουε, Μαλάουι, Κίνα, Κάτω Χώρες κ.λ.π.

Εισαγωγές: Καπνά sun cured Ανατολικού τύπου.			
	Αξία (σε 1.000€)	Ποσότητα (σε Τον.)	Μέση Τιμή (σε €/Τον.)
Ιαν. - Δεκ. 2010	37.282	12.401	3.006
Ιαν. - Δεκ. 2011	40.997	13.811	2.968
Ιαν. - Δεκ. 2012	24.791	7.419	3.342
% Μεταβολή 2010 -2011	10%	11%	-1%
% Μεταβολή 2011 -2012	-40%	-46%	13%

Πίνακας 5:Εισαγωγές καπνών sun cured Ανατολικού τύπου
(Πηγή:ΕΛ.ΣΤΑΤ)

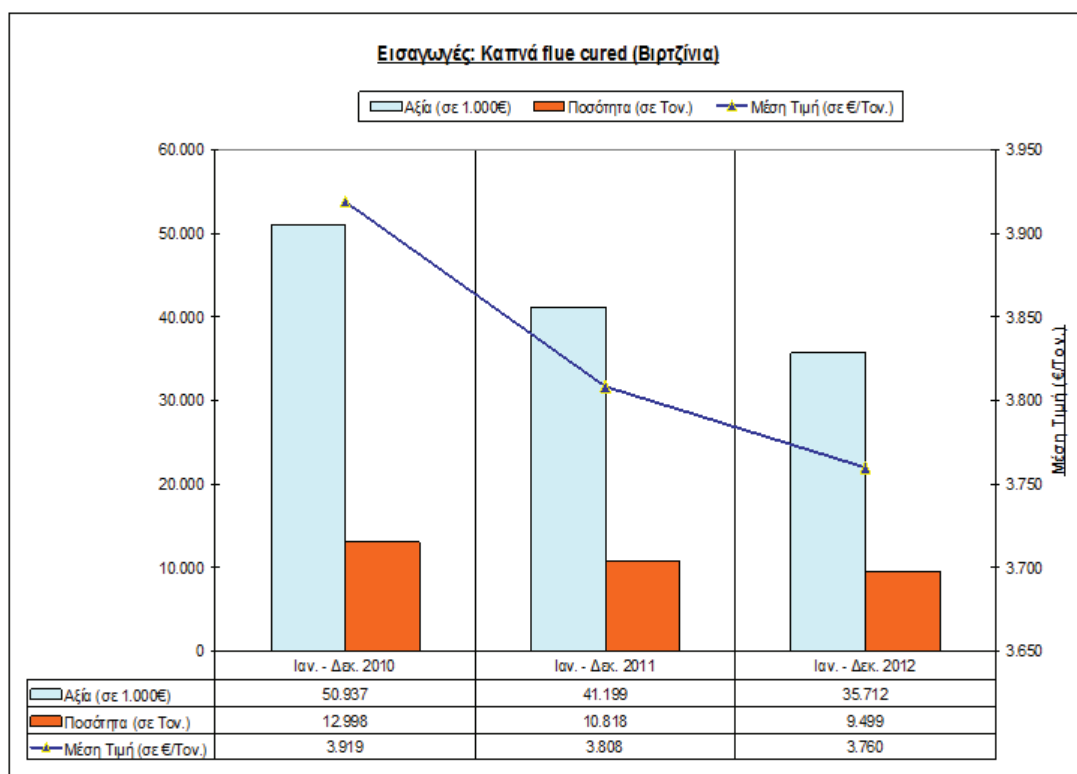

Διάγραμμα 6:Εισαγωγές Καπνών sun cured Ανατολικού τύπου
(Πηγή:ΠΑΣΕΓΕΣ)

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ οι εισαγωγές καπνών τύπου Βιρτζίνια παρουσιάζονται στον πίνακα και το σχετικό γράφημα που ακολουθούν. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά το 2011 σε σχέση με το 2010 οι αξία των εισαγωγών μειώθηκε κατά -19% και οι ποσότητες μειώθηκαν κατά -17% ενώ η μέση τιμή μειώθηκε κατά -3%. Αντίστοιχα το 2012 σε σχέση με το 2011 η αξία των εισαγωγών μειώθηκε κατά -13% και οι ποσότητες κατά -12% ενώ η μέση τιμή μειώθηκε κατά -1%.

Εισαγωγές: Καπνά flue cured (Βιρτζίνια).			
	Αξία (σε 1.000€)	Ποσότητα (σε Τον.)	Μέση Τιμή (σε €/Τον.)
Ιαν. - Δεκ. 2010	50.937	12.998	3.919
Ιαν. - Δεκ. 2011	41.199	10.818	3.808
Ιαν. - Δεκ. 2012	35.712	9.499	3.760
% Μεταβολή 2010 -2011	-19%	-17%	-3%
% Μεταβολή 2011 -2012	-13%	-12%	-1%

Πίνακας 6:Εισαγωγές flue cured (Βιρτζίνια)
(Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ)

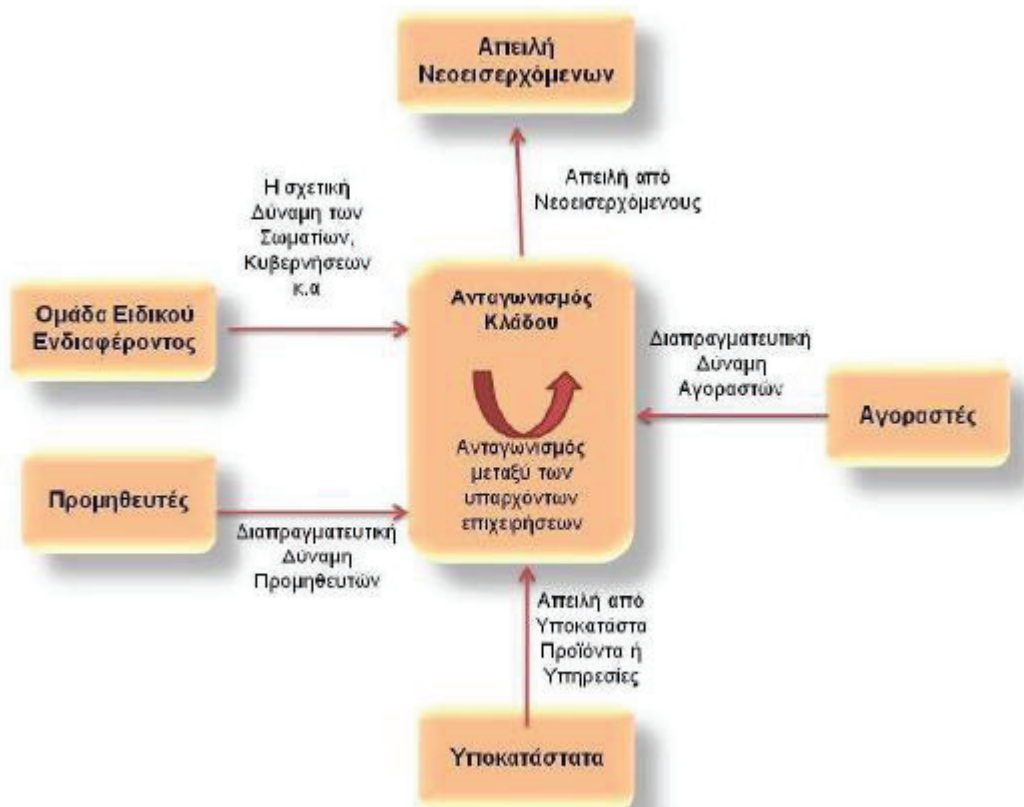

Διάγραμμα 7:Εισαγωγές καπνών flue cured(Βιρτζίνια)
(Πηγή:ΠΑΣΕΓΕΣ)

Κεφάλαιο 6ο: Ανταγωνισμός και προβλήματα του κλάδου της καπνοβιομηχανίας

Το κεφάλαιο αυτό έχει σκοπό την εξέταση της επίδρασης των πέντε δυνάμεων του ανταγωνισμού στο κλάδο της καπνοβιομηχανίας, όπως υφίσταται σήμερα. Με ευκαιρία της εφαρμογής του υποδείγματος Porter στο κλάδο που εξετάζουμε, θα αναφερθούμε εκτενέστερα σε θέματα όπως τα δίκτυα διανομής, τους προμηθευτές κτλ. Ο Michael Porter, δημιουργός της θεωρίας του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, υποστηρίζει ότι την επιχείρηση την απασχολεί πολύ το επίπεδο του ανταγωνισμού εντός του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιείται. Ο ανταγωνισμός όμως δεν περιορίζεται μόνο μεταξύ των επιχειρήσεων που λειτουργούν σε μια αγορά, αλλά υπάρχουν και άλλες δυνάμεις που ασκούν ισχυρή επίδραση στην διαμόρφωση του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος. Η συνολική δύναμη αυτών των δυνάμεων καθορίζει το συνολικό πιθανό κέρδος του κλάδου όπου το πιθανό κέρδος μετριέται σε όρους μακροχρόνια επιστροφή επενδυμένου κεφαλαίου.

Η εταιρεία πρέπει να εκτιμήσει την σημασία της επιτυχίας της σε κάθε έναν από αυτούς τους 6 παράγοντες: απειλή νεοεισερχόμενων επιχειρήσεων, ανταγωνισμός μεταξύ των υπαρχόντων επιχειρήσεων, απειλή υποκατάστατων προϊόντων ή υπηρεσιών, διαπραγματευτική δύναμη αγοραστών, διαπραγματευτική δύναμη προμηθευτών, σχετική δύναμη άλλων ομάδων ειδικού ενδιαφέροντος (π.χ. σωματεία, κυβερνήσεις κ.τ.λ.). Όσο πιο δυνατές είναι αυτές οι δυνάμεις, τόσο λιγότερο οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν τιμές και να βγάλουν υψηλά κέρδη. Μακροχρόνια όμως είναι πολύ πιθανόν μια επιχείρηση, μέσω της στρατηγικής που θα υιοθετήσει, να αλλάξει τη δύναμη ενός από τους παράγοντες αυτού προς όφελός της.

Διάγραμμα 8: Δυνάμεις που επηρεάζουν τον ανταγωνισμό εντός του κλάδου
 (Πηγή: Michael Porter “Competitive Strategy Techniques for Analyzing Industries and Competitors”)

6.1 Απειλή νεοεισερχομένων επιχειρήσεων στον κλάδο

Οι νεοεισερχόμενοι σε ένα κλάδο αυξάνουν την παραγωγικότητα του καθώς διεκδικούν μερίδιο αγοράς και πόρους. Ως εκ τούτου αποτελούν απειλή σε μία ήδη εδραιωμένη επιχείρηση στον κλάδο. Η απειλή νεοεισερχομένων στην καπνοβιομηχανία είναι μικρή δεδομένου ότι πρόκειται για μία ιδιαίτερα ώριμη αγορά με πολύ καλά εδραιωμένους παίκτες. Η απειλή νεοεισερχομένων εξαρτάται από την ύπαρξη εμποδίων εισόδου και την αναμενόμενη αντίδραση των ανταγωνιστών.

6.1.1 Οικονομίες κλίμακας

Ο χώρος της καπνοβιομηχανίας είναι χαρακτηριστική περίπτωση οικονομιών μεγέθους. Και αυτό γιατί, όταν παράγουμε μεγαλύτερη ποσότητα προϊόντος, το αποτέλεσμα είναι να έχουμε μείωση του μοναδιαίου κόστους λόγω της αυξημένης παραγωγής. Με μεθόδους όπως χονδρική αγορά πρώτων υλών, οι μεγάλες καπνοβιομηχανίες έχουν τη δυνατότητα να συνάπτουν πιο κερδοφόρους όρους. Η προσφορά της τεχνολογίας είναι πολύ σημαντική για τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας. Χάρη στα υπερσύγχρονα μηχανήματα παρασκευής είναι δυνατό πλέον να παρασκευάζονται πάνω από 16.000 τσιγάρα το λεπτό, κάτι το οποίο παλαιότερα

ήταν αδιανόητο. Αυτό έχει ως συνέπεια όσα περισσότερα προϊόντα παράγονται τόσο να μειώνεται το μοναδιαίο κόστος.

Αντίστοιχα το κόστος διανομής για τις εταιρείες στο κλάδο της καπνοβιομηχανίας είναι μεγάλο αφού η διανομή είναι καθημερινή και σε πανελλαδικό δίκτυο. Και εδώ όμως διαφαίνεται πως οι καλύτερες και μεγαλύτερες συμφωνίες αποφέρουν υψηλότερα οφέλη στα κέντρα διανομής. Όσον αφορά τώρα το τομέα του μάρκετινγκ των τσιγάρων που ολοένα και περιορίζεται, είναι φανερό ότι όσο πιο μαζικότερες καμπάνιες προμοδοτεί μια καπνοβιομηχανία σε περιοδικά και γιγαντοαφίσες, τόσο περισσότερο μειώνεται το κόστος διαφήμισης ανά μονάδα προϊόντος.

6.1.2 Απαιτήσεις σε κεφάλαια για την είσοδο στην καπνοβιομηχανία

Οι απαιτήσεις σε κεφάλαια είναι ένα από τα πιο βασικά εμπόδια για την είσοδο στο κλάδο της καπνοβιομηχανίας. Υπολογίζεται πως το κόστος μιας σύγχρονης μονάδας καπνοβιομηχανίας απαιτεί για την κατασκευή της τουλάχιστον, το ποσό των 100 με 150 εκατομμυρίων ευρώ. Μεγάλα είναι και τα κεφάλαια για την εξεύρεση της κατάλληλης πρώτης ύλης. Πέραν των καπνοπαραγωγών στον Ελλαδικό χώρο ένα σημαντικό μέρος της πρώτης ύλης εισάγεται από χώρες όπως: Κίνα, Κορέα, Η.Π.Α., Ν. Αφρική, Τουρκία κτλ. Η αναζήτηση και κυρίως η μεταφορά της πρώτης ύλης είναι κοστοφόρα και απαιτεί μεγάλο κεφάλαιο από το ξεκίνημα της βιομηχανίας.

Επιπροσθέτως για μια βιομηχανία που επιθυμεί ένα οργανωμένο δίκτυο διανομής με πανελλαδική εμβέλεια χρειάζεται να στήσει ένα καλό οργανωμένο δικό της κέντρο, με ικανό αριθμό φορτηγών. Το βασικότερο όμως και δυσκολότερο είναι το στήσιμο του δικτύου. Δηλαδή η επιλογή των αντιπροσώπων και πωλητών και η μετέπειτα συνεργασία μαζί τους. Και αυτό γιατί είναι πολύ δύσκολο για μια νεοεισερχόμενη εταιρεία να δημιουργήσει από το μηδέν ένα καινούργιο δίκτυο διανομής. Κάτι που επίσης έχει μεγάλες απαιτήσεις σε κεφάλαια αλλά και σε χρόνο, είναι η εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού, τόσο στην αρχή με σκοπό την εξειδίκευση, όσο και στη συνέχεια με νέα επιμορφωτικά προγράμματα. Η επιμόρφωση των εργαζόμενων είναι διαρκής, διότι οι σύγχρονες καπνοβιομηχανίες λόγω του έντονου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος στο οποίο δραστηριοποιούνται, είναι υποχρεωμένες να εφοδιάζουν με ολοένα και περισσότερες γνώσεις το ανθρώπινο δυναμικό τους, για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν με επιτυχία στις συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις του κλάδου.

Επίσης οι μεγάλες επενδύσεις που επιβάλλεται να γίνουν στο τομέα της διαφήμισης με σκοπό το σήμα να γίνει ευρέως αναγνωρίσιμο και να αποκτήσει σταθερούς καταναλωτές. Η εμπορικότητα του σήματος έχει πρωτεύων σημασία για τις καπνοβιομηχανίες και για το λόγο αυτό επενδύουν μεγάλα κεφάλαια.

6.1.3 Πρόσβαση στα Κανάλια Διανομής

Ο σημαντικότερος παράγοντας που οφείλει να λάβει υπόψη της μια νέα καπνοβιομηχανία για να καταφέρει να καθιερωθεί στην αγορά των τσιγάρων είναι το δίκτυο διανομής. Οι κυριότεροι διανομείς τσιγάρων και πούρων στην εγχώρια αγορά είναι ο Σύνδεσμος Πρατηριούχων Σιγαρέτων Αθηνών και Προαστίων, η Ένωση Πρατηριούχων Πειραιώς, το Σωματείο Πρατηριούχων Θεσσαλονίκης και το Σωματείο Πατρών. Πέραν των πρατηρίων, χονδρικό εμπόριο πραγματοποιείται και μέσω αντιπροσώπων, οι οποίες αναλαμβάνουν τη διανομή τσιγάρων μίας συγκεκριμένης εταιρίας. Αντιπρόσωποι υπάρχουν κυρίως σε περιοχές στις οποίες η διανομή τσιγάρων δεν εξυπηρετείται από τους πρατηριούχους. Δηλαδή εκτός των τριών μεγάλων πόλεων, στις υπόλοιπες επαρχιακές. Το λιανικό εμπόριο τσιγάρων πραγματοποιείται μέσω περιπτέρων και mini markets. Σημειώνεται ότι, η πώληση προϊόντων καπνού απευθείας από τις αλυσίδες σούπερ μάρκετ απαγορεύεται. Ωστόσο, ορισμένα σούπερ μάρκετ διαθέτουν στις εγκαταστάσεις τους ειδικά σημεία πώλησης (ψιλικών, εφημερίδων κλπ.), τα οποία διαθέτουν και προϊόντα καπνού. Επομένως είναι μια πολύ δύσκολη υπόθεση για μια νεοεισερχόμενη εταιρεία το στήσιμο ενός δικτύου διανομής. Πρώτον γιατί το κόστος του να δημιουργήσεις αποκλειστικούς αντιπροσώπους από το μηδέν είναι τεράστιο και δεύτερον γιατί πολύ πιθανό οι ανταγωνίστριες καπνοβιομηχανίες δεν θα το επιτρέψουν. Ήδη υπάρχει έντονος ανταγωνισμός για το ποιος θα ελέγξει περισσότερους αποκλειστικούς αντιπροσώπους. Από την άλλη η συνεργασία με τους πρατηριούχους γίνεται ολοένα και πιο δύσκολη.

6.1.4 Διαφοροποίηση Προϊόντος

Με σκοπό τη διαφοροποίηση των προϊόντων τους οι μεγάλες εταιρείες του κλάδου (Philip Morris, Καρέλιας, Σεκάπ) πραγματοποιούν σημαντικές επενδύσεις. Έτσι έχουν κατορθώσει να δημιουργήσουν επώνυμα προϊόντα, εύκολα αναγνωρίσιμα από καταναλωτές, τα οποία ξεχωρίζουν για την ποιότητα τους. Διαφοροποίηση που όπως είπαμε, άλλοτε έγκειται στην ποιότητα του καπνού και την ανάπτυξη προϊόντων που θα μπορούσαν να μειώσουν τις βλαβερές επιπτώσεις του καπνίσματος στην υγεία και άλλοτε στη τιμή. Στο σημείο αυτό οφείλουμε να επισημάνουμε πως οι σημερινοί καπνιστές είναι πολύ πιο ενήμεροι και συνειδητοποιημένοι, με αποτέλεσμα να συγκρίνουν και να ελέγχουν όχι μόνο από άποψη τιμής αλλά και από ποιότητας (περιεκτικότητα σε πίσσα), τα τσιγάρα που καταναλώνουν.

Έτσι οι καπνοβιομηχανίες στοχεύουν στην ποιοτική υπεροχή των προϊόντων τους, κάνοντας χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας και δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες συνεργασίας και μόνιμης επικοινωνίας με τους προμηθευτές. Πολύ σημαντική καινοτομία και διαφοροποίηση στα προϊόντα καπνού είναι η δημιουργία του βιολογικού φίλτρου. Το Bio-Filter όπως χαρακτηριστικά λέγεται είναι εμπλουτισμένο με πρόσθετα συστατικά, ενεργό άνθρακα και αιμοσφαιρίνη. Το αποτέλεσμα αυτού είναι η εξουδετέρωση σε μεγάλο βαθμό πολλών αέριων οξειδωτικών ουσιών που προκαλούν σοβαρές βλάβες στο ανθρώπινο οργανισμό. Οφείλουμε να τονίσουμε πως ένα μεγάλο μέρος του καταναλωτικού κοινού επηρεάστηκε από την διαφοροποίηση του προϊόντος αυτού, με αποτέλεσμα να βρεθούν στην αγορά και αντίστοιχα σήματα με την ίδια λογική. Ένας άλλος τομέας

διαφοροποίησης προϊόντος είναι, η προσπάθεια των καπνοβιομηχανιών να διαφοροποιηθούν ως προς τη τιμή. Αποτέλεσμα είναι η δημιουργία των λεγόμενων «φθηνών τσιγάρων», τα οποία συνδυάζουν τη χαμηλή τιμή με την εξίσου καλή ποιότητα, αποκτώντας έτσι ένα πιστό καταναλωτικό κοινό. Επομένως μια νέα επιχείρηση για να εισέλθει στο κλάδο θα πρέπει και αυτή να διαφοροποιήσει το προϊόν της από την αρχή, με σκοπό να γίνει αντιληπτή από το καταναλωτικό κοινό. Είναι όμως πολύ δύσκολο να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο γιατί πρέπει να επενδύσει πάρα πολλά στην ποιότητα, στην τεχνολογία αλλά και στην διαφήμιση και προώθηση των σημάτων της, καθώς το καταναλωτικό κοινό έχει σε γενικές γραμμές σχηματίσει τη προτίμηση του προς συγκεκριμένα σήματα.

6.1.5 Κοστολογικά Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα Ανεξάρτητα από το Μέγεθος

Όλες οι βιομηχανίες παραγωγής τσιγάρων δραστηριοποιούνται στο χώρο, εδώ και πολλά χρόνια. Η Philip Morris Ελλάς Α.Ε.Β.Ε. έχει καταφέρει να συνδυάσει, την τεραστία εμπειρία, τεχνογνωσία καθώς και τις πρωτοποριακές ιδέες, του πολυεθνικού κολοσσού που ακούει στο όνομα PHILIP MORRIS με την εμπειρία και γνώση της ελληνικής αγοράς μέσω της Ελληνικής παραγωγικής εταιρείας Παπαστράτος την οποία και εξαγόρασε. Η Καπνοβιομηχανία Καρέλιας πρωταγωνιστεί όλα αυτά τα χρόνια στη παραγωγή και διάθεση των σημάτων της, όχι μόνο στην Ελληνική αγορά, αλλά και στην παγκόσμια με βάση στοιχεία τελευταίων ετών. Τέλος η ΣΕΚΑΠ αποτελεί μια σταθερή και υπολογίσιμη δύναμη στο χώρο της παραγωγής και εμπορίου του τσιγάρου.

Όλα αυτά αποτελούν για τις νέες επιχειρήσεις μειονεκτήματα κόστους, τα οποία τις εμποδίζουν να εισέλθουν στον κλάδο. Ενώ από την άλλη οι ήδη υπάρχουσες βιομηχανίες αντιμετωπίζουν αυτά τα χαρακτηριστικά τους, ως πλεονεκτήματα κόστους ανεξάρτητα από το μέγεθος και τον όγκο παραγωγής που έχει η κάθε μία.

6.1.6 Κυβερνητικοί - Νομικοί Περιορισμοί

Το κυριότερο ίσως από τα εμπόδια εισόδου μιας νεοεισερχόμενης εταιρείας στο κλάδο της καπνοβιομηχανίας, είναι οι περιορισμοί που τίθενται από τις εκάστοτε κυβερνήσεις. Η φορολογία που επιβάλλεται στα τσιγάρα, οι αντικαπνιστικές νομοθεσίες που θεσμοθετούνται, η απαγορευτική πολιτική για τις διαφημίσεις των τσιγάρων που ήδη ισχύει και που στο μέλλον αναμένεται πολύ πιο αυστηρή τόσο στην Ε.Ε. όσο και στην Ελλάδα, δημιουργούν ένα περιβάλλον σχεδόν απαγορευτικό για επιχειρήσεις που σχεδιάζουν την είσοδο τους στο κλάδο της καπνοβιομηχανίας.

Από το 2015 η ενιαία ενίσχυση αντικαθίσταται από νέες άμεσες ενισχύσεις, που περιλαμβάνουν τη βασική ενίσχυση, την πράσινη ενίσχυση και, για όσους είναι κάτω των 40 ετών και νεοεισερχόμενοι, την ενίσχυση για τους γεωργούς νεαρής ηλικίας. Τα δικαιώματα ενιαίας ενίσχυσης, όπως είχαν χορηγηθεί βάσει των Καν.(ΕΚ) 1782/2003 και (ΕΚ) 73/2009, έληξαν στις 31.12.2014. Το 2015 χορηγούνται

νέα δικαιώματα βασικής ενίσχυσης, σύμφωνα με την επιλέξιμη έκταση που θα δηλώσουν οι γεωργοί με την υποβολή της ενιαίας αίτησης ενίσχυσης και εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις. Ειδικά για το 2015 η ενιαία αίτηση ενίσχυσης αποτελεί και αίτηση χορήγησης δικαιωμάτων βασικής ενίσχυσης. Δημιουργούνται δηλαδή και νέα εμπόδια στην προμήθεια τη πρώτης ύλης, αφού το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής θα το προμηθεύονται οι παλαιότερες και πιο καταξιωμένες καπνοβιομηχανίες του κλάδου. Βέβαια πρέπει να επισημάνουμε πως οι μεγάλες καπνοβιομηχανίες στηρίζουν το κύριο όγκο της παραγωγής τους, σε προμηθευτές καπνού εκτός Ευρωπαϊκής ένωσης, που σημαίνει ότι επηρεάζονται στο ελάχιστο από τα νέα μέτρα σε αντίθεση με τη νεοεισερχόμενη. Το κόστος μετακίνησης που αντιμετωπίζει ο αγοραστής από την αλλαγή της προμηθευτικής του πηγής είναι τεράστιο. Ειδικά για μια νέα επιχείρηση, η οποία δεν έχει τη δυνατότητα να προσφέρει στο προμηθευτή, τα πλεονεκτήματα που θα προσέφεραν οι υπάρχουσες καπνοβιομηχανίες.

6.1.6.1 Φορολόγηση των προϊόντων καπνού

Τα προϊόντα καπνού αποτελούν τα καταναλωτικά αγαθά με την υψηλότερη φορολογία στον κόσμο. Οι φόροι συχνά υπερβαίνουν το ήμισυ της τιμής λιανικής πώλησης, παρέχοντας στις κυβερνήσεις περισσότερα από 400 δισεκατομμύρια δολάρια Η.Π.Α. σε φορολογικά έσοδα ετησίως (συμπεριλαμβανομένης της Κίνας και των Η.Π.Α.).

Οι κυβερνήσεις χρησιμοποιούν τους φόρους στα προϊόντα καπνού, προκειμένου να επιτύχουν πολλαπλούς στόχους. Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης και άλλα φορολογικά μέτρα χρησιμοποιούνται από τις κυβερνήσεις για τη δημιουργία εσόδων. Τα φορολογικά μέτρα μπορούν επίσης να συμβάλλουν στην προώθηση των στόχων δημόσιας υγείας, μειώνοντας την κατανάλωση καπνού.

Σε γενικές γραμμές, οι κυβερνήσεις επιβάλλουν τρία είδη φόρου στον καπνό:

- Ειδικό φόρο κατανάλωσης: πρόκειται για έναν επιλεκτικό φόρο κατανάλωσης, που συνήθως επιβάλλεται στο αλκοόλ, στον καπνό και στα καύσιμα, ενώ σε ορισμένες χώρες επιβάλλεται σε ένα ευρύτερο φάσμα προϊόντων όπως στα αναψυκτικά, στον καφέ και στο τσάι,
- Δασμούς, οι οποίοι επιβάλλονται μόνο σε εισαγόμενα αγαθά
- και φόρο προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α.) ή γενικό φόρο επί των πωλήσεων (general sales tax – GST): πρόκειται για έναν γενικό φόρο κατανάλωσης που επιβάλλεται σε όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες.

Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης των τσιγάρων μπορεί να είναι διαρθρωμένοι με διαφορετικούς τρόπους. Ορισμένες χώρες, όπως η Αυστραλία, η Νότια Αφρική και η Νορβηγία, επιβάλλουν έναν «πάγιο» φόρο, ο οποίος είναι ένα συγκεκριμένο χρηματικό ποσό ανά τσιγάρο. Άλλες χώρες, όπως η Ταϊλάνδη, η Παραγουάη, η

Βενεζουέλα και το Μαρόκο, επιβάλλουν έναν «αναλογικό» φόρο, ο οποίος υπολογίζεται ως ποσοστό της τιμής. Αυτά τα συστήματα φορολόγησης είναι γνωστά ως «μονοεπίπεδα» συστήματα, διότι όλα τα τσιγάρα υπόκεινται σε έναν ενιαίο φορολογικό συντελεστή (είτε πάγιο είτε αναλογικό).

Πολλές χώρες έχουν θεσπίσει πιο περίπλοκα συστήματα. Αρκετά συνηθισμένα είναι τα λεγόμενα «πολυεπίπεδα» συστήματα, τα οποία χωρίζουν τα τσιγάρα σε διάφορες κατηγορίες (για παράδειγμα, με βάση τη λιανική τιμή πώλησής τους, το μήκος των τσιγάρων ή το είδος της συσκευασίας), καθορίζοντας έναν διαφορετικό φορολογικό συντελεστή για κάθε κατηγορία.

Επίσης, εφαρμόζονται συχνά «μικτά» συστήματα φορολόγησης. Συνδυάζουν ένα πάγιο και ένα αναλογικό στοιχείο. Όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να υιοθετήσουν μικτά συστήματα φορολόγησης. Στις χώρες εκτός της Ε.Ε. με μικτά συστήματα φορολόγησης περιλαμβάνονται η Ελβετία, η Ρωσία, η Ουκρανία και το Μεξικό. Πολλές χώρες με αναλογικές ή μικτές δομές επιβάλλουν και έναν «ελάχιστο ειδικό φόρο κατανάλωσης», ο οποίος εγγυάται ένα ελάχιστο ποσό φόρου ανά τσιγάρο, ανεξάρτητα από τη δομή φορολόγησης που έχει υιοθετηθεί.

Οι διαφορετικές φορολογικές δομές μπορεί να οδηγήσουν σε μεγάλες διαφορές στα επίπεδα τιμών των τσιγάρων στο εσωτερικό κάθε χώρας και μεταξύ διαφόρων χωρών. Σε ένα συγκεκριμένο σύστημα φορολόγησης, για παράδειγμα, όλα τα τσιγάρα σε μια χώρα καταβάλλουν το ίδιο ποσό φόρων. Σε ένα αναλογικό σύστημα, αντίθετα, τα τσιγάρα με χαμηλή τιμή καταβάλλουν λιγότερο ειδικό φόρο κατανάλωσης από ό,τι τα τσιγάρα premium (τσιγάρα καλύτερης ποιότητας και με υψηλότερη τιμή), διευρύνοντας έτσι τις διαφορές μεταξύ των τιμών. Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο ειδικός φόρος κατανάλωσης των τσιγάρων χαμηλής τιμής, ως ποσοστό του ειδικού φόρου κατανάλωσης που καταβάλλουν τα τσιγάρα premium σε αρκετές χώρες.

**Φορολογηθείσες ποσότητες τσιγάρων λεπτοκομμένου καπνού
Έτος 2012**

Μήνας	Χιλιόγραμμα			
	Τσιγάρα			Λεπτοκομμένος καπνός
	Εγχώριας παραγωγής	Αλλοδαπής προέλευσης	Σύνολο	Σύνολο
Ιανουάριος	737.110	731.985	1.469.095	61.995
Φεβρουάριος	381.454	365.602	747.056	60.394
Μάρτιος	599.923	643.447	1.243.370	132.825
1ο τρίμηνο 2012	1.718.487	1.741.034	3.459.521	255.214
Απρίλιος	880.179	771.979	1.652.158	202.356
Μάιος	905.845	976.897	1.882.742	248.893
Ιούνιος	909.300	960.672	1.869.972	238.575
2ο τρίμηνο 2012	2.695.324	2.709.548	5.404.872	689.824
Ιούλιος	1.024.533	1.010.481	2.035.014	266.589
Αύγουστος	941.220	972.193	1.913.413	275.160
Σεπτέμβριος	782.702	809.867	1.592.569	220.429
3ο τρίμηνο 2012	2.748.455	2.792.541	5.540.996	762.178
Οκτώβριος	1.672.749	818.474	2.491.223	328.763
Νοέμβριος	499.529	734.511	1.234.040	237.794
Δεκέμβριος	516.830	751.884	1.268.714	177.720
4ο τρίμηνο 2012	2.689.108	2.304.869	4.993.977	744.277
Σύνολο έτους 2012	9.851.374	9.547.992	19.399.366	2.451.493

**Πίνακας 7: Φορολογηθείσες προϊόντων τσιγάρων λεπτοκομμένου του έτους 2012
(Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)**

Τα προϊόντα καπνού εκτός των τσιγάρων (πούρα, cigarillos, λεπτοκομμένος καπνός για στριφτά τσιγάρα, καπνός πίπας, καπνός snus, καπνός για μάσημα κ.λπ.) υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης στις περισσότερες χώρες (αλλά όχι σε όλες). Ωστόσο, οι περισσότερες χώρες φορολογούν τα άλλα προϊόντα καπνού πολύ λιγότερο, σε σύγκριση με τα βιομηχανοποιημένα τσιγάρα.

6.1.6.2 Απαγόρευση καπνίσματος στην Ελλάδα

Η απαγόρευση του καπνίσματος στην Ελλάδα όπως και σε άλλες χώρες, επικεντρώνεται κυρίως γύρω από την απαγόρευση σε δημόσιους χώρους (η απαγόρευση εντός δημοσίων κτιρίων που είναι χώροι εργασίας ισχύει δια νόμου ήδη από το 1856 και σε χώρους εργασίας για την προστασία της υγείας των καπνιστών και των μη καπνιστών, από τα αποτελέσματα του καπνίσματος, ιδιαίτερα τον καρκίνο.

Ο νόμος του 2002 απαγόρευε φαινομενικά το κάπνισμα, αλλά παρέμεινε από σχεδιασμού στο μεγαλύτερο μέρος ανεφάρμοστος καθώς οι διαχειριστές εργασιακών μονάδων μπορούσαν να επιτρέψουν εξαίρεση. Το 2008 ψηφίστηκε αυστηρότερος νόμος, που άρχισε να εφαρμόζεται την 1η Ιουλίου του 2009.

Το 2009 η Ελλάδα είχε τα υψηλότερα ποσοστά καπνιστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ άλλες χώρες - ακόμα και πολλές που θεωρούνται λιγότερο ανεπτυγμένες - είχαν επιτύχει μείωση του ποσοστού των καπνιστών. Ως αποτέλεσμα, είναι χαρακτηριστική η συμφωνία πολιτικών πάνω στο θέμα .

6.2 Διαπραγματευτική Δύναμη Προμηθευτών

Δύο είναι οι βασικοί προμηθευτές μιας σύγχρονης καπνοβιομηχανίας. Στη πρώτη κατηγορία έχουμε τους προμηθευτές του μηχανολογικού εξοπλισμού, ενώ στη δεύτερη έχουμε την κυριότερη πρώτη ύλη που χρησιμοποιείται για την παραγωγή των τσιγάρων που είναι ο καπνός. Όσον αφορά το μηχανολογικό εξοπλισμό θα πρέπει να τονίσουμε πως πρόκειται για εξαιρετικής σημασίας κατηγορία προμηθευτών, γιατί πολύ απλά μπορούν να επηρεάσουν άμεσα ακόμα και την ίδια την παραγωγή. Ο αριθμός αυτών των επιχειρήσεων είναι μικρός και προέρχονται κυρίως από τη Γερμανία. Όπως είπαμε πρόκειται για ένα πολύτιμο προμηθευτικό προϊόν αφού αποτελεί τη βάση της παραγωγικής διαδικασίας των επιχειρήσεων του κλάδου. Επίσης αυτές οι επιχειρήσεις εκτός του μηχανολογικού τους εξοπλισμού, προσφέρουν στις καπνοβιομηχανίες και σημαντική τεχνογνωσία, μιας και στις συμφωνίες που συνάπτονται περιλαμβάνεται και η εκπαίδευση ενός επιλεγμένου κομματιού από το ανθρώπινο δυναμικό της εταιρείας.

Ο καπνός αποτελεί τη βασικότερη πρώτη ύλη για τη παραγωγή του τσιγάρου. Οι Ελληνικές καπνοβιομηχανίες χρησιμοποιούν σημαντικές ποσότητες ελληνικών καπνών, ενώ παράλληλα εισάγουν και από το εξωτερικό με κύριο προμηθευτή τη Βραζιλία. Λόγω της υψηλής ποιότητας των ελληνικών καπνών, το μεγαλύτερο ποσοστό της ελληνικής παραγωγής πωλείται σε γνωστές πολυεθνικές εταιρείες τσιγάρων όπως η Philip Morris, η Rothmans κ.α., ενώ οι υπόλοιπες ποσότητες επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες της εγχώριας καπνοβιομηχανίας. Οι επιχειρήσεις επεξεργασίας καπνού αποτελούν το βασικό προμηθευτή των καπνοβιομηχανιών, αφού είναι αυτές που παρεμβαίνουν μεταξύ της πρωτογενούς παραγωγής (καπνοπαραγωγοί) και των καπνοβιομηχανιών, μιας και αποτελούν μεταποιητικές επιχειρήσεις με αντικείμενο εργασιών την επεξεργασία καπνού. Οι εν λόγω εταιρείες συνάπτουν συμβόλαια με τους καπνοπαραγωγούς ή με ομάδες παραγωγών την περίοδο μεταξύ Μαΐου και Ιουνίου κάθε έτους, ενώ οι αγορές καπνού αρχίζουν από Νοέμβριο και διαρκούν μέχρι το Μάιο του επόμενου έτους (ICAP, 2004).

Παρατηρούμε πως υπάρχει μικρός αριθμός προμηθευτών που σημαίνει ότι η αγορά είναι πολύ καλά ελεγχόμενη, αυξάνοντας έτσι τη διαπραγματευτική δύναμη των προμηθευτών.

6.3 Διαπραγματευτική Δύναμη Αγοραστών

Οι καπνιστές, ως αγοραστές προϊόντων της εκάστοτε καπνοβιομηχανίας είναι φυσικό να επιζητούν χαμηλότερες τιμές και καλύτερη ποιότητα προϊόντων. Όμως η μορφή της αγοράς τους μειώνει τη διαπραγματευτική δύναμη. Το λιανικό εμπόριο τσιγάρων, όπως ήδη έχουμε αναφέρει σε προηγούμενο κεφάλαιο, πραγματοποιείται μέσω περιπτέρων, mini markets, βενζινάδικων κτλ. Μέσω αυτού λοιπόν του δικτύου εξυπηρετούνται οι καταναλωτές-καπνιστές. Αξίζει όμως να σημειωθεί πως οι τελικοί καταναλωτές των τσιγάρων ακολουθούν συγκεκριμένα σήματα και σε περίπτωση που δεν τα βρουν θα αναγκαστούν να τα αναζητήσουν σε άλλο περίπτερο. Κάτι τέτοιο είναι φυσιολογικό, γιατί ο καπνιστής μέσω της κουλτούρας του προτιμά συγκεκριμένα σήματα ειδικά στη "premium" κατηγορία, όπου εκεί συναντάμε τους πιο φανατικούς με συγκεκριμένα σήματα καπνιστές. Μιλάμε δηλαδή για αγοραστές, οι οποίοι θα πάνε και σε άλλο σημείο πώλησης, προκείμενου να καπνίσουν τη συγκεκριμένη μάρκα τσιγάρου που επιθυμούν. Όσον αφορά τα «φθηνά τσιγάρα», εκεί παρατηρείται εναλλαγή στα σήματα (τουλάχιστον στην αρχή), εάν δεν ικανοποιηθεί ο αγοραστής από τη μάρκα του ή αν δεν το βρει στα σημεία πώλησης. Και αυτό γιατί τα «φθηνά τσιγάρα», όσον αφορά την ποιότητα θεωρούνται ομοιόμορφα, από πολλούς καπνιστές.

6.4 Απειλή από Υποκατάστατα

Υποκατάστατα προϊόντα ονομάζονται αυτά τα οποία μοιάζουν διαφορετικά αλλά ικανοποιούν την ίδια ανάγκη. Τα υποκατάστατα προϊόντα περιορίζουν τα κέρδη μιας επιχείρησης θέτοντας ένα όριο στις τιμές που χρεώνουν οι επιχειρήσεις. Για το λόγο αυτό η ύπαρξη υποκατάστατων μειώνει την ελκυστικότητα του κλάδου. Στο σύνολο των καπνικών προϊόντων μέχρι πρότινος δεν μπορούσαμε να πούμε ότι υπήρχε απειλή εισόδου υποκατάστατων προϊόντων καθώς δεν υπήρχαν «κοντινά» υποκατάστατα. Με την είσοδο όμως του ηλεκτρονικού τσιγάρου στην αγορά η κατάσταση άλλαξε.

6.4.1. Το ηλεκτρονικό τσιγάρο ως υποκατάστατο προϊόν

Το ηλεκτρονικό τσιγάρο είναι ένα εναλλακτικό προϊόν καπνίσματος το οποίο μπορεί να μειώσει ή ακόμη και να αντικαταστήσει εντελώς το κάπνισμα των παραδοσιακών τσιγάρων. Το ηλεκτρονικό τσιγάρο είναι ένα νέο προϊόν το οποίο εισήλθε στην παγκόσμια αγορά τα τελευταία 9 χρόνια και και απολαμβάνει την ευρεία αποδοχή των καπνιστών γιατί προσφέρει παρόμοια αίσθηση με αυτή του καπνίσματος χωρίς όμως τις αισθητές και μη παρενέργειες του.

Το ηλεκτρονικό τσιγάρο αποτελεί το νέο μέσο απόλαυσης της αίσθησης του καπνίσματος. Θεωρείται ως ο μελλοντικός τρόπος καπνίσματος και πραγματικά είναι μία καλή λύση για όλους όσους θέλουν να "καπνίζουν" υγιεινά. Όταν μιλάμε για το ηλεκτρονικό τσιγάρο αναφερόμαστε σε μία συσκευή η όψη της οποίας δεν διαφέρει καθόλου από τα κοινά τσιγάρα. Σε αντίθεση με τα κανονικά τσιγάρα όμως,

η συσκευή αυτή δεν επιφέρει στην υγεία του ανθρώπου τις βλαβερές συνέπειες του καπνίσματος.

Το ηλεκτρονικό τσιγάρο δεν περιέχει τις χιλιάδες καταστροφικές ουσίες του τσιγάρου, παρά μόνο την νικοτίνη και αυτή ΜΟΝΟ αν το θέλει ο χρήστης του (επιλέγοντας το είδος των φίλτρων που θα «κουμπώσει» πάνω στο ηλεκτρονικό τσιγάρο). Το φίλτρο είναι το μέρος του τσιγάρου όπου βρίσκεται η νικοτίνη (αν είναι επιθυμητό) και το υγρό το οποίο ο ατμοποιητής του ηλεκτρονικού τσιγάρου εξατμίζει για να παραχθεί ο καπνός. Επειδή οι καπνιστές απολαμβάνουν την αίσθηση του καπνίσματος, οι κατασκευαστές του ηλεκτρονικού τσιγάρου έχουν φροντίσει να φέρουν το ηλεκτρονικό τσιγάρο όσο πιο κοντά γίνεται στο κανονικό τσιγάρο. Για παράδειγμα, το ηλεκτρονικό τσιγάρο έχει μια φλογερή, κόκκινη ένδειξη LED στην κορυφή η οποία ανάβει αυτόματα όταν εισπνέετε και σβήνει την στιγμή που σταματάτε και εσείς να τραβάτε ατμό! Με λίγα λόγια, οπτικά το ηλεκτρονικό τσιγάρο δίνει το ίδιο εφέ που δίνει και ένα πραγματικό τσιγάρο εξομοιώνοντας ακόμα και την καύτρα!

Το ηλεκτρονικό τσιγάρο αποτελείται από τον ατμοποιητή, τα αναλώσιμα φίλτρα και την επαναφορτιζόμενη μπαταρία. Ο ατμοποιητής αντλεί ρεύμα από την μπαταρία και δημιουργεί μέσα του θερμοκρασία η οποία είναι ικανή να εξατμίσει το υγρό που υπάρχει μέσα στο αναλώσιμο φίλτρο. Ουσιαστικά λοιπόν μιλάμε για ατμό ο οποίος φυσικά δεν είναι επικίνδυνος για κανέναν - οπότε έτσι με το ηλεκτρονικό τσιγάρο, λέμε τέλος και στο παθητικό κάπνισμα.

Πρόκειται πιθανόν για το καλύτερο και ασφαλέστερο υποκατάστατο του τσιγάρου, που βοηθάει τον καπνιστή να ελαττώσει το κάπνισμα (πολλές φορές ακόμα και να το κόψει) χωρίς να βλάπτει ούτε τον ίδιο, ούτε τους γύρω του.

Το ηλεκτρονικό τσιγάρο θεωρείται ο μεγαλύτερος εχθρός των μεγάλων καπνοβιομηχανιών παγκοσμίως και είναι φυσικό καθώς μπορεί να προσφέρει ότι και το δικό τους προϊόν, χωρίς όμως να επιβαρύνει την υγεία κανενός. Αυτός είναι και ένας λόγος για τον οποίο το ηλεκτρονικό τσιγάρο εξαπλώνεται ραγδαία τα τελευταία χρόνια. Ο κλάδος των ηλεκτρονικών τσιγάρων έχει ακολουθήσει μία σταθερά ανοδική πορεία στην παγκόσμια αγορά κατά την τελευταία πενταετία(2008-2013).

<u>Πωλήσεις ηλ. Τσιγάρου ανά χρόνο</u>	<u>Πωλήσεις</u>
2008	\$20 εκατ.
2009	\$39 εκατ.
2010	\$82 εκατ.
2011	\$195 εκατ.
2012	\$500 εκατ.
2013	\$1 δις
Καπνιστές οι οποίοι δοκίμασαν Ηλ.Τσ. και έκοψαν το κάπνισμα μέσα σε έξι μήνες.	31 %
<u>Συνολικός αριθμός καπνιστών</u>	45 εκατ.
<u>Συνολικός αριθμός ατιμιστών</u>	2.5 εκατ.
<u>Ποσοστό ενηλίκων που έχουν δοκιμάσει ηλ. Τσιγάρο</u>	2.7 %

Πίνακας 8: Στατιστικά στοιχεία για το ηλεκτρονικό τσιγάρο
(Πηγή: UBS,2013)

Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να ισχυροποιήσουν τη θέση τους στην αγορά κυρίως μέσω των ερευνών και των πιστοποιήσεων, επειδή η οικονομική κρίση οδηγεί τους καταναλωτές σε νέα χαμηλότερης τιμής προϊόντα αλλά όχι αμφιβόλου ποιότητας.

Τέλος, εκτός από το θέμα υγείας (Το οποίο φυσικά είναι και το πιο σημαντικό) το ηλεκτρονικό τσιγάρο έχει και άλλα σημαντικά πλεονεκτήματα:

- Είναι πολύ πιο οικονομικό από το παραδοσιακό κάπνισμα.
- Είναι άοσμο.
- Δεν αφήνει κατάλοιπα όπως αποτσιγάρα και στάχτες.
- Είναι φιλικό προς το περιβάλλον.
- Σας απαλλάσσει από σπίρτα, τασάκια και αναπτήρες.

Το ηλεκτρονικό τσιγάρο θεωρείται ως η σημαντικότερη εφεύρεση του 21ου αιώνα και υποστηρίζεται ότι μπορεί να σώσει εκατομμύρια ζωές καπνιστών σε όλον τον κόσμο. Ο κλάδος του ηλεκτρονικού τσιγάρου μετά από μία μεγάλη έκρηξη πωλήσεων στις αρχές της εμφάνισής του, τώρα χαρακτηρίζεται από μία σταθερά ανοδική πορεία .

6.5 Ένταση Ανταγωνισμού μεταξύ Υφισταμένων Επιχειρήσεων

Στο κλάδο της καπνοβιομηχανίας δραστηριοποιούνται συνολικά τρεις καπνοβιομηχανίες. Αυτές είναι οι Philip Morris, Καρέλιας και ΣΕΚΑΠ. Επίσης, εκτός των καπνοπαραγωγικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας υπάρχει και ένας σημαντικός αριθμός εισαγωγικών εταιρειών τσιγάρων, οι οποίες είναι οι

ακόλουθες, British American Tobacco, Japan Tobacco International, Gallaher Hellas, Imperial Tobacco Hellas και τέλος η Scandinavian.

Έχοντας ως βασικό τους όπλο την παραγωγή και ανάπτυξη νέων σημάτων, οι δύο μεγάλες παραγωγικές επιχειρήσεις του κλάδου (Phillip Morris, Καρέλιας) προσπάθησαν να βελτιώσουν τη θέση τους στην ελληνική αγορά και να αυξήσουν τις εξαγωγές τους, ενώ ταυτόχρονα δεν σταμάτησαν να επενδύουν σημαντικά ποσά για τον εκσυγχρονισμό τους.

Πιο συγκεκριμένα η Philip Morris παραμένει στη πρώτη θέση στις πωλήσεις, μέσω του γνωστού της σήματος Marlboro. Η Καρέλιας Α.Ε. η δεύτερη μεγαλύτερη καπνοβιομηχανία κατάφερε με στρατηγικές κινήσεις (Leader) να κλείσει σημαντικά την ψαλίδα που την χώριζε από την Phillip Morris και να εδραιώσει την ηγετική της θέση στην αγορά των φθηνών τσιγάρων. Λόγω όμως της άνισης φορολόγησης που υπέστη αναγκάστηκε να χάσει σημαντικό μερίδιο αγοράς.

Η διεύρυνση της κατανάλωσης, όσον αφορά την τελευταία δεκαπενταετία (αύξηση πληθυσμού, λόγω εισροής μεταναστών), έχει ως αποτέλεσμα στο μέλλον οι ρυθμοί ανάπτυξης της αγοράς να μειωθούν μιας και πολλοί πιστεύουν πως η ελληνική αγορά δεν είναι απλά στάσιμη, αλλά πλησιάζει και κάποια επίπεδα κορεσμού. Η μείωση λοιπόν ανάπτυξης της αγοράς ωθεί τις εταιρείες σε ένα έντονο και άστατο ανταγωνισμό για απόκτηση μεριδίου αγοράς.

Ο οξύς ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων, η αυξητική τάση στη κατανάλωση ορισμένων προϊόντων (premium, low price), η μεταστροφή της ζήτησης σε νέα προϊόντα (στριφτά τσιγάρα), δημιουργούν κίνητρα στους επιχειρηματίες για νέες επενδύσεις ή για εκσυγχρονισμό των ήδη υφισταμένων μονάδων τους. Επιπροσθέτως οι καπνοβιομηχανίες έχουν καταφέρει χάρη στις επενδύσεις που έχουν πραγματοποιήσει και χάρη στην διαφημιστική υποστήριξη να δημιουργήσουν επώνυμα σήματα δίνοντας βάση στα διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά τους. Όπως για παράδειγμα τα “slim line”, αφορούν το γυναικείο target group. Σημαντική διαφοροποίηση επίσης παρατηρείται στην ποιότητα του τσιγάρου, όπως είναι τα βιολογικά φίλτρα καθώς και στην περιεκτικότητα πίσσας και νικοτίνης.

Ακόμη η διαφοροποίηση έγκειται όσον αφορά το πακέτο τσιγάρων. Αφού οι καπνοβιομηχανίες δίνουν πλέον μεγάλη βάση στο σχεδιασμό νέων και πιο εύχρηστων πακέτων τύπου round corner. Το πρώτο πράγμα που ορίζουμε σαν σταθερό κόστος στο χώρο της καπνοβιομηχανίας, είναι η μεγάλη φορολόγηση, η οποία μπορεί επηρεάσει άμεσα τη στρατηγική μιας καπνοβιομηχανίας, όπως θα δούμε παρακάτω. Όσον αφορά τέλος τα εμπόδια εξόδου από το κλάδο, επισημαίνουμε ότι είναι πολύ υψηλά και αυτό γιατί οι καπνοβιομηχανίες παράγουν συγκεκριμένα προϊόντα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν ακόμα και αν το θελήσουν, να χρησιμοποιήσουν τον εξοπλισμό και τα δίκτυα διανομής για την παραγωγή άλλων αγαθών.

Κεφάλαιο 7: Το παράνομο εμπόριο καπνού: Οι συνέπειες για τον κλάδο και την οικονομία

Παγκόσμιο φαινόμενο το παράνομο εμπόριο καπνού. Ο καπνός περιλαμβάνεται στα πιο δημοφιλή προϊόντα που αποτελούν αντικείμενο παράνομου εμπορίου. Οι διαστάσεις του φαινομένου είναι μεγάλες καθώς το παράνομο εμπόριο καταφέρνει να προσαρμόζεται στις αλλαγές στις συνθήκες αντιμετώπισής του (π.χ. πωλήσεις μέσω διαδικτύου & ταχυδρομική αποστολή σε μικρές ποσότητες, «παράνομα λευκά» τσιγάρα που κατασκευάζονται αποκλειστικά για το λαθρεμπόριο, κ.λπ.).

7.1 Κατηγορίες παράνομων προϊόντων, οι αιτίες και οι συνέπειες του παράνομου εμπορίου

Έχουμε τέσσερις κατηγορίες παράνομων προϊόντων:

- α) τα λαθραία (είναι μεν γνήσια αλλά για τα οποία δεν καταβάλλονται οι φόροι),
- β) τα πλαστά (είναι απομιμήσεις και για τα οποία οι πωλητές τους δεν έχουν την άδεια του κατόχου της μάρκας για να τα διακινούν),
- γ) τα illicit whites (μάρκες που δεν κυκλοφορούν επίσημα στην αγορά και πωλούνται 1 με 1,5 ευρώ το πακέτο) και
- δ) ο χύμα καπνός (αποτελεί τη νέα μόδα) που πωλείται χωρίς να έχουν φυσικά καταβληθεί οι ανάλογοι φόροι.

Οι βασικές αιτίες παράνομου εμπορίου καπνού είναι:

1. Οικονομική κρίση
2. Τα υψηλά κέρδη των εγκληματικών οργανώσεων από το παράνομο εμπόριο καπνικών προϊόντων
3. Οι ανεπαρκείς πόροι για τις διωκτικές αρχές & μη αυστηρές κυρώσεις
4. Ο ελλιπής διασυνοριακός συντονισμός των αρμόδιων Αρχών
5. Οι διαφορές στη φορολογία και τις τιμές μεταξύ γειτονικών χωρών
6. Ελλιπής ενημέρωση της κοινής γνώμης για τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις του παράνομου εμπορίου τσιγάρων & χύμα καπνού

Συνέπειες του λαθρεμπορίου είναι:

- Αύξηση του οργανωμένου εγκλήματος. Το παράνομο εμπόριο τσιγάρων και χύμα καπνού τροφοδοτεί με περισσότερα 200 εκατ. ευρώ κάθε χρόνο

εγκληματικές οργανώσεις που ασχολούνται με το εμπόριο ναρκωτικών και όπλων καθώς και την εμπορία ανθρώπων.

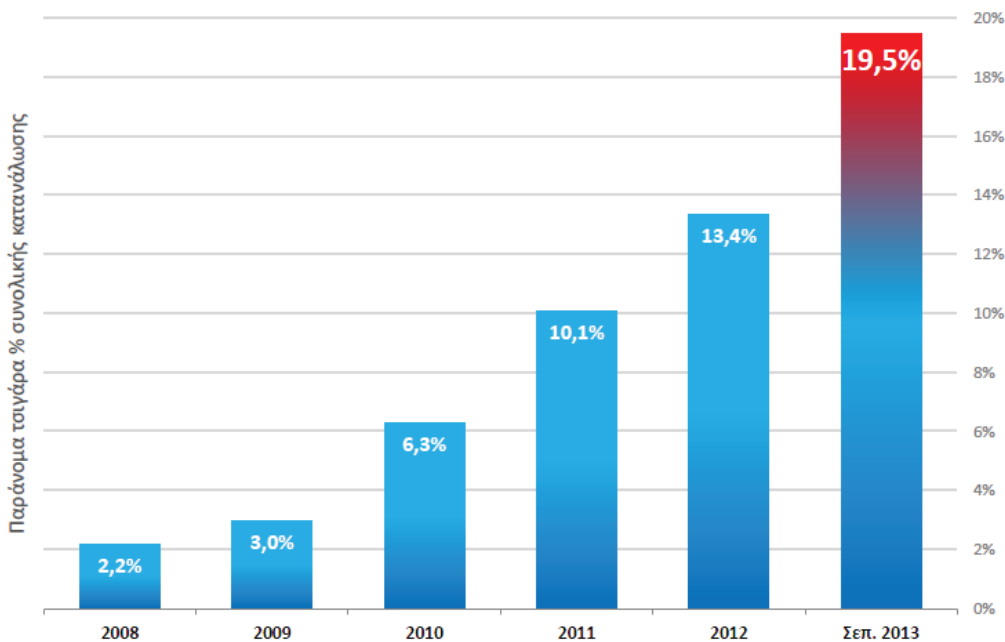
- Μειωμένα κρατικά έσοδα. Το 2013 μόνο, σύμφωνα με εκτιμήσεις του IOBE, τα κρατικά ταμεία έχασαν περίπου 600 εκατ. ευρώ, χρήματα τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την καταβολή μισθών, συντάξεων, επιδομάτων ανεργίας και κοινωνικές παροχές.
- Αυξημένη κοινωνική βία
- Ανεξέλεγκτη πρόσβαση στα παράνομα τσιγάρα για τους ανηλίκους
- Χαμένες θέσεις εργασίας και έσοδα για τη νόμιμη αλυσίδα (καπνοπαραγωγοί, βιομηχανία, εμπόριο). Η πτώση των πωλήσεων της νόμιμης αλυσίδας έχει ως αποτέλεσμα να απειλούνται 50.000 θέσεις εργασίας και οι ιδιοκτήτες περιπτέρων και ψιλικών να οδηγούνται στο κλείσιμο των επιχειρήσεών τους και στην απώλεια εισοδήματος για τους ίδιους και τους υπαλλήλους τους.
- Κίνδυνος για τη δημόσια υγεία. Τα παράνομα προϊόντα καπνού δεν υπόκεινται σε κανέναν ποιοτικό έλεγχο και κατά την παραγωγή τους δεν τηρούνται στοιχειώδεις συνθήκες υγιεινής. Σύμφωνα με εργαστηριακές αναλύσεις του Γενικού Χημείου του Κράτους, στο περιεχόμενό τους έχουν ανιχνευθεί βαρέα μέταλλα, απορρίμματα καπνού, ξένες ύλες όπως τρίχες ζώων, φτερά και κομμάτια πλαστικού και χημικά πρόσθετα άγνωστης σύστασης και προέλευσης.
- Αρνητική εικόνα και φήμη της χώρας στο εξωτερικό

7.2 Το πρόβλημα στην Ελλάδα

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται αλματώδης αύξηση του παράνομου εμπορίου τσιγάρων και χύμα καπνού.

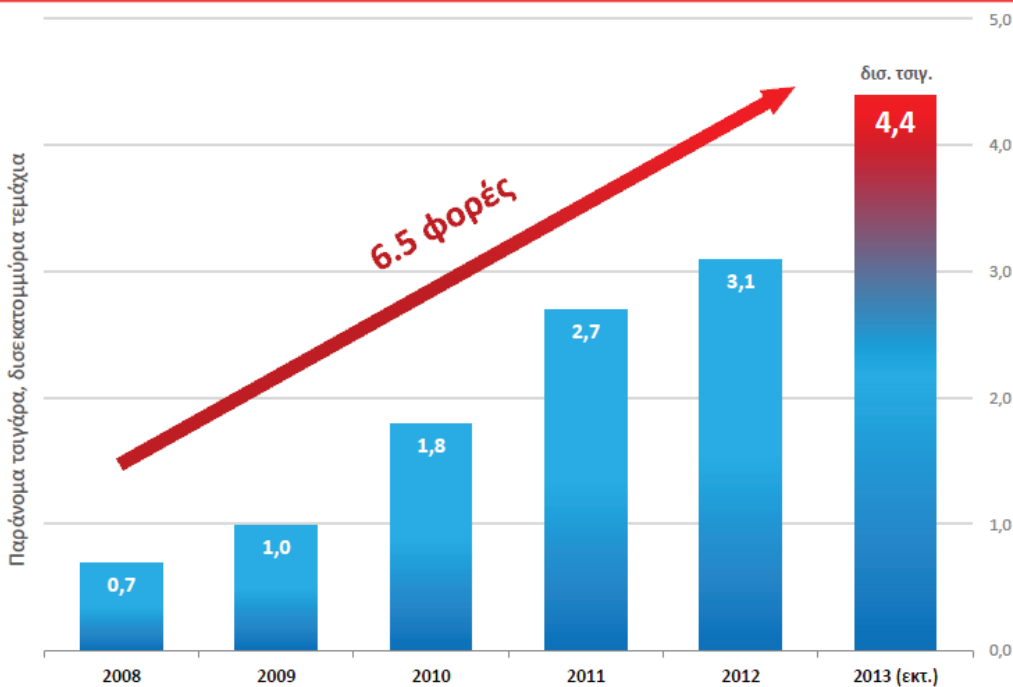
Σύμφωνα με την έρευνα EPS της ACNielsen, το παράνομο εμπόριο τσιγάρων τον Σεπτέμβριο του 2013 έφτασε στο 19,5% από 13,4% το 2012. Καταναλώθηκαν 4,4 δισεκατομμύρια παράνομα τσιγάρα (αύξηση κατά 340% σε σχέση με το 2009 που ήταν 1 δισ. παράνομα τσιγάρα) ενώ το κράτος έχασε 600 εκ. ευρώ (στοιχεία IOBE 2013) από διαφυγόντα έσοδα από Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης και ΦΠΑ.

Η εξέλιξη του προβλήματος (%)

Διάγραμμα 9: Παράνομο εμπόριο τσιγάρων 2008 – 2013
(Πηγή: Εκθέσεις STAR (2008 – 2012), έρευνα ACNielsen (Σεπ. 2013))

Η εξέλιξη του προβλήματος (δισ. τσιγάρα)

Διάγραμμα 10: Παράνομα τσιγάρα τα έτη 2008-2013
(Πηγή: Εκθέσεις STAR (2008 – 2012), έρευνα ACNielsen (Σεπ. 2013))

Ένα container παράνομα τσιγάρα αντιστοιχεί σε 9,6 εκ. τσιγάρα και 1,4 εκ. διαφυγόντες φόρους. Από το 2009 έχουν κλείσει 8.000 σημεία λιανικής πώλησης καθώς τα τσιγάρα αντιστοιχούν στο 60% των πωλήσεών τους.

Ιδιαίτερη έξαρση του φαινομένου παρατηρήθηκε το 2013 στην Αθήνα, τον Πειραιά, τη Νίκαια, τη Θεσσαλονίκη (ιδιαίτερα στο Δήμο Παύλου Μελά και στο Δήμο Κορδελιού), τα Χανιά, το Ηράκλειο, τις Σέρρες, τη Φλώρινα, την Ξάνθη, την Αλεξανδρούπολη, τη Λάρισα, τον Βόλο και την Ορεστιάδα.

Η χώρα μας αναδεικνύεται σε ένα από τα σημαντικότερα διαμετακομιστικά κέντρα του διεθνούς λαθρεμπορίου τσιγάρων. Κυριότερες χώρες προέλευσης είναι η Κίνα, η Αίγυπτος, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Κατάρ, το Πακιστάν, η Τυνησία και η Αλγερία.

Τα παράνομα προϊόντα φτάνουν με φορτηγά ή με πλοία-φαντάσματα στις ελληνικές θάλασσες και ακτές για να προωθηθούν σε αγορές της Βόρειας Ευρώπης.

Ο παράνομος χύμα καπνός αποτελεί ένα νέο φαινόμενο που τείνει να πάρει εκρηκτικές διαστάσεις. Διακινείται κυρίως στις λαϊκές αγορές αλλά και στο Διαδίκτυο. Έχουν εντοπιστεί εγκαταστάσεις στη Φθιώτιδα και το Αγρίνιο που διακινούσαν παράνομο χύμα καπνό, ενώ στο στόχαστρο του ΣΔΟΕ μπαίνουν και άλλες τέτοιες εγκαταστάσεις στην Ελλάδα, κυρίως σε καπνοπαραγωγικές περιοχές.

Ένα φορτηγό παράνομος χύμα καπνός αντιστοιχεί σε 10 τόνους καπνό και 1,9 εκ. διαφυγόντες φόρους. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η δράση του ΣΔΟΕ, της Αστυνομίας, της Οικονομικής Αστυνομίας, των Τελωνείων και του Λιμενικού. Οι κατασχέσεις το α' εξάμηνο 2013 αυξήθηκαν κατά 116% σε σχέση με το α' εξάμηνο του 2012.

7.3 Το πρόβλημα των παράνομων προϊόντων καπνού παγκοσμίως και στην Ευρώπη

Παγκοσμίως διακινούνται παράνομα 600 δισ. τσιγάρα. Η ποσότητα αυτή αντιστοιχεί στο 11% της παγκόσμιας κατανάλωσης τσιγάρων και υπολογίζεται ότι στερεί από τα δημόσια ταμεία 40-50 δισ. δολάρια σε διαφυγόντες δασμούς και φόρους. Αν βάζαμε τα τσιγάρα αυτά το ένα μετά το άλλο θα μπορούσαμε να κάνουμε τον κύκλο της γης 10.000 φορές!

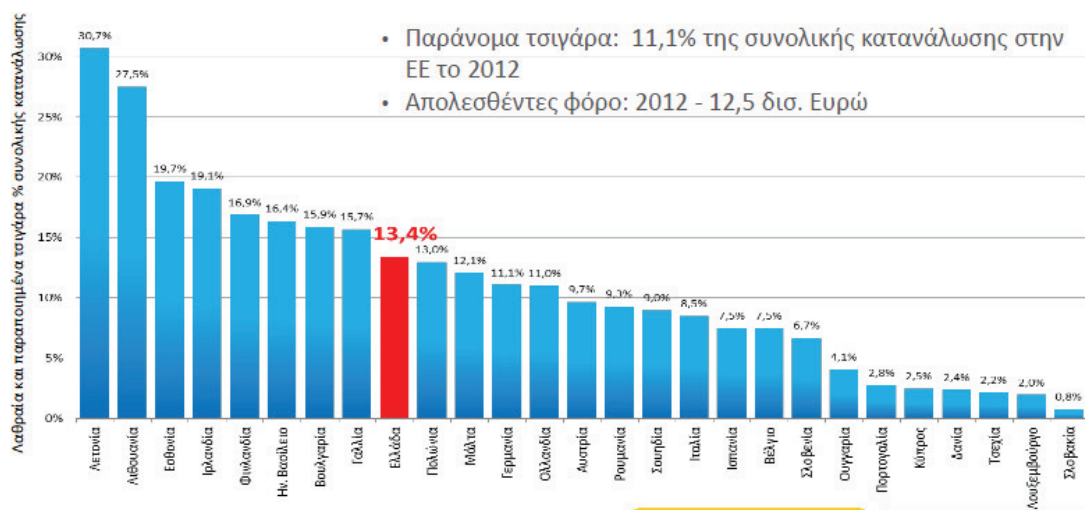
Στην Ευρώπη, το παράνομο εμπόριο τσιγάρων έφτασε το 2012 σε νέα επίπεδα ρεκόρ για 6η συνεχή χρονιά: 11.1%, σε σύγκριση με 10.4% το 2011, με αποτέλεσμα τα Κράτη Μέλη να χάνουν, κατ' εκτίμηση, 12,5 δισ. ευρώ σε διαφυγόντες δασμούς και φόρους.

Σύμφωνα με τη μελέτη Star Report της KPMG, η οποία διενεργείται κάθε χρόνο από την KPMG για λογαριασμό της Philip Morris International, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των 27 Κρατών Μελών της ΕΕ, το 2012:

- Σε 12 χώρες η κατανάλωση παράνομων τσιγάρων ήταν μεγαλύτερη από τον μέσο όρο της συνολικής κατανάλωσης της ΕΕ: Λιθουανία 27,5%, Ιρλανδία 19,1%, Φινλανδία 16,9%, Ηνωμένο Βασίλειο 16,4%, Γαλλία 15,7%, Ελλάδα 13,4%, Πολωνία 13% και Γερμανία 11,1%.
- Το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ελλάδα, η Ιταλία και η Εσθονία εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά αύξησης ετησίως.
- Η κατανάλωση παράνομων τσιγάρων αυξήθηκε κατά 65,5 δισ. τσιγάρα, ποσότητα που αντιστοιχεί σε ολόκληρη τη νόμιμη αγορά της Γαλλίας και της Πορτογαλίας μαζί.

Το παράνομο εμπόριο τσιγάρων στην ΕΕ (2012)

Διάγραμμα 11: Το παράνομο εμπόριο τσιγάρων στην Ε.Ε.
(Πηγή: KPMG STAR report 2012, Δημοσιοποίηση Απρίλιος 2013)

Οι κυριότερες εκτός ΕΕ χώρες προέλευσης παράνομων τσιγάρων προς την ΕΕ είναι η Λευκορωσία, η Ουκρανία και η Ρωσία, ενώ εντός της ΕΕ πηγές παράνομων τσιγάρων αποτελούν η Πολωνία και η Τσεχία. Η κυριότερη πηγή παραποιημένων τσιγάρων είναι η Κίνα.

Από το 2005, περισσότερες από 80 εγκαταστάσεις παραγωγής παράνομων τσιγάρων έχουν εντοπιστεί σε 16 χώρες της ΕΕ, 2 εκ των οποίων στην Ελλάδα (στη Β. Ελλάδα και το Μενίδι).

Το παράνομο εμπόριο τσιγάρων μπορεί σήμερα να συγκριθεί με αυτό της κοκαΐνης σε όρους όγκου και κερδοφορίας – η συνολική αξία του παράνομου

εμπορίου προϊόντων καπνού εκτιμάται ότι ανέρχεται στα 81 δισ. δολάρια ενώ η αντίστοιχη αξία της κοκαΐνης εκτιμάται στα 85 δισ. δολάρια περίπου.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μεγάλη αύξηση των illicit whites σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισαν να εμφανίζονται πριν από 6 χρόνια και σήμερα αποτελούν το 25% του συνολικού παράνομου εμπορίου τσιγάρων.

Σύμφωνα με την ίδια μελέτη, αν και τα illicit whites που καταναλώθηκαν το 2013 αυξήθηκαν κατά 15% σε σχέση με το 2012, συνολικά το παράνομο εμπόριο τσιγάρων στην ΕΕ μειώθηκε ελαφρά από το 11,1% το 2012 σε 10,5% το 2013. Η μείωση αυτή οφείλεται στη σημαντική πτώση κατά 26,7% των λαθραίων τσιγάρων και είναι αποτέλεσμα των έντονων προσπάθειών που καταβάλλει η βιομηχανία, οι κυβερνήσεις και οι δικαστικές Αρχές για την πάταξη αυτής της παράνομης δραστηριότητας.

Παρά τη συνολική μείωση της παράνομης αγοράς το 2013, η μαύρη αγορά προϊόντων καπνού στην ΕΕ παραμένει σημαντική πηγή απώλειας εσόδων για τις κυβερνήσεις και αποτελεί σοβαρό ανταγωνιστή της νόμιμης εφοδιαστικής αλυσίδας (βιομηχανία και εμπόριο). Η παράνομη αυτή δραστηριότητα όχι μόνο έχει οικονομικό κόστος, αλλά ενισχύει επίσης την εγκληματικότητα στις τοπικές κοινωνίες. Η BAT, η Imperial, η JTI και η PMI εξακολουθούν να αφιερώνουν σημαντικούς πόρους στην καταπολέμηση του φαινομένου αυτού – πέραν των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις Συμφωνίες Συνεργασίας που έχουν συνάψει με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή – έχοντας την πεποίθηση ότι οι αποτελεσματικές λύσεις απαιτούν στενή συνεργασία μεταξύ των κυβερνήσεων, των δικαστικών Αρχών, της βιομηχανίας και του εμπορίου.

Στην Ελλάδα οι τέσσερις εταιρίες καπνικών προϊόντων υλοποιούν ευρεία εκστρατεία ενημέρωσης των καταναλωτών για το παράνομο εμπόριο τσιγάρων και χύμα καπνού, που αποτελεί μια νέα αυξανόμενη τάση στη χώρα μας. Την εκστρατεία υποστηρίζουν τα Υπουργεία Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Ναυτιλίας και Αιγαίου, το ΣΔΟΕ, οι Δήμοι Αθηναίων και Θεσσαλονίκης, ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Βιομηχανιών Μεταποίησης και Εταιρειών Εμπορίας Καπνού και η Πανελλήνια Ομοσπονδία Μισθωτών Περιπτέρων και Αναπηρικών Κυλικείων [www.oxistaparapanomatsigara.gr].

Επίσης, οι τέσσερις εταιρίες έχουν παρουσιάσει στο Υπουργείο Οικονομικών πρόταση πέντε σημείων για την αντιμετώπιση του παράνομου εμπορίου προϊόντων καπνού. Μεταξύ άλλων, έχουν δηλώσει την πρόθεσή τους να χρηματοδοτήσουν την ανάπτυξη και πιστοποίηση από ανεξάρτητο φορέα ενός Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου προϊόντων καπνού, που θα περιλαμβάνει και σύστημα ψηφιακής σήμανσης και ιχνηλασιμότητας των προϊόντων αυτών, παράλληλα με τις υπάρχουσες φορολογικές ταινίες, πλήρως ευθυγραμμισμένου με τις πρόνοιες της πρόσφατης Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τα καπνικά προϊόντα.

Οι τέσσερις μεγαλύτερες εταιρίες καπνού στην Ελλάδα – Παπαστράτος, British American Tobacco Hellas, Japan Tobacco International και Imperial Tobacco Hellas – έχουν προτείνει την παρακάτω δέσμη μέτρων:

- Σταθερό φορολογικό σύστημα και μείωση της φορολογίας όταν αυτό καταστεί δυνατό
- Αυστηρή εφαρμογή αλλά και περαιτέρω αυστηροποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας για το λαθρεμπόριο καπνικών προϊόντων
- Συνεργασία με τις δικτικές Αρχές για την ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με τις αρνητικές συνέπειες του λαθρεμπορίου στα καπνικά (χρηματοδότηση εκστρατείας ενημέρωσης από τον κλάδο)
- Αναζήτηση ευρωπαϊκών κονδυλίων, π.χ. Hercule III, προκειμένου να χρηματοδοτηθούν συγκεκριμένες δράσεις ενάντια στο παράνομο εμπόριο καπνικών, π.χ. η αγορά των σταθερών και κινητών X-ray scanners,
- Υιοθέτηση της ψηφιακής σήμανσης Codentify των πακέτων, προκειμένου να επιτευχθεί η ιχνηλασιμότητα των προϊόντων παράλληλα με τις σημερινές χάρτινες ταινίες.
- Όσον αφορά στο τελευταίο σημείο, οι τέσσερις εταιρίες έχουν διατυπώσει την πρόθεσή τους να χρηματοδοτήσουν την ανάπτυξη και πιστοποίηση από ανεξάρτητο φορέα ενός Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου προϊόντων καπνού, που θα περιλαμβάνει και σύστημα ψηφιακής σήμανσης και ιχνηλασιμότητας των προϊόντων αυτών, παράλληλα με τις υπάρχουσες φορολογικές ταινίες, και θα είναι πλήρως ευθυγραμμισμένο με τις πρόνοιες της πρόσφατης ευρωπαϊκής Οδηγίας για τα καπνικά προϊόντα.

Επίλογος

Στα πλαίσια της πτυχιακής μας για την εκπόνηση της εργασίας αυτής, βγήκαν χρήσιμα συμπεράσματα. Ο κλάδος των τσιγάρων έχει εξελιχθεί σημαντικά στην Ελλάδα και οι επιχειρήσεις που αποτελούν τον κλάδο αυτό συνεχώς θα εκσυγχρονίζονται και θα προσπαθούν για την διαφοροποίηση των προϊόντων τους, αφού συνεχώς θα μεγαλώνει ο αριθμός των καταναλωτών των τσιγάρων.

Η ελληνική καπνοβιομηχανία γνώρισε το απόγειό της κατά τη δεκαετία του 1960 μέχρι το 1975 περίπου όταν η παραγωγικότητά της έφτασε στα υψηλότερα επίπεδα και έπειτα η συνολική χρηματοδότηση συνεχώς έφθινε. Από τότε παύει να είναι και το κατεξοχήν εξαγωγικό μας προϊόν. Οι περιορισμοί που επεβλήθησαν πριν και κατά την ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μείωσαν την κερδοφορία των καπνοπαραγωγών και καπνοβιομηχάνων κάτι που είχε αντίκτυπο και στις επενδύσεις..

Η σημερινή εικόνα του κλάδου σε θυμίζει σε τίποτα την κατάσταση που επικρατούσε στον ίδιο χώρο, πριν από αρκετά χρόνια. Η εξοντωτική φορολόγηση που σε πολλές περιπτώσεις φτάνει το 90% της λιανικής τιμής συνεχίζει να είναι ο υπ' αριθμόν ένας λόγος στην έλλειψη επενδύσεων εκ μέρους των καπνοβιομηχάνων. Τη δεκαετία του '90 ήρθε να προστεθεί και η απαγόρευση διαφημίσεων προϊόντων καπνού και η αντικαπνιστική εκστρατεία, χωρίς ωστόσο η τελευταία να πτοήσει ιδιαίτερα το καταναλωτικό κοινό που συνεχίζει να είναι από τα υψηλότερα στον κόσμο.

Όλα αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα, από τις πέντε μεγάλες ελληνικές καπνοβιομηχανίες των δεκαετιών του '90 και 2010, να έχουν παραμείνει μόνο τρεις: η μόνη που καταγράφει κέρδη είναι η Καρέλιας Α.Ε. ενώ η Παπαστράτος Α.Ε. αποτελεί θυγατρική πολυεθνικής από το 2003. Τελευταίο πλήγμα για τον κλάδο και για τα κρατικά έσοδα αποτελεί και η έξαρση του λαθρεμπορίου και η χρήση του ηλεκτρονικού τσιγάρου. Σύμφωνα με στοιχεία του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), από το 13,4% που ήταν το ποσοστό παράνομου εμπορίου τσιγάρων το 2012, έφτασε στο 20% το 2013.

Γενικά, επικρατεί η άποψη ότι τα καλά ελληνικά καπνά ανατολικού τύπου ζητούνται επίμονα από τους καταναλωτές παγκοσμίως ως αναντικατάστατα χαρμάνια, απαραίτητα για ένα γευστικό και αρωματικό τσιγάρο. Οι καπνοβιομηχανίες, οφείλουν να εκμεταλλευτούν αυτή την διεθνή τάση και να προωθήσει τις εξαγωγές της σε περισσότερες χώρες, εκτός των Βαλκανίων.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Παπαστράτος Α. Ευάγγελος, «Η Δουλειά και ο Κόπος της»- «Από τη ζωή μου», Αθήνα 1964

Μαρία Νεγρεπόντη-Δελιβάνη «Η προβληματική ελληνική βιομηχανία και κάποιες λύσεις της», Θεσσαλονίκη 1986, εκδ. Παρατηρητής.

Δημήτριος Σκούρας (επιμέλεια) , Δημαρά Ε., Ζωγραφάκης Σ., Μιχαλόπουλος Β. κ.α. (κείμενα), Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2001.

Καρκάση. Π-Τσιχλάκη. Β, «Εφαρμογή γραφικών προειδοποιήσεων στα πακέτα των τσιγάρων στην Ελλάδα: η επίδραση τους σε ελληνικό εφηβικό πληθυσμό», 2008

Ι. Σερραίος, «Περί της Εισαγωγής Μονοπωλίου Καπνού εν Ελλάδι», Αθήνα, 1934

Η σημασία του κλάδου καπνού για την ελληνική οικονομία , Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεως Γεωργικών Συνεταιρισμών, Σύνδεσμος Ελληνικών Καπνοβιομηχανιών 2002

Ξένη

Robert C. Blattberg and Scott A. Nelsin, Sales Promotion: Concepts, Methods, and Strategies, Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 1990. This text provides the most comprehensive and analytical treatment of sales promotion to date.

Roger A. Strang, "Sales Promotion: Fast Growth, Faulty Management", Harvard Business Review (July-August 1976): 116-19

Kotler Philip and Keller Kevin Lane, Marketing Management, Publications, 2006, 11th Edition, σελ. 612

Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors, Michael E. Porter, 1998

Διαδίκτυο

- <http://www.recrulex.com/Jobs/Soci%C3%A9t%C3%A9/CHN6WJ72DSW28HW0Z3K/JT-International-Hellas/>
- http://edp.bysted.zensystems.dk/db/files/greek_danish_business_forum_2006_1.pdf

- <http://www.imperial-tobacco.gr/ImperialTobaccoGroup/tabid/88/Default.aspx>
- http://edp.bysted.zensystems.dk/db/files/greek_danish_business_forum_2006_1.pdf
- <http://www.epr.gr/release/113375/>
- <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=135320>
- <http://mlp-blo-g-spot.blogspot.gr/2011/05/blog-post.html>
- <http://www.espressonews.gr/%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B5%CF%87%CF%8C%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF/49739/%CE%B7-%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CF%80%CF%84%CF%8E%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CF%85%CF%84%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B5%CF%81%CE%AC%CE%BD%CE%B7%CF%82>
- <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22770&subid=2&pubid=64136341>
- <http://www.skai.gr/news/finance/article/10743/%CE%94%CF%85%CF%83%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%BA%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%BF-%CE%BA%CE%B1%CF%80%CE%BD%CE%BF%CF%8D-%CE%88%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-Stat-Bank/>
- <http://www.reporter.gr/Apopsis/Istories/254449-Adelfoi-Papastratoy-%C2%ABOi-eksygchronistes-ths-ellhnikhs-kapnobiomhchanias%C2%BB>
- <http://www.athanassiou.gr/>
- <http://www.tovima.gr/finance/finance-business/article/?aid=362830>
- <http://thedayaftergr.blogspot.gr/2013/01/papastratos-philip-morris.html>
- http://emprosdrama.blogspot.gr/2014/01/25_5.html
- <http://www.pemptousia.gr/2013/10/i-kalliergia-tou-kapnou-ke-i-proopti/>
- <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26519&subid=2&pubid=113428993>
- <http://www.agronews.gr/business/istoriko-arheio/arthro/84496/-to-elliniko-harmani-euaggelos-papastratos/>
- <http://www.karelia.gr/first.php>
- <http://www.pmi.com/grc/pages/homepage.aspx>
- http://www.sekap.gr/index_gr.html

- <http://www.st-group.com/>
- <http://www.bat.com/>
- <http://www.it.com/>
- <http://www.paseges.gr/el>
- <http://www.oxistaparanomatsigara.gr/>
- <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>
- <http://www.minagric.gr/index.php/el/>